

YRKE

FAGBLAD OM YRKESOPPLÆRING

NR. 1 - FEBRUAR 2016 - ÅRGANG 60

UNGE MURERE s. 22

BYGGER FANTASTISK E6 8

JENTER, VELG YRKESFAG! 27

MILJØVENNLIG LANDBRUK 43

INNHold

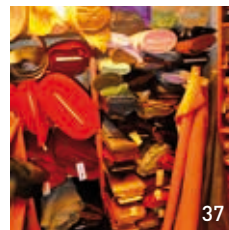
Takk for meg!	3
Bygger virkelige boliger	4
Bygger fantastisk E6	8
Elektro ute på oppdrag!	12
Steinfaget	14
Pølser og politikk	18
4 år i bedrift er best	19
Mange bad bygges av ufaglærte	21
Fire unge murere	22
Små klasser, mer tid	24
–Jenter, velg yrkesfag!	27
Hudpleie-faget	30
Stillaser alle veier	32
Landsmøtet om yrkesfag	35
Forbundscommentaren	36
60-tallet i hvit ull	37
Stor TIP	40
Mot et mer miljøvennlig landbruk	43
Hele familien satser på yrkesfag	46
Masse lærlinger	52
KS kan ikke instruere kommunene	56
Målbevisste elever på Eikeli	58
Stress og gøy!	60
Færre tar yrkesfag i Norge enn i andre OECD-land	62
Kreativitet krydrer timeplanen	63
Svært relevant studium	66
Opplæring av instruktører	67
«Nettfagskolen»	68
Psykisk helse og datasikkerhet i Ishavsbyen	70
Elever med lese- og skrivevansker – hvordan redusere frafallet?	73
Mat og drikke	74
Norsk øl-guide	75

Joakim Kimsrød Blum skal bli murer

Ny redaktør for YRKE

Fra 1. mars er **Wenche Schønberg** tilsatt som ny ansvarlig redaktør for YRKE.

TAKK FOR MEG!

Så er stunden kommet da det er på tide å ta farvel. Dette er den siste utgaven av YRKE jeg er redaktør for, fra 1. april er jeg pensjonist.

YRKE er et blad med en lang historie.

Første forløper så dagens lys i oktober 1918 og het: Norsk Tidsskrift for Husholdningslærerinder. Det var medlemsbladet for husholdningslærerindernes forening som ble stiftet i 1914.

I 1920 ble Norsk Håndverkslærerlag stiftet og etter hvert flere andre yrkesfaglærerorganisasjoner.

All fagforeningsvirksomhet opphørte under 2. verdenskrig, men i 1945 startet man opp igjen og i 1946 ga Norges Yrkeslærerlag ut to blader. Det første het bare Medlemsblad, det andre het Yrkeslæraren, i 1947 skiftet det navn til YRKE.

I 1950 fusjonerte 3 organisasjoner til Norges Yrkeslærerlag og i 1974 kom så fusjonen mellom yrkeslærerne og husstellærerne som dannet Norsk Faglærerlag, fortsatt med YRKE som medlemsblad. I 1993 fusjonerte Norsk Faglærerlag med 3 andre organisasjoner til Lærerforbundet og det nye medlemsbladet ble Skolefokus. Så kom fusjonen med Lærrelaget i 2001 som dannet Utdanningsforbundet med Utdanning som medlemsblad. Men i 2004 vedtok sentralstyret i Utdanningsforbundet å etablere fagblader for enkelte store medlemsgrupper. Jeg ble spurt om å bli redaktør for bladet for yrkesfaglærerne og ga umiddelbart bladet navnet YRKE. Første utgave kom sent på høsten 2004. Totalt er det blitt 46 utgaver jeg har fått redigere gjennom 12 år.

Det har vært 12 flotte år. YRKE har hele tiden prioritert å være tett på selve opplæringsarenaene, være der opplæringen foregår. I verkstedene, kjøkkenene, på byggeplassene og i klasserommene. YRKE har hatt reportasjer fra alle deler av landet og fra utallige skoler og arbeidsplasser. Norsk yrkesopplæring omfatter rundt 370 fag eller sluttkompetanser, så stoffområdet har vært tilnærmet uendelig. Yrkesopplæring er nok den aller eldste opplæringsformen som finnes, med røtter så langt tilbake som menneskelige samfunn har eksistert. Mange bransjer og bedrifter har i dag satset stort på opplæring av lærlinger og i håndverksfagene er tradisjonene svært solide. YRKE har hele tiden satt av godt med spalteplass til opplæring i bedrift og har hatt uvurderlig nytte av samarbeidet med Opplæringskontorene, den suverent mest undervurderte delen av det norske systemet for fag- og yrkesopplæring.

Den største drivkraften gjennom disse årene har likevel vært møtene med yrkesfaglærerne. Det finnes utrolig mange dyktige lærere i norsk

skole, lærere som brenner for sine fagområder. De finnes i alle fag og i alle deler av landet. De brenner for byggfag, meierifag, bilfag, formingsfag, naturbruk, elektro, matfag, mekaniske fag, transport og alle de andre fagene vi finner i skoler og bedrifter. Og så finnes de som brenner for selve pedagogikken og for ungdommen. Det å få være med disse lærerne ute på skolene og se på den flotte yrkesopplæringen som drives der, har vært utrolig inspirerende og lærerikt. Men nå er det slutt. Takk for all hjelpen, takk for alle bidrag til YRKE, for alle de hyggelige mottakelsene overalt, takk for mailer og brev.

Takk for meg!

Petter Opperud

REDAKTØRENS SPALTE

REDAKSJONEN:

ANSVARLIG REDAKTØR

Petter Opperud

Telefon: 24 14 23 49. Mobil: 959 04 552

petter.opperud@utdanningsforbundet.no

yrke@utdanningsforbundet.no

<http://www.utdanningsforbundet.no/Hovedmeny/>

Medlemsfordeler/Publikasjoner/Yrke/

ABONNEMENT OG ANNONSER

Hilde Aalborg

Telefon: 911 99 989

ha@utdanningsnytt.no

UTGIVER

Utdanningsforbundet, Hausmannsgate 17

Boks 9191 Grønland, 0134 Oslo

Telefon: 24 14 20 00

LAYOUT OG PRODUKSJON

Grafisk Kommunikasjon AS

Ulf B. Amundstad. Telefon: 915 90 945

Opplag: 10 155

ISSN 1504-1905

BYGGER VIRKELIGE BOLI

- Her var det bare svarte skauen, sier fagleder Bård Banggren og slår ut med armene. - Nå skal det bli to rekker med kommunale boenheter her, og vi får bygge to av enhetene helt fra bunnen av.

Fagleder Bård Banggren, rektor Alf Andersen, faglærer Arild Andreassen og Kjetil Flåtnes fra Fredrikstad kommune

«Vi» er i dette tilfelle to tømmerklasser fra Greåker videregående skole. Egentlig starter tømmerne oppå en ferdig støpt såle med innstøpt gulvvarme, men til gjengjeld har skolens murerklasse støpt en ringmur i en annen enhet.

Stedet er Bergerhavna 1-11, ca 5 kilometer sørøst for Saltnes i Østfold. Her bygger Fredrikstad kommune et helt nytt byggefelt med rekker av kommunale boliger. Stedet ligger fint plassert, høyt oppe i et område med noe eldre bebyggelse, men stort sett skog og fri natur. Det er heller ikke langt til noen av Oslofjordens fineste badeområder. Det er entreprenørfirmaet Hersleth som har entreprisen på jobben. De ble tidlig kontaktet angående muligheten for å innordne at Greåker vgs sto for byggingen av to boenheter i den ene rekka.

- Vi var så tidlig ute at dette ble bakt inn i kontrakten mellom kommunen og Hersleth, forteller Kjetil Flåtnes fra Fredrikstad kommune.

- Kommunen ser svært positivt på at vi kan bidra til yrkesopplæringen på denne måten. Det koster ikke kommunen noe ekstra, kanskje det tvert om blir billigere fordi elevene gjør arbeid som Hersleth måtte gjort ellers. Vi blir gjerne med på flere slike prosjekter.

Gode arbeidsoppdrag

Bård Banggren er fagleder på skolen og har ansvaret for prosjektet.

- Vi var på besøk på Blakstad vgs i Arendal for å se på et liknende prosjekt. Vi ville gjerne at elevene våre skulle få være med på å bygge noe litt større enn garasjer og lekestuer. Elever og lærere må få gode arbeidsoppdrag. Så kontaktet vi først Sarpsborg kommune, men de hadde ingen passende prosjekter

Vanskelige detaljer

Paneling

BYGGFAG – GREÅKER

GER

TEKST OG FOTO:
PETTER OPPERUD

på gang. Derimot ble det full klaff i Fredrikstad, som hadde dette prosjektet på gang og vi kom inn på helt riktig tidspunkt.

Dette er første gang på 24 år at byggfagelever fra Greåker får et helt undervisningsår med praksis på en virkelig byggeplass i samarbeid med en entreprenør, sier faglærer Arild Andreassen. Dette gir en helt annen dimensjon på opplæringen. Elevene ser et virkelig byggefelt rundt seg. Vi studerer fagarbeiderne når de jobber og vi støter på virkelige problemer slik de må løse på en byggeplass.

Blant annet er ikke tegningene vi har fått fullt så detaljerte som vi kunne ønsket, og de har også noen litt originale detaljer. Da må vi prøve oss litt fram og det lærer vi mye av.

Jeg lærer veldig mye selv av å ha elevene her ute, fortsetter Arild Andreassen. Det er kommet mange nye teknikker og materialer siden jeg var i faget. Her er alt helt moderne og det å se det i bruk, gir en helt annen forståelse enn å lese om det. Vi legger svært stor vekt på HMS her. Hersleth satte en del standarder for hva de tillot og ikke tillot fra elevene før oppstart og det gikk vi gjennom på felles møter. Men jeg må i tillegg hele tiden vurdere sikkerheten i arbeidet. Da vi skulle legge duk som vindspærre i stedet for rupanel og papp i taket måtte jeg si nei. Dette kunne ikke elevene gjøre, det ville bli for lett å falle gjennom og ned.

TO AV ELEVENE, Ole Morten Bjurstrøm og verneombud Aleksandra Aarmo.

I vårt eget tempo

- Vi skal være ferdige her neste sommer, men vi har ikke noen målsetting om å holde tritt med Hersleth i progresjonen. Vi gjør dette i vårt eget tempo. For oss er det læringen som har første prioritet, ikke ferdigstilling. Men vi lærer jo også av å ha en tidsplan og en sluttdato.

Til ytterveggene bruker vi et materiale som kalles Kebony. Det er en spesialimpregnert furu som er svært værbestandig. Men impregneringen gjør at vi må bruke syrefaste skruer eller spikre. Vi bruker skruer, fordi det er lettere å ta ned igjen hvis noe blir galt.

Og her er vi egentlig ved et viktig punkt. Her på byggeplassen bør vi helst gjøre alt riktig første gangen. Når vi lager noe på skolen, er det større rom for å prøve og feile. Det gjør at planlegging blir veldig viktig her. Og elevene lærer at det å gjøre feil kan få store økonomiske konsekvenser. Sånn er virkeligheten.

- Elevene skjærper seg ekstra når de er her, og det er lett å merke at de lærer.

Koster ikke noe

Rektor Alf Andersen forteller at opplegget på byggeplassen ikke koster skolen noe.

- Dette driftes innenfor helt vanlige rammer. Det er også så nær skolen at de fleste elevene møter på skolen og kjører med vår egen buss hit. Men noen elever bor nærmere byggeplassen og møter her. Dette er ikke Prosjekt til fordypning, dette er normal opplæring i programfagene og elevene er her i skoletiden opp til 3 dager i uka. Skolen er svært glad for at Fredrikstad kommune og Hersleth entreprenørfirma har gjort dette mulig. Sett fra skolens side gir det svært gode opplæringsmuligheter, men det er også viktig som en møteplass mellom elevene og arbeidslivet og for

Å BYGGE TRYGGE STILLAS er en del av faget.
Her er Tor Baris Bastas oppe i høyden.

FAGLÆRER ØVIND ØSTBY DEMONSTRER hvordan saga virker for Ole Morten Bjurstrøm og Aleksandra Aarmo. Rektor Alf Andersen overvåker undervisningen.

rekrutteringen. Noen elever fra skolen er faktisk her på den samme byggeplassen som praksisplass. De følger vanlig arbeidstid i firmaet og er her 3 dager i uka i 7 uker. Vi vil veldig gjerne ha flere prosjekter av denne typen.

Elevene trives

Alexandra Aarmo er utpekt til verneombud blant elevene og har grønn hjelm for at hun skal være lett å finne. - Blant de viktigste oppgavene mine er å ivareta sikkerheten ved saga og ellers påse at det er ryddig på arbeidsplassen. Jeg tar også vernerunder med lærer

Arild og får referatene fra Hersleths vernearbeid.

Tor Baskas trives veldig godt både med arbeidsplassen og faget og skal være ute i praksis her i 7 uker fra neste uke. Han håper også på læreplass her.

Hamsa Harif og Ole Morten Bjurstrøm Pedersen er også enige om at det flott å få slippe til på en ordentlig byggeplass, og at det er både inspirerende og lærerikt å kunne følge fagarbeiderne som jobber med samme oppgaver som de selv jobber med. De mener det blir en helt annen opplevelse å jobbe her, enn å lage garasjer og lekestuer eller andre småoppgaver inne på skolen.

Svært positiv opplevelse

- Dette vil vi gjerne gjenta, sier prosjektleder Runar Olsen fra Hersleth Entreprenør AS om samarbeidet med tømmerklassene fra Greåker vgs.

- Vi har veldig god erfaring med samarbeidet med både lærere og elever. Elevene har fått vært ute i både godt og dårlig vær og fått oppleve virkeligheten på en byggeplass. Det må jo være den aller beste måten for elevene å lære på, sier Olsen videre.

- Vi har ikke hatt noen dårlige opplevelser med å ha elevene inne på byggeplassen. Vi hadde et HMS møte i oppstart der vi gjorde det klart hva som var forutsetningene for å være inne på anlegget. Det samme hadde vi med murerklassen som var inne i bildet en periode i startfasen. Vi la stor vekt på at dette var en byggeplass, ikke en lekeplass.

Fra vår side sett er det klart at vi også har lært av dette. Vi har kommet litt videre i måten vi jobber på. Vi må lenger ned i materien i faget for å kunne formulere oss enkelt og klart og tydelig slik at elevene forstår. Det har også krevd litt annen holdning fra meg, jeg har måttet være litt mer ydmyk og forståelsesfull.

Dette har vært så vellykket at vi mer enn gjerne gjentar slike samarbeidsprosjekter, avslutter prosjektleder Runar Olsen fra Hersleth Entreprenør AS

BYGGER FANTASTISK E6

En støper broer. En kjører hjullaster. Og en ruller veivals.
De tre lærlingene er med og lager ny E6 mellom Frya og Sjoa i Gudbrandsdalen, et gigantisk prosjekt til mange milliarder kroner.

18 år gamle Jonas Smedsmo går ut av førerhuset i sin veivals utenfor en tunnel som går under Hundorp. Han er lærling i AF Gruppen.

- Hei! Sier Jonas som stortrives i veivalsen. Han forteller hva han har jobbet med den siste tiden.

- Jeg komprimerer veien med denne valsen, en Cat 14 tonn.

Jonas er lærling i anleggsmaskinførerfaget.

– Spennende og interessant. Perfekt at jeg fikk lære plass her, spesielt nå når jeg kan få lov til å være med og bygge ny E6. Et fint prosjekt. Det blir jo mye raskere å kjøre på den nye veien, sammenlignet med dagens E6.

Jonas står og snakker på toppen av det øverste laget med grus på den nye E6-en. Denne grusen ble kjørt på veien med

lastebil, før en bulldoser jevnet massene utover veien. Deretter kom Jonas med veivalsen og komprimerte. Dette er siste lag på veien, før asfalten legges ut.

Vi hører piping fra en stor lastebil med henger som rygger, når den kommer fra mørket inne i tunnelen og ut i dagen. Noen meter bortenfor veivalsen står det en hjullaster og en annen lastebil. Og bakenfor der igjen ser vi mange anleggsfolk i full sving. Hektisk.

- Det er det som gjør det artig, at det er hektisk, smiler Jonas Smedsmo.

Han får noen hint fra anleggskarene om at han må opp i valsen og kjøre, her er det teamjobbing, den ene er like viktig som den andre.

– Jeg må fortsette å arbeide, sier han.

Vi takker for praten og får noen ord med arbeidsleder Bjarte Tingstad i AF Gruppen.

TEKST OG FOTO:
HARALD VINGELSGAARD

JONAS SMEDSMO KJØRER VALS for å komprimere den nye E6, før asfalten blir lagt, her på Harpefoss i Gudbrandsdalen.

OLA KRINGLÅK pusser betongen på viltbrua.

Lærer raskt

Jonas Smedsmo begynte som lærling på E6 i juni i år, straks etter at han var ferdig med to år på videregående skole i Lom.

- Planen vår er at lærlingene skal få prøve å kjøre vals den første tiden, slik at de ser hvordan vi bygger vei. De som kjører vals gjør en svært viktig jobb, understreker Tingstad.

Veien bygges lag for lag. Og på toppen av hvert lag kjører veivalsen for å komprimere. Valsen er utstyrt med GPS og registrerer hvilket lag den kjører på automatisk. Den registrerer også hvor mange overfarer den har på hvert lag. Lærlingen skriver inn på datamaskina i valsen hva slags masse det er på de forskjellige lagene, og han må passe på at han får mange nok overfarer. Statens vegvesen som står bak ny E6,

som byggherre, stiller strenge krav til dokumentasjon.

- Hvis ikke jobben med valsen blir skikkelig gjort, risikerer man at det blir setninger på veien, forklarer Tingstad. Det vil si at det for eksempel kan bli søkk i veien, små hull eller ujevnheter. Den nye E6 skal selvfølgelig bli jevn og fin.

Jonas Smedsmo ruller stødig med veivalsen. Foran ham er det flere kilometer med ny E6. I horisonten kan vi skimte en stor bro over elva Gudbrandsdalslågen. Gudbrandsdalen er en smal dal mange steder, med bratte lier og høye fjell. Veien bygges mest mulig i pakt med naturen.

«Frya-Sjoa»

Vi kjører til Frya, der hele E6 prosjektet «Frya-Sjoa» starter i sør. Der møter

vi lærling Arill Randen som kjører hjullaster. Han er også lærling i anleggs-maskinførerfaget i firmaet AF Gruppen.

- Hei! Randen synes det er fint å kjøre hjullaster.

- Jeg trives veldig godt i hjullasteren. Vi står på et område i enden av Fryasletta som minner om et grustak. Hit kjører lastebiler og dumpere med store mengder masse, det vil si stein og grus som skal brukes til å bygge veien.

Dette er et mellomlager. Randen kjører massene i store hauger for å utnytte plassen på området. Og så lesser han masse på dumperne som skal kjøre til den nye E6-en.

- Hvordan gjør du en best mulig jobb i hjullasteren?

- Det er om å gjøre å ta det med ro, unngå full gass og bråbrems. Kjører en rolig blir det komfortabelt å arbeide.

Maskinen har ratt. Men han bruker for det meste spakstyringen. Med spakstyring kan han sitte godt tilbake i setet hele tiden.

Randen begynte som lærling i juni i år, akkurat som Smedsmo, kort tid etter at han var ferdig med videregående skole. Randen har også kjørt veivals. De to er blitt kjent ved å jobbe i samme firma som lærlinger.

Historisk sus

Ny E6 gjennom Gudbrandsdalen er et historisk veiprojekt, det største siden jernbanen, Dovrebanen ble bygd. Og ekstra spesielt blir det å være med på moroa for de to lærlingene, når de selv kommer fra Gudbrandsdalen, Randen er fra Lesja, Smedsmo fra Vågå.

- Det er veldig artig å være med på dette store anlegget, synes Randen. Smedsmo

DETTE BLIR EN SPEKTAKULÆR BRO over Gudbrandsdalslågen, med tårn.

fortalte tidligere på dagen at han valgte anleggsmaskinførerfaget, litt fordi han ville være med og bygge ny E6.

Flinke ungdommer

Bjarte Tingstad er arbeidsleder for begge lærlingene i AF Gruppen.

- Randen og Smedsmo er veldig flinke lærlinger. Og svært interesserte i faget sitt. Begge er positive personer og plikt-oppyllende. Jeg er imponert over dem, med tanke på at de er 18 år gamle, sier Tingstad.

FAKTA

- Ny E6 mellom Frya og Sjoa i Gudbrandsdalen bygges for at veien skal bli sikrere, og for at det skal bli raskere å komme fram. E6 gjennom Gudbrandsdalen er en av hovedfartsårene mellom Oslo og Trondheim.
- E6 Vinstra-Sjoa koster seks milliarder kroner. (6.000.000.000 kroner). Arbeidet med den startet i 2013 og skal være ferdig i desember 2016.
- Strekningen er 33 kilometer lang.
- Det blir to tunneller, en på 4,3 kilometer og en på 3,7 kilometer.
- Fartsgrensen settes til 90 kilometer i timen, bortsett fra i tunellene hvor det blir 80 kilometer i timen.
- Staten betaler noe. Det blir bompenger, mest for de som kjører E6, noe mindre for de som kjører lokalveiene.
- Statens vegvesen er ekstra positive til lærlinger, ikke bare for å rekruttere arbeidere til anleggsbransjen, men også i form av at de setter ekstra pris på entreprenørene som tar inn lærlinger. Statens vegvesen gir 50 øre ekstra per arbeidstime til firmaene som tar inn lærlinger.

Vi takker for praten.

Den nye E6 mellom Frya og Sjoa er delt i to prosjekter. AF Gruppen har strekningen fra Frya i sør til Vinstra.

Mens entreprenøren Implenia er med på strekningen fra Vinstra til Sjoa.

Vi kjører til Kjørem bru, en av de store prosjektene i den nye E6-en. Der møter vi 19 år gamle Ola Kringlåk som er lærling i betongfaget i Implenia.

- Hei! Denne brua har jeg vært med og laget, forteller han. Det vil si at både pålene, fundamentet, endekarene på hver side av bruspennet, og ikke minst dekket hvor bilene skal kjøre, er støpt med hjelp av lærlingen. Kjørem bru er ei bru med fire felts vei, nesten 20 meter bred.

- Denne brua er et teknisk krevende prosjekt, fordi vi bygger den samtidig som togene på Dovrebanen skal passere under brua, sier produksjonsleder for betong Pål Erik Øygarden i Implenia. Vi kjører noen minutter i retning nord, hvor lærling Kringlåk har vært med og laget sin andre bro. Dette er en stor og bred betongbro, ikke for biler, ikke for fotgjengere, men en bro hvor de ville dyrene kan passere over den nye E6, med andre ord en viltbro.

Lærling Ola Kringlåk har vært med på mye interessant siden han begynte som lærling i betongfaget på ny E6 i 2014.

- Det har vært kjempefint å være lærling her, sier han. Han får ros av sine sjef.

- Ola gjør jobben sin, og så er han veldig god til å komme seg opp om morgenen, i motsetning til enkelte andre lærlinger vi har hatt tidligere, sier Bjørn Rønning som følger opp lærlingen til daglig på broa.

Bygging av broene gjøres under tidspress. Det er mange tidsfrister underveis. Derfor synes Rønning, og flere av betongfagfolkene på prosjektet, at de får litt for liten tid til å ta seg

av lærlingen. Men det går greit når lærlingen er så motivert og interessert i å lære som Ola Kringlåk er.

Gutta på brakka

Lærlingene på E6 bor på brakkerigg.

Det vil si at de har et soverom med dusj og toalett hver. Og på brakka er det egen kantine, slik at de får frokost, middag og kveldsmat. Om morgenen smører de med seg matpakke til de to måltidene de skal ha i løpet av arbeidsdagen. Og dagene blir lange. Lærlingene arbeider fra sju om morgenen til klokka sju om kvelden. De tre lærlingene synes det er greit å bo på brakka. Når arbeidsdagene blir så lange, får de nesten ikke tid til annet enn å arbeid, spise og sove, uansett.

- Jeg søkte meg til lærlingeplass i Implenia, fordi jeg visste det kunne bli arbeid et annet sted, sier Ola Kringlåk som bor i Skien. Han pendler den lange strekningen på over 40 mil en vei med tog. De to andre – som bor i Gudbrandsdalen – bor også på brakka, for å få tid til å sove.

Arbeidsleder Tingstad mener at det kan være en stor fordel å bo på brakka, hvor arbeidsfolket samles til mange måltider hver dag. Bare det å sitte sammen med erfarne fagfolk under måltidene, og høre at de snakker om hva de har gjort, og hva de skal gjøre, kan lærlingene lære mye av.

Lærlingene arbeider de lange skiftene fra sju om morgenen til sju om kvelden i 12 dager. Deretter får de ni dager fri.

- Greit, synes de. Kringlåk reiser hjem til Skien, Smedsmo til Vågå og Randen til Lesja. Så kan de hvile ut og lade batteriene i ni dager, før de gjør seg klare til 12 nye intense dager i anleggsmaskinene og på broa på det fantastiske E6 prosjektet i Gudbrandsdalen.

Arill Randen kjører hjullaster og stortrives, her på Fryasletta hvor det blir ny E6 i Gudbrandsdalen.

ELEKTRO UTE PÅ OPPDRAG!

- Normalt er det jeg som ringer bedriftene for å finne praksisplasser. Vi har godt samarbeid med lokalt næringsliv, så det går alltid greit, men likevel er dette første gangen en av bedriftene ringer til meg, fordi de trenger noen ekstra hender.

TEKST OG FOTO:
PETTER OPPERUD

Trond Kristoffersen er avdelingsleder på Elektrofag på Breivika vgs og forteller at han ikke var i tvil da Jensen Elektriske as tok kontakt.

- Dette er et firma vi har samarbeidet med siden 2005 og de har alltid stilt opp med praksisplasser. Nå hadde de fått litt tidsnød på en enebolig på Kvaløya og i stedet for å ringe NAV, ringte de oss.

- Jensen elektriske har for tiden to store oppdrag i Tromsø-området, forteller Remi Nilsen fra firmaet.- vi skal bygge om den gamle politistasjonen til nytt NAV-kontor. I tillegg skal vi bygge Sentrum Helse, med ca 1100m².

- Vi hadde 20 mann i sving på disse to plassene, herav 10 innleide. Men dessuten jobbet vi på en enebolig som

skulle være ferdig til jul. Da ringte vi Elektroklassen og de kom.

Nå har vi 5 elever og en faglærer på eneboligen, forteller avdelingsleder Kristoffersen. Det er Jensen Elektriske som har entreprisen og vi blir en slags underleverandør. Faglærerne sjekker hver eneste detalj før det skruses endelig opp.

Installasjonen ferdigmeldes av Jensen Elektriske as.

Remi Nilsen fra Jensen Elektriske

Svært lite frafall

- Vi kaller skolen for Jobben. Hvis en elev ikke kommer en morgen, ringer læreren opp og sier at «Vi savner deg på jobben». Alle går med arbeidsklær med logo.

- Vi trener alltid på et nytt emne i praksis, før vi tar teorien. Da stiger interessen for teorien veldig, for da vet de hva den skal brukes til.

Vi har svært lite frafall. De tre siste skoleårene har vi totalt bare hatt en eneste elev som har slutta.

Alle de 15 elevene fra Vg2 Elenergi jobber nå ute med helt vanlige elektrikeroppdrag: Montere ledninger, brytere, kontakter. Dette er ikke utplasing, dette er helt ordinær opplæring.

Større ansvar

Bjørn Bergfald er læreren som har ansvaret for elevene på eneboligen. Han synes dette er en fin måte å undervise på. Betydelig mer ansvar enn hvis man bare monterer i prøverom på skolen. I eneboligen skal alt faktisk tas i bruk om kort tid. På badet oppsto det litt problemer med strømtilførsel

Avdelingssjef Trond Kristoffersen og faglærer Bjørn Bergfald.

til komfyren på kjøkkenet vegg i vegg, Her har byggherren selv montert opp en ledning, men det blir bare merarbeid for han har brukt for små rør og har for mange 90-graders vinkler, så det må demonteres og settes opp på nytt av elevene.

Elevene Gudmund Jakobsen og Andreas Nikolai Karlsen synes dette er en flott måte å lære på. Dette er ikke tull, her er det ordentlig montasjearbeid i en enebolig som noen snart skal flytte inn i.

- Vi starter fra skolen i minibuss kl 0815, men 2 av elevene bor her på Kvaløya, så de stiller her på byggeplassen.

- Vi har lagt inn byggestrøm, men her er ikke noe toalett ennå, så hvis vi må på do må vi en tur i skogen!

STEINFAGGET

Hver dag setter Gustav Skansen (17) seg på mopeden og kjører fra Stavern til et steinbrudd utenfor Larvik. Han nyter hver kilometer. For helt fra han var liten, visste han hva han skulle bli. Steinfagarbeider. Nå er han allerede godt i gang med å få oppfylt drømmen sin.

Det lå i kortene at Gustav skulle bli steinfagarbeider. Siden han var 10 år, var han med sin far på jobb i en bedrift som leverte naturstein. Faren var steinfagarbeider. Som far, så sønn. 10. august begynte Gustav som lærling hos Lundhs ved Klaastadbruddet utenfor Larvik, rangert som Nord – Europas største dagbrudd. Men veien dit var litt kronglete, innrømmer han.

Lærlingskolen

- Det er nesten umulig å få en lærlingekontrakt hos Lundhs. Først sa de nei. Heldigvis kjente jeg folk som jobber der, dermed kom jeg til et intervju og fikk snakket med sjefen i mai. I slutten av juli fikk jeg endelig et ja, forteller unggutten som først fullførte et år på bygg – og anlegg for å bli snekker, før han tok helomvending og satset hundre prosent på å bli steinfagarbeider.

Fra steinbruddet.

LÆRLING I STEINFAGET, Gustav Skansen (17), føler at han har havnet på riktig hylle.

Gustav har valgt å ta opplæringen gjennom 4 år som lærling i bedrift. Da har man teoriundervisning én dag i uka på lærlingskolen. Lærlingskolen er for de som ønsker et annet opplæringsløp fram mot fag- eller svennebrev enn standardmodellen 2 år på skole, 2 år i bedrift. Fra januar må Gustav derfor tilbringe én dag i uka på Færder videregående skole i Tønsberg, hvor han kommer til å få undervisning i fellesfagene norsk, engelsk og samfunnsfag Vg2. Pluss en tverrfaglig eksamen.

Resten av uka er han lærling i bedriften.

I Larvik hadde man tidligere en steinlinje ved en videregående skole, men den ble lagt ned for noen år siden. Det vanlige er et år på skole og tre år i bedrift, hvis man skal bli steinfagarbeider.

Verdensberømt

Gustav har havnet hos Nordens største produsent av naturstein, larvikitt, som brukes til bygningseksteriør og interiør over hele verden. Den brukes

TEKST OG FOTO:
TERJE HANSTEEN

LARVIK

til fasader, gulvfliser, bordplater, og benkeplater, i det hele tatt har den et stort anvendelsesområde. Larvikitten pryder i dag flyplassen i Dubai og det verdensberømte hotellet Burj Al - Arab, det kjente kjøpesenteret Bloomingdales i New York, Galeries Lafayettes i Paris, sommerpalasset til sultanen av Oman, undergrunnen i Singapore og Harrods i London. Det er også Larvikitt inne i FN bygningen i New York. Lundhs er synlig over hele verden, takket være sin spesielle bergart som bare finnes i steinbrudd utenfor Larvik. Larvikitt har blitt Norges viktigste naturstein, og finnes i variantene lys og mørk, og har en spesiell glans som gjør den attraktiv som pryd og bygningsstein. Steinen har blitt brukt i kirkebygg og andre bygg helt siden middelalderen, men den kommersielle driften startet ikke før på 1880-tallet. Larvikitt ble i februar 2008 kåret til Norges nasjonalbergart. Investeringene er høye hos Lundhs, ca. 50 mill. i 2014 ble brukt for å utvikle bedriften for fremtiden. Og eierne er de kjente larvikfamiliene Lundh og Treschow.

Var lei skolen

- Jeg synes det er helt supert å være lærling. Jeg var veldig lei av skolen, og derfor synes jeg det er så godt å være her. Her føler jeg virkelig at jeg lærer noe hele tiden. Jeg får også anledning til å reise rundt til steinbruddene og bli kjent med gutta, og det er hyggelig. To personer har ansvaret for å tilrettelegge for meg. Jeg har vært med på alt fra å sjekke stein til saging, sprenging, kiling og boring, alt det grunnleggende. Å få ut en steinblokk er en stor prosess, forteller Gustav som har en perm på jobben hvor han skriver ned det han har vært med på.

- *Hva er det du liker mest ved jobben?*
 - Å lære meg å kjenne fjellet, vite hvordan man tar ut blokker og hva som skjer etterpå. Det synes jeg er helt supert. Veldig mye er jo automatisert i dag. Mens det tidligere tok en hel uke å sage ut en blokk, tar det én dag i dag.

Må vise engasjement

- *Hvordan er jobbmulighetene når du står der med fagbrev i hånda om tre år?*
 - Det kommer veldig an på meg selv om jeg får jobb. Jeg har fått beskjed om at hvis jeg er borte i løpet av læretiden, kan jeg bare glemme å få jobb.

Det var en klar beskjed da jeg begynte her.

Derfor må jeg vise at jeg er engasjert i jobben.

Jo, jeg tror nok at jeg får jobb her, og det har de også sagt til meg, sier Gustav.

- *Hva med videre studier?*

- Jeg vil helst jobbe når jeg er ferdig, jeg ser ikke noen grunn

til å ta noe mer skole. Her har jeg også mulighet til å stige i gradene.

-*Har du fått noen reaksjoner fra familie og venner på valget ditt?*

-Vennene mine har lurt på hvorfor jeg gjør dette, og få av dem skjønner hva jeg driver med. Fra familien min har jeg fått veldig mye støtte.

-DET ER EN ØKENDE INTERESSE FOR STEIN-ARBEIDERFAGET, sier Stein Egil Ødegård, daglig leder ved Opplæringskontoret for anleggs- og bergfagene i Buskerud, Vestfold og Telemark.
 Foto: Maskinentreprenørens Forbund.

Økende interesse

Stein Egil Ødegård, daglig Leder ved Opplæringskontoret for anleggs- og bergfagene i Buskerud, Vestfold og Telemark, og som er den som følger opp Gustav hos Lundhs, sier at Lundhs merker at det har blitt en større interesse for steinarbeiderfaget etter at de startet med å ta inn lærlinger de siste fire årene. Men det handler mest om lokal interesse i Larvik og Sandefjord, med skolebesøk fra Re videre-

gående og fra Sam Eyde videregående skole.

-Dette kan bety rekruttering fra de to skolene. Også bedriften Otta Skifer på Dovre tar inn lærlinger, og det kan tenkes at det er lærlinger også andre steder, sier Ødegård.

PØLSER OG POLITIKK

I denne spalten vil håndplukkede debattanter få fritt spillerom til å ytre seg om emner knyttet til utdanningspolitikk. Innleggene vil være personlige, men sannsynligvis preget av den enkeltes ståsted. Debattantene står fritt i valg av tema, men bør ikke bevege seg for langt fra yrkesfagernes verden. Angrep på andres meninger er ikke tillatt, man må nøye seg med å fremme sine egne tanker.

FOR SENT Å STENGE STALLDØRA NÅR HESTEN HAR RØMT,

var et ordtak de Gamle ofte benyttet. Eller som min mor pleier å si, «det er for sent å snyte seg når nesa er vekk». Ordtakene beskriver en meningsløs handling, noe man gjør for å forsøke å rette opp noe man burde ha grepet tak i for lenge siden, før det var for sent. Jeg tenker dette er en god beskrivelse av dagens skole. Staten har brukt over 3,3 milliarder kroner på tiltak for å minke frafallet siden 1994. Det har overhodet ikke hjulpet. Frafallstallene er dessverre, og selvfølgelig, stabile. De Gamle visste hvorfor. Det er fordi hesten har rømt. Elevene faller ikke fra i videregående skole. Det bare ser sånn ut.

Hver tredje elev som begynner i første klasse kommer ikke til å fullføre sin utdanning. Kommer i tillegg barnet fra et hjem hvor foreldrene kun har grunnskole, og er gutt, har han bare 33% sjans for å fullføre! Gammelt nytt, sier du? Jo egentlig, dette har vi VISST lenge. Men,

hvorfor GJØR vi ikke noe med det?

Den observante leser av denne spalten vil legge merke til at jeg relativt ofte skriver om utfordringer på barne- og ungdoms-skoletrinnet. Det er fordi det er der problemet ligger. Nå i disse dager diskuterer de ni Faglige rådene, fire Yrkesfaglige utvalg, forskere, byråkrater og politikere hvordan fag- og yrkesutdanningen bør justeres for å være i tråd med det fremtidige arbeidslivets behov. Selvfølgelig behøver vi gode yrkesfaglige skoler, med verksteder og penger til råvarer, kvalifiserte lærere og relevant undervisning. Åpenbart er alt dette viktig å arbeide med. Den viktigste utfordringen for nasjonen Norge tror jeg allikevel vil være oppfølgingen, eller for å videreføre allegorien om stalldøren og hesten, en mulig manglende oppfølging av Ludviksenutvalgets innstilling. Denne NOU-en bør følges opp med en Stortingsmelding, hvor arbeidslivets parter får en reell innflytelse

i utviklingen av fremtidens skole. Det er sagt at skolen må endre seg mer de neste 20 år enn på de foregående 200 årene. Hvis det er sant, da bør det jo snart skje noe?

NHO og LO har i sitt felles politiske dokument om fag- og yrkesopplæringen pekt på flere forhold i grunnskolen som viktig for fremtidens fagutdanning. Blant annet må de praktiske og estetiske fagene få større plass, og bli anerkjent som grunnleggende ferdigheter på lik linje med lesning, skriving og regning. Fordi tradisjonelt håndarbeid, sløyd og digital teknologi skaper nye tverrfaglige muligheter i skolen, og danner grunnlaget for innovasjon og kreativitet. Grunnlaget for det vi skal leve av i fremtiden. Og så må vi slutte å SNAKKE om tidlig innsats, og heller sette inn tiltakene der kan gi effekt, på de aller første årene i skolen. La oss for en gangs skyld lukke stalldøra i tide.

PÅ BARRIKADENE FOR YRKESFAGENE!

Vi er mange som jobber hardt for å fremme yrkesfag i den utdannings- og kompetansopolitiske debatten i Norge. Og rett skal være rett: Selv om det fremdeles er slik at (for) mange tror at det å ta høyere akademisk utdanning både er et bevis på hvor vellykket ens barn er og i tillegg er svaret på Norges utfordringer framover, blir flere og flere klar over hvor avhengig vi er av en god balanse mellom yrkesfaglige og akademisk rettede utdanninger.

Tidligere kunnskapsminister Kristin Halvorsen sa det så enkelt: Hvis vaskemaskinen min ryker, hjelper det ikke å ringe en professor. Kunnskapsministre etter henne har også satt yrkesfagene på kartet, og intens framsnakking både gjennom Lærlingløftet og TV-serier bidrar til at diskusjonene rundt middagsbordet i de tusen hjem der 10.klassinger og deres foresatte befinner seg, har blitt mer nyanserte enn tidligere.

Fremdeles gjenstår mye – ikke minst fordi mange fremdeles er overbevist om at generell studiekompetanse (uansett hvor svake karakterer man har og hvor lite man faktisk har fått med seg av undervisningen) gir langt flere valgmuligheter enn det å ha gjennomført et yrkesfaglig utdanningsløp.

Heldigvis gjør fremvekst i såkalte y-veisløp og fagskoleutdanninger at også ungdom og deres foreldre ser på yrkesfag som mulighetenes utdanningsvei. Det er godt – både for de ungdommene som åpenbart vil oppleve yrkesfag som mer interessant og tilpasset deres talenter, men også for alle oss andre som lever i dette landet og trenger at ungdommene våre utdanner seg til det mangfoldet av yrker som et høykompetent og mangfoldig samfunn krever. En av dem som har stått på for yrkesfagene og aldri gitt opp å formidle de gode historiene, er Petter Opperud. Denne utgaven av YRKE er hans siste før pensjonisttilværelsen

tar over. Jeg har kjent Petter hele mitt voksne yrkesaktive liv og vil på denne måten takke ham for den innsatsen han har nedlagt, ikke minst for å opplyse om yrkesfagene gjennom dette tidsskriftet.

Også hospiteringsprosjektet er på hell. Det har jeg fått lov til både å jobbe fram og følge. Hospitering i arbeidslivet for yrkesfaglærere (alle, uansett fagbakgrunn og utdanningsprogram de underviser på) er avgjørende for å etablere en mer solid bro mellom skole og arbeidsliv. Flere instruktører inn i skolen vil bidra til det samme.

Petter skal få nyte sitt otium, men hospiteringsprosjektet bør ikke være ved veis ende. Fremdeles mangler det mye på at det er etablert som en integrert del av lokale, regionale og nasjonale satsinger på kompetanseutvikling på lik linje med tradisjonell etter- og videreutdanning. Det er jeg sikker på at en yrkesfag-guru som Petter er enig med meg i!

4 ÅR I BEDRIFT ER BEST

«4 år i bedrift er best». Det var hovedoppslaget på forsiden av første utgave av YRKE, høsten 2004. Det var Henning Eskeland, daglig leder av Henning Bygg som kom med utsagnet. Nå er det gått 12 år og YRKE står foran et redaktørskifte. Derfor oppsøkte vi Henning Eskeland på nytt, for å høre om han hadde skiftet mening.

- For vår bedrift, og for ungdommer som har bestemt seg for tømrerfaget og er motiverte for opplæring, er fire år i bedrift den beste modellen for fagopplæring, sier Eskeland.

- En læregutt som har vært i bedriften i opplæring i 2 år og skal ta fatt på sitt tredje, kan mye mer om tømrerfaget og bedriften, enn en som kommer fra Vg1 Bygg og anlegg og Vg2 Byggteknikk på skole.

Er man derimot innstilt på å jobbe innen bygg, men ikke sikker på hvilket fag man skal velge, da kan skoleveien og 2+2-modellen være den riktige.

Jeg tror dessuten at mange faller fra underveis i opplæringen fordi 2+2-modellen har alt for lite praksis og alt for mye teori den første tida. Mange som begynner på yrkesfag er skoletrotte. Da fungerer all teoriopplæringa veldig dårlig.

Prioriterer kompetanse

Henning Eskeland er nå daglig leder i Fink & Henning Bygg, som ble etablert i 2011.

- Nå er vi 18 ansatte, hvorav 14 aktive tømrere. Vi har alltid hatt lærlinger, vanligvis 4-5 stykker. Nå tok 2 svenneprøven i våres og vi har 2 igjen. Totalt har vi ført ca 20 læregutter fram til svennebrevet. Bare 1 har strøket, han ble rett og slett overnervøs under fagprøven og måtte ta den om igjen. Men da gikk det bra.

Vi prioriterer de ansattes kompetanse høyt. Alle våre tømrere er fagarbeidere. 8 av dem har vært her hele sitt yrkesaktive liv. Vi ansetter stort sett bare folk som har vært lærlinger i firmaet. Da kjenner vi dem, vet hva de kan, og vet at de passer inn her.

8 av de 14 tømrerne har Mesterbrevet. Mange som har jobbet en stund, får et behov for å gå litt videre, utvikle seg, øke sin kompetanse. Da tilbyr vi dem å betale for Mesterutdanningen, mot at de binder seg til å jobbe her 2 år videre. At over halvparten har Mesterbrev er kanskje litt i overkant, men kompetansen kommer godt med om du skal være bas og lede en byggeplass. Det gir også bedriften et godt rykte. Kundene føler seg trygge.

Bedriften går bra

Eskeland forteller at selv om de slåss i hard konkurranse med utenlandske bedrifter, går Fink & Henning Bygg bra.

HENNING ESKELAND,
daglig leder av Fink og Henning Bygg

- Vi er en ren tømrerbedrift som kun bygger nye boliger av tre. Vi lager altså kun det som kalles småhus eller villaer og vi har vært en del av Mesterhuskjeden siden år 2002.

Vi tar ingen rehabiliteringsoppdrag. Vi har spesialisert oss og er gode på det vi driver med. Historien vår gir kundene en god garanti for at vi kan levere, og vi kan også garantere at vi er her etterpå, i tilfelle reklamasjoner eller etterarbeid.

Dette gjør at vi er konkurransedyktige både på pris og kvalitet.

- Etableringen av Fink & Henning Bygg i 2011 var helt riktig, fortsetter Eskeland. – Jeg er daglig leder, Kristian Fink er faglig leder og vi er to eiere som kjenner hverandre godt, og kan ta de viktige samtalene og avgjørelsene sammen. Mange av oppdragene våre kommer fra såkalte «Eplehageentreprenører». Det er folk som kjøper opp eiendommer med gamle villaer og store eplehager på vestkanten i Oslo og som så deler opp og bygger flere nye boliger på tomta. Den gamle villaen kan det gå litt forskjellig med. Ofte blir den revet. Tomtene i Oslo er nå gjennomgående mindre enn i Asker og Bærum. Utsikt og store hager prioriteres ikke lenger, avslutter Henning Eskeland.

Espen Lynghaug
Spesialrådgiver Utdanning og Kompetanse
NHO Mat og Drikke

Inger Lise Blyverket
Leder • Arbeidslivspolitikkk VIRKE

Lingit

vegen

vægen

Hele veien frem

vejen

væien

**Lese- og skrivestøtte som tilpasser seg
elevens behov – hele veien frem til fagbrev**

- Enkelt å bygge på med ord og uttrykk spesielt for ditt fag
- Godkjent som hjelpemiddel fra NAV Hjelpemiddelsentral
- Lese- og skrivestøtte også for engelsk, tysk, fransk og spansk

Vil du vite mer? Kontakt oss på skole@lingit.no

MANGE BAD BYGGES AV UFAGLÆRTE

Mange boligeiere lar ufaglærte gjøre håndverksjobber som forutsetter bransjefaglig autorisasjon, viser ny undersøkelse. Resultatet kan bli dyre skader og lavere verditakst.

Pressemelding fra Norges Takseringsforbund

10 prosent av de spurte bekrefter at de i sin nåværende bolig har latt ufaglærte gjøre arbeid som etter forskriftene skulle vært utført av autorisert rørlegger eller elektriker, viser undersøkelsen, som er foretatt av YouGov for Norges Takseringsforbund (NTF).

Ytterligere 13 prosent oppgir at de har mistanke om at dette har skjedd før deres egen eiertid.

– Svarene tyder på at det i bortimot hver fjerde bolig er utført håndverksarbeid uten at kravene til dokumentert kompetanse er oppfylt. Det øker risikoen for skader i ettertid, og vil også kunne gi fratrekk i verdien ved taksering, sier Ottar M. Skare, president i NTF.

Ved en tilstandsanalyse vil takstmannen etterspørre dokumentasjon på utført arbeid i boligens våtrom. Hvis eieren ikke har papirene i orden, vil det automatisk bli satt tilstandsgrad to på en karakterskala der null er best og tre dårligst. Resultatet kan også bli et fratrekk i verditaksten.

Kan sjekke kompetansen

Mer enn 200000 norske bad blir rehabilitert årlig, ifølge Cato O. Karlsen, daglig leder i Fagrådet for våtrom.

– Våre anslag for bruk av ufaglærte stemmer godt overens med det Norges Takseringsforbund presenterer. Rundt

80 prosent av forbrukerne velger godkjente fagfolk, men det burde helst vært hundre. Det ville minske risikoen for byggefeil og behov for senere utbedring dramatisk, sier han.

Karlsen anbefaler boligeiere å bruke nettsiden Kompetansesjekk.no for å påse at håndverkerne har den kompetansen de sier de har. Tjenesten er et samarbeid mellom Fagrådet for våtrom, Direktoratet for byggkvalitet og Mesterbrev.

– En del forbrukere er nok litt for naive og gjør ukloke valg, ofte for å spare noen kroner, eller fordi de ikke vet hva slags kunnskapsdokumentasjon de bør kreve. Det kan bli en dyr erfaring. Riktig kompetanse er nøkkelen til riktig jobb første gangen.

Foto-dokumentasjon

Et fåtall har hittil sørget for å fotografere underveis ved større våtromsarbeider, slik at de senere kan dokumentere det som blir skjult under støpte gulv og veggfliser. I NTF-undersøkelsen oppgir 16 prosent at de har sikret seg slik dokumentasjon.

– Men 44 prosent svarer at de vil sikre seg bilder neste gang det blir aktuelt. Bare 13 prosent regner med at de ikke vil gjøre det. Dette viser at oppfordringen om å fotografere de ulike trinnene i oppussingen begynner å nå frem til folk flest, sier Ottar M. Skare. Selv om noen håndverkere på egenhånd sørger for bilder til sin sluttdokumentasjon, mener han det er nødvendig at boligeier tar opp spørsmålet og får det inn i avtalen som gjøres i forkant.

– Fotodokumentasjon er til stor hjelp hvis det senere oppstår skade, eller man av andre grunner får behov for å gjøre inngrep i vegger, gulv eller tak. Bilder er også til god nytte for takstmannen når tilstanden skal beskrives.

KONTAKTINFO

Ottar M. Skare, president i Norges Takseringsforbund, telefon 900 23 835

Are Andenæs Huser, administrerende direktør i Norges Takseringsforbund, telefon 982 08 121

FIRE UNGE MURERE

GREÅKER

TEKST OG FOTO:
PETTER OPPERUD

- En murer kan ofte erstatte en betongarbeider i mindre firmaer eller på en mindre byggeplass med enkle støpearbeider. Man lærer jo litt om støp, forskaling og armering på Vg1. Men en betongarbeider kan normalt ikke erstatte en murer.

John Olsen er lærer i murerfag på Greåker vgs. Skolen har en stor og svært velutstyrt byggfagavdeling med 6 store haller på rad og rekke.

- Inntil for 3 år siden hadde vi betong og mur i separate klasser, men søknin-gen går ned, så nå har vi en klasse med 12 elever. 5 med fordypning i mur og 7 i betong.

Gammelt fag

- Murer er jo et gammelt håndverksfag med røtter helt tilbake i oldtiden. Betongarbeider er et nytt fag som kom med bygging av høyhus. En viktig forskjell på fagene er at betongarbeiderne nesten alltid jobber utendørs, mens murere ofte jobber inne. Alle byggfagene innebærer noen tunge løft, men betong og murer er ikke tyngre jobber enn f eks en tømmer. Betongfaget dreier

seg som sagt om forskaling, armering og støping. Murerfaget handler om muring av forskjellige typer stein og blokker, pussing på forskjellige materialer, samt flislegging og membraner. Dessuten er det konstruksjonstegning og material-lære. Da snakker vi om forskjellige typer sand, sement og kalk.

Verken muring eller støping kan foregå i veldig kaldt vær. Helst ikke kuldegrader. Pussing kan man ikke gjøre under 5 plussgrader. Men nå til dags bruker man tildekking og oppvarming med f eks varmevifter for å kunne jobbe med f eks støp om vinteren.

Markus er tredje generasjon murer.

Bare gutter

- Det er bare gutter i klassen. Sjelden jenter i disse fagene, men det var flere før. Vi har et veldig internasjonalt miljø. Vi rekrutterer stort sett fra Sarpsborg/Fredrikstad-området og er så vidt jeg vet den eneste rene murfag-klassen som er igjen i Østfold. På de andre byggfagskolene i fylket går mur/betong sammen med tømrere, men har jo annen fordypning. Vi har flinke

elever og de fleste er allerede i praksis i eksterne bedrifter allerede. Vi forsøker å få til mest mulig av dette, for de lærer mer ved å prøve seg på ordentlige oppdrag enn av det vi kan gjøre her på skolen. Av og til tar også klassen på seg mindre oppdrag ute.

Flislegging

Ute i verkstedhallen holder avdelingsleder Bård Banggren et lite «grunnkurs» i muring for en besøkende Ungdoms-koleklasse. Det er for å øke rekrutterin-gen. Men vi får samlet 4 Vg2-elever for å få demonstrert flislegging.

Joakim Kimsrød Blum, Markus Hansen, Mohammad Nuur og Junior Tshaba skal alle bli murere. De mener at mureryrket er morsomt og variert arbeid. Joakim og Junior bestemte seg mens de gikk på Vg1. Mohammad hadde en murer på besøk i klassen siste året på U-skolen og han falt for det han fikk vite om yrket da.

Markus har både bestefar og pappa i yrket og har vært med dem siden han var liten gutt. Da drev de eget firma. For ham var det aldri tvil om yrkesvalget. Nå er bestefar blitt pensjonist og pappa jobber i et annet murerfirma. Der er Markus i praksis og der får han lære-plass.

Mohammad og Junior er også ute i praksis. Joakim er heltent på yrket, men nøyer seg foreløpig med å lære på

skolen. Da vi spør hva murerjobbene går ut på, svarer de peiser, hagemurer, skorsteiner og bad.

Over: Alle murerne

Under t.v.: Faglærer John Olsen

Under t.h.: Redskap

SMÅ KLASSER, MER TID

- Elevene våre har ikke lærevansker og sjelden rusproblemer. Det er snakk om forskjellige typer sosiale eller psykisk/emosjonelle problemer. Noen klarer ikke hverdagen på skoler med opp mot 1000 elever og 30 elever pr klasse. Det blir for mye folk, for mye støy. Andre klarer ikke tidspresset, eller de har problemer som gjør at det å møte presis hver morgen er vanskelig. Vi gir dem mer tid, friere rammer og små klasser. Da går det bedre.

Rektor Thore Brevik på Fannefjord vgs i Molde snakker med innlevelse og varme om elevene sine. Skolen er nå 30 år gammel og han har vært her like lenge.

- Vi startet opp som en del av et psykiatrisk sykehus. Oppgaven var å gi opplæring til en del av de innlagte pasientene. I 1985 fikk vi status som videregående skole og i 1997 flyttet vi hit til strandkanten rett utenfor Molde Sentrum. Etter hvert som det kom reformer innen psykiatrien, ble pasientene færre blant elevene og i stedet økte antallet elever som sliter litt på vanlige videregående skoler.

Nå kommer elevene hit på eget initiativ, eller via skolens rådgivingstjenester. Vi får også elever via barnevernet, distriktpsykiatrisk senter, oppfølgingstjenesten PPT o.fl. De aller fleste er i omtrent samme alder som andre elever på vgs. Vi har et meget godt samarbeid med fylkets utdanningsetat.

Vi tar inn elever gjennom det ordinære inntaket hver vår, men man kan også komme hit ellers i skoleåret, om behovet skulle oppstå. Svært mange har disse problemene bare en kortere periode i livet, de sliter, men p.g.a. Fannefjord vgs som tilbyr skolegang i små og trygge omgivelser, stopper de ikke helt opp i utdanningen sin.

De fleste av elevene går til en form for behandling ved siden av skolen. Det hjelper mange til å kunne takle en normal skolehverdag etter å ha vært her i to år. Men man må ikke være her i to år, noen er her bare en kortere periode. Vi har 60 elever. De fleste kommer fra Molde eller kommunene rundt, men vi er et tilbud for elever fra hele fylket. Pr. i dag har vi elever fra 11 av fylkets kommuner. Vi har svært få innvandrererelever, men ser for oss at dette vil endre seg når vi skuer framover.

REKTOR THORE BREVIK på Fannefjord vgs i Molde.

Klassene våre er på 3-4 og opp til 12 elever. Vi tilbyr VG1 studiespesialisering, allmennfaglig påbygging og Vg1 Helse og oppvekst. Alle disse tilbudene går over 2 år. Mange går for et kompetansebevis heller enn full vgs.

Vi tilbyr også den såkalte «six-packen», et tilbud om generell studiekompetanse der spesielle vilkår må foreligge og som ikke kan tas i bruk før du er fylt 23 år.

- Mange sliter med oppmøte. Vi jobber mye med dette, plutselig kan det snu. Men her kan det være rent materielle årsaker inne i bildet som gjør det hele vanskeligere, det være seg skyss, bolig, økonomi osv.

Staben har ukentlige møter der vi gjennomgår elevene og siden de er såpass få, får jeg god oversikt og kjenner de fleste ved navn og historie. Vi har også møter med elevene før de begynner her.

MOLDE

TEKST OG FOTO:
PETTER OPPERUD

Helse og oppvekst

Ann-Mari Øie er faglærer på Helse og oppvekst og har jobba på skolen i 17 år.

- Det må vel tyde på at jeg trives her, sier hun med et smil.
- Jeg liker å jobbe med folk som sliter litt og være med å gjøre en forskjell.

Vi legger opp undervisningen slik at elevene går to år på Vg1. Programfagene det ene året og fellesfaga og prosjekt til fordypning det andre. Noen tar bare fellesfaga her og programfaga på en annen skole, som byggfag eller TIP. Flere av elevene har ulike helseutfordringer som angst, depresjon, asperger, posttraumatisk stressyndrom og ADD, som gjør skoledagen krevende. Med små grupper og tett oppfølging ser vi at elevene finner seg til rette og lykkes med skolegangen sin.

I programfagene er det er maks 8 elever i gruppa, mot 12-15 som er vanlig på andre skoler.

I år har vi full gruppe og elever på venteliste.

Det er godt samhold og stor raushet blant elevene i gruppa.

- Flinke elever, arbeidssomme og faglig interessert.
- Vi opprettet Helse- og sosialfag som et tilbud her fordi vi så at dette var noe elevene ønsket. Mange har egne erfaringer fra hjelpeapparatet og det å hjelpe andre er en viktig motivasjon.

De fleste av elevene kommer rett fra ungdomskolen eller har ett eller flere brudd fra ordinær vgs.

De fleste bor hjemme hos foreldre, noen har flytta for seg selv og andre er under oppfølging fra barnevernet.

Undervisningen følger ordinære læreplaner men er tilrettelagt og tilpassa individuelle behov. Noen går her fordi man

For elever som skal over i høyskole/universitet har vi et prosjekt som kalles «Go Campus». Vi fikk ideen fra Kyrre skole i Bergen som ønsket en tettere oppfølging av sine elever som gikk over i universitets- og høyskolesystemet for å forebygge frafall.

Dette utløste en prosjektide som Rådet for psykisk helse gikk inn og støttet. Prosjektet er et slags introduksjonskurs der vi besøker høyskolen, går gjennom lokalene, ser på områdene og så til slutt trener på å besøke kantina, forelesninger, ansatte m.m.

Mange høyskoler og universitet fokuserer på disse søkerne, og stiller veldig opp for at de skal lykkes. Kan nevne at NTNU har laget et opplegg for studenter med denne type problemer der man tilbyr egne lesesaler med faste plasser og ukentlige oppfølgingsamtaler.

ANN-MARI ØIE er faglærer på Helse og oppvekst.

ikke må snakke i timene eller legge frem ting i plenum, kun til lærer.

Dette er en krevende elevgruppe å jobbe med og vi har tett samarbeid med hjelpeapparatet rundt elevene. For meg er det viktig å ha fokus på min rolle som lærer. Jeg er ingen terapeut. Men jevnt over er dette ikke noe problem.

Lea og Carina

- Jeg gikk på Studiespesialisering på Molde vgs i tre år, forteller Carina. Det 3. året skulle jeg ta over to år, skulle tatt programfagene nå, men motivasjonen holdt ikke og jeg falt ut. Familieproblemer var noe av årsaken. PPT fortalte meg om Fannefjord vgs og jeg tenkte at jeg kunne forsøke. Og her funker det. Her er det mindre klasser, og når jeg ikke klarer å være inne, kan jeg bare reise meg og gå ut av klasserommet. For meg er dette med mindre

grupper veldig viktig. Og så er lærerne her veldig flinke.

Nå trives jeg og våkner om morgenen og har lyst til å gå på skolen. Sånn var det ikke før.

Lea forteller at den litt kortere skoledagen (0930 – 1400) er viktig for henne. - Det er mye mer motiverende. Og så har jeg en baby hjemme som jeg er alene om. Han heter Leon (oppkalt etter mor-en) og han sover dårlig om natta. Så jeg er ofte sliten om morgenen. Da er det fint å kunne ta det litt rolig. Nå passer min mor ham når jeg er på skolen.

Jeg gikk på vanlig vgs i 2 år men gikk på en depresjon. Før jeg gikk på den vanlige skolen var jeg her på Fannefjord. Så ville jeg hit igjen og nå funker det bra.

Nå tenker jeg mye på at det var synd jeg ikke klarte å fullføre første gangen. Jeg har kasta bort mye tid. Man tenker litt

annerledes når man er blitt mamma. De to forteller at de ikke snakker så mye med andre om at de går på Fannefjord. Men de ville ikke nølt med å anbefale tilbudet om de traff på noen som trengte det.

Neste år vil begge gå på Barne- og Ungdomsarbeider på Fræna vgs. Carina har bare programfagene igjen og er sikker på at hun skal klare det, mens Lea er redd for at hun kommer til å slite litt. Det er fint at det finnes tilbud som Fannefjord, mener begge to. Men de skulle ønske de hadde fått høre om tilbudet litt tidligere. Da kunne kanskje mye vært annerledes. Om de skulle peke på noe som kanskje kunne gjort skolen enda bedre, så måtte det være lokalene. Det blir å være litt for mye inne i klasserommet, lite lokaler til sosialt samvær i pauser og ellers.

Ebladet finner du på
udf.no/yrke
eller på
Utdanningsnytt.no

GOD LESNING!

LES OGSÅ
YRKE
DIGITALT

LINDA NORDHEIM HANSEN sjekker bremsler og skifter olje

–JENTER, VELG YRKESFAG!

Ifølge en masteroppgave fra NTNU er 8 av 10 jenter sikre på at de har valgt riktig i sitt utradisjonelle yrkesvalg i mannsdominerte miljø. – Jeg har ikke angret et sekund, sier bilmekaniker Linda (19).
Og ved verkstedet viser mannfolkene en klar atferdsendring med kvinnelige kollegaer.

TEKST: STIAN MOAN FOLDE
FOTO: LENA KNUTLI

I en verkstedgarasje på Østre Rosten står Linda Nordheim Hanssen med rød neglelakk og sotede fingre. Hun sjekker bremsler og skifter olje. Hun er mekanikerlærling ved Prøven Bil.
– Jeg skulle egentlig gå helse og sosial, men ville lære mer om bil, så jeg tok sjansen, sier Hanssen.

Stor betydning for miljøet

Hanssen sier at hun har blitt godt motatt blant gutta i verkstedet. De viser omsorg for henne, behandler henne som en av dem, og hjelper alltid til når det trengs. Sjefen hennes er også fornøyd.

– Linda er vår første kvinnelige mekaniker noensinne, og inntrykkene er udelt positive. Hun har på kort tid vist at hun produserer like mye som menn. Nå har vi også ordnede forhold med egne jentegarderobes, og miljøet er blitt bedre. Vi merker en klar atferdsendring i verkstedet blant gutta nå som vi har kvinner her, sier Knut Johan Fosshaug, servicesjef ved Prøven Bil.

Hanssen ser for seg en livslang karriere i bransjen. Hun kan ta videreutdanning, men foreløpig er hun fornøyd med å ha et fysisk yrke der hun trives både sosialt og med arbeidsoppgavene.

Vennene hennes ble en smule sjokkert da hun fortalte om sitt yrkesvalg, men de aller fleste støttet henne.

– Jeg mistet riktig nok et par venner. Men, nå vet jeg hvem som virkelig er vennene mine, sier hun.
Selv om Hanssen trives blant gutta, ønsker hun seg flere jenter i yrket.
– Jeg står her med åpne armer.

Sterke individer og moderne kvinner

Berit Bårdstu startet som banemontør i Jernbaneverket. I dag er hun prosjektleder, og i tillegg lektor ved Skjetlein videregående skole, i bygg og

BERIT BÅRDSTU var banemontør,
men er nå lektor på Bygg og anlegg

ØSTRE ROSTEN

anleggsteknikk. Hun har selv valgt en utradisjonell yrkesvei, og leverte i vår sin masteroppgave ved NTNU; «Hvilke tanker og refleksjoner gjør jenter om sitt utradisjonelle yrkesvalg i den videregående skolen»? Hun intervjuet jenter som gikk eller går i yrkesfagene bygg og anleggsteknikk, teknikk og industriell produksjon, og elektro, i Sør-Trøndelag fylkeskommune.

Hun fant ut at jentene trives med sine valg, og trives godt i skolen. Samtidig var gymtimene noe av det mest utfordrende for jentene. Så de ønsker seg flere likekjønnede.

– Dette er jenter som ikke lar seg pille på nesen. De er moderne kvinner, som ønsker seg fagbrev og en god jobb med god lønn. De er sterke individer, og mange av dem bryter kjønnsrollemønsteret helt bevisst, sier Bårdstu. Bårdstu har selv gått en lang vei, via maskin- og mekanikerlinjen som 16-åring på Røros på 70-tallet, via isolasjonsprodusenten Rockwool, fagarbeider i anleggsbransjen, NSB, og i Jernbaneverket.

– Nå er det lite som mangler for at flere jenter skal tre inn i yrkesfag. Bedriftene er klare til å ta imot jenter, aksepten i familien og vennegjengen er der, skolen er delvis der, så nå trengs det mer forskning og bevisstgjøring på området, sier Bårdstu.

Andrea helbreder biler

I sammen bygg som Linda, i etasjen under, står Andrea Nyland (19) og mekker på en Kia. Hun vurderte først å bli dyrlege, men klarer ikke å ta livet av dyr. Da ville hun heller helbrede biler. Hun ville nemlig sitte på et kontor, og lette med åpent sinn etter en praktisk jobb. Hennes stefar er også mekaniker, og det hjalp henne med å ta valget.

ANDREA NYLAND mekker på en KIA.

Vennene hennes viste forståelse. Nyland trives godt både i miljøet og i jobben, men oppfordrer samtidig jenter som søker mannsdominerte yrker til å være forberedt.

– Si fra tidlig hvis det oppstår ukomfortable situasjoner. De fleste jentene trives nok veldig godt, men det finnes unntak, sier Nyland.

Daglig leder ved Opplæringskontoret for Bilfag AS Trondheim, Ole Johan Brovold, er ikke i tvil om at yrket passer kvinner godt.

– Bilmekaniker er ikke tyngre arbeid for kvinner enn menn, og vi ønsker oss gjerne flere jenter, sier han.

HUDPLEIE-FAGET

TROMSØ

- Det er synd at vi ikke får noen form for autorisasjon eller sertifisering. Slik det er nå, er det vanskelig for folk å vite hva som skiller oss fra en hvilken som helst merkevare-partyarrangør. Og vi har tross alt en treårig utdanning, sier lærer Elisabeth Johansen og de to elevene på Hudpleielinja på Breivika Tromsø maritime skole, Tuva Jensen og Synnøve Dinessen.

TEKST OG FOTO:
PETTER OPPERUD

Det er ganske vanlig at en lærer tidligere har vært elev ved den skolen man jobber. Men at man gikk ut året før, det er ganske uvanlig.

- Jeg har ingen form for pedagogisk utdanning, innrømmer Elisabeth Johansen. - Men jeg var ikke redd for å ta jobben da jeg fikk tilbudet, for jeg visste nokså godt hva jeg gikk til. Faglæreren vi hadde i fjor, sa opp, fordi linja skal legges ned. Derfor er det ingen Vg2-klasse i år. Så dette er den siste Vg3 Hudpleierklassen på Breivika. Heretter må man til Trondheim eller lengre sør for å ta faget. Det er synd, for behovet er stort her nord, og det er mange salonger bare her i Tromsø.

Jeg liker å jobbe med mennesker.

Og dette yrket handler veldig mye om omsorg. Men du må selvsagt heller ikke være redd for å ta i andre. Mange kommer hit for å bli stelt litt med, ikke fordi noe er galt. De vil bli pynta litt. Og så er det sånn at mens man holder på med en behandling, begynner mange å snakke. Og da kan det hende at det kom-

mer ut litt mer enn det som er helt vanlig å snakke om. Derfor har vi taushetsplikt som en del annet helsepersonell. Men det hender også at vi må si at «dette vil jeg helst ikke høre mer om.» Er det fare for liv og helse, har vi opplysningsplikt. Faget omfatter en del sykdomslære, men vi er ikke medisinsk personale. Ser vi noe som trenger lege, henviser vi dit.

Det å være lærer nå, har gitt meg et helt annet perspektiv på faget og en mye dypere forståelse. Du må kunne ting på en annen måte når du skal lære det bort til andre.

Tuva forteller at hun har likt å «jåle seg litt» helt fra hun var liten. Stelle med hud og hår og negler.

Hun er glad i faget sitt og liker jobben, men er likevel ikke helt sikker på at hun får jobb. Hun føler at hun har fått mye utbytte av at klassen har en ungdomsbedrift der de bl a lærer om hvordan man starter opp en bedrift for seg selv, noe som jo alltid er et alternativ i dette faget. Synnøve sier også at hun har interessert

seg for dette faget i mange år.

- Det er en koselig jobb, det er variert arbeid og du treffer mange hyggelige mennesker hver dag. Jeg jobber som hudpleier på et SPA på fritida. Både Tuva og Synnøve vil på sikt utdanne seg videre innen helse/omsorg, ta høyere utdanning, men begge kan også tenke seg å jobbe noen år innen hudpleie dersom de får jobbtilbud.

Elisabeth forklarer at de forskjellige salongene eller institusjonene fokuserer på litt forskjellige sider ved hudpleierfaget. Noen grenser opp mot medisinsk behandling, konsentrerer seg om hudproblemer eller hudsykdommer og er kanskje lokalisert sammen med hudleger. Andre ligger mer opp mot SPA og velvære, skjønnhet og sminke.

I år er Elisabeth lærer mens Tuva og Synnøve er elever. Neste år går alle tre i samme klasse på allmenn påbygg. Elisabeth kan kanskje tenke seg å åpne egen salong, men leker også med tanken på å begynne med noe helt annet!

Lakkering med spesielt hard lakk med lang holdbarhet

Synnøve Dinessen og Tuva Jensen

SILJE ISELIN MIKKELSEN lakkere neglene til Vilde Mikalsen Strøm mens faglærer Elisabeth Johansen følger nøye med.

STILLASER ALLE VEIER

Eirik Kvittingen er daglig leder og lærlingeansvarlig i NOFISOF, Norsk opplæringskontor for ISO-fagene (Isolatør, Stillas, Overflatebehandling). Vi treffer han og Svein Brunvatne på kontoret et stykke utenfor Bergen Sentrum. Kvittingen har vært ansatt siden 2005, før det jobbet han som faglært stillasmontør.

- Vi har 13 løpende lærekontrakter nå i 5 lærebedrifter. Det er ok tilgang på lærlinger, men vi jobber selvsagt aktivt med rekruttering, forteller Kvittingen. - Å være stillasmontør er et fysisk arbeid med mange løft, men stillasene er nå av aluminium og svært mye lettere enn de gamle av stål. Dessuten er det masse mekaniske hjelpemidler i bruk. Man lærer litt om stillasmontering på byggfag på videregående skole. I løpet av VG2 Byggteknikk gjennomføres teoridelen (36 t) av 108 t kurset som er påkrevd for å kunne bygge stillaser høyere enn 9m. Vi holder ulike kurs for firmaer som vil sette opp stillasene sine selv. Man har ikke lov til å sette opp stillas uten å ha fått opplæring. Men faglærte stillasmontører jobber stort sett i firmaer som har spesialisert seg på utleie og montering av stillaser, enten i byavdelinger eller industri / offshore.

Akkurat nå har vi gitt lærlingene våre et ti-dagers riggerkurs, pluss et redningskurs. De skal nemlig også kunne redde kolleger som faller og blir hengende i sikkerhetslina. Hvis kollegaen veier 110 kilo, er ikke det noe man fikser uten videre. Festepunktene for sikkerhetslinene skal tåle en belastning på 600 kilo, så det å finne festepunkter krever

at man har satt seg inn i den aktuelle stillastypen man bruker.

Det er veldig få jenter i dette faget. Til gjengjeld blir de få som finnes, veldig godt mottatt.

Stillaser kan bygges oppover, bortover og nedover. Det viktige er at de som bygger vet hva de gjør. Det finnes lover og forskrifter, og det kreves opplæring og planlegging. Dette må ivaretas slik at selve byggingen foregår i trygge former og slik at stillaset blir en trygg og hensiktsmessig arbeidsplass.

Nytt fag

- Stillasbyggerfaget er et ungt lærefag, men stillas har vært montert siden pyramidenes tid. Tidligere monterte de ulike yrkesfagene stillasene selv. Høyere krav til kvalitet og flere kompliserte jobber har gjort at behovet for kvalifiserte stillasbyggere har økt.

Det er viktig at stillasmontørene har en god dialog med brukeren før de setter opp stillaset. Beregninger knyttet til grunnforholdene er viktig, muligheter for transport ut og inn av bygget må planlegges nøye, og man må kjenne værforholdene på stedet, særlig med tanke på vind. Dette er blitt enda viktigere etter at man i det siste har begynt å kle inn hele bygget i plast utenpå og festet i stillaset. I det hele tatt må det gjennomføres en fullstendig risikoanalyse. Løsningene må lages fra oppdrag til oppdrag, det skal mye til at to blir like.

For særlig høye bygg må ofte de nedre komponentene forsterkes.

Hengende stillas

- I Danmark har de et stort opplærings-senter i Esbjerg. Vi pleier å ta med lærlingene på et kursopphold der. De har bl a en stor konstruksjon der man kan

trene på å bygge hengende stillas, noe som er mye brukt offshore. Da øver montørene på å montere stillaset ovenfra og nedover. De får da en liten smak av det som kan vente dem i offshore-industrien. Forståelsen av bruk, og ikke minst riktig bruk av fallsikringsutstyr, er her et viktig moment. Alt verktøy må være festet i liner, du kan ikke miste noe som helst, for da er det borte. Og det jobber kanskje en kollega under

deg.....

I det hele tatt må man ikke ta sjanser i dette yrket. Alt må være gjennomtenkt og planlagt.

Jeg skulle ønske vi kunne få ett eller noen få slike opplæringscentre for stillasbransjen her i Norge. Det burde ikke nødvendigvis bli så voldsomt dyrt. En stor tomt med en eksisterende bygningsmasse som kunne brukes til teoriundervisningen er det som trengs. Men om det i tillegg var en åpen stålkonstruksjon av litt størrelse som kunne brukes til å bygge stillaser rundt, så hadde det jo vært enda bedre. Stillaser av tre er fortsatt en del av læreplanen, men brukes mindre og mindre, fordi byggesettene av aluminium er så lette og fleksible.

Vi har et godt samarbeid med skolene og arrangerer også kurs for byggfaglærere.

BERGEN

TEKST OG FOTO:
PETTER OPPERUD

LIKNER LITT PÅ LEGO

Erlend Sylta er 2. års lærling i Stillasmontørfaget. Akkurat nå monterer han stillas på et hotellbygg ved siden av jernbanestasjonen i Bergen.

- Jeg bestemte meg for dette faget mens jeg gikk på Vg2 tekniske byggfag. Det så ut som det mest interessante for meg. Likner litt på å bygge med Lego! Vi flytter rundt fra byggeplass til byggeplass. Setter opp stillaset, og når bygget er ferdig kommer vi og tar det ned igjen og kjører det vekk. Dette bygget skal bli 16 – 18 meter høyt.

Yrket er litt tungt, det er mye løfting, men det liker jeg. Også må man ikke ha høydeskrekk og det har jeg ikke. Jeg har aldri blitt svimmel. Og jeg har aldri falt. Ikke en eneste gang.

Opplæringen kommer etter hvert som de forskjellige byggeplassene krever forskjellige stillaser. Jeg er egentlig ferdig med alle opplæringsmålene nå og jeg skal ta fagbrevet fram mot sommeren. Det er heldigvis lett å få jobb, særlig i vårhalvåret, avslutter Erlend Sylta.

Daglig leder av NOFISOF, Eirik Kvittingen og lærling Erlend Sylta foran byggeplassen ved siden av Jernbanestasjonen i Bergen

STILLAS- BYGGER

Det sentrale arbeidsområdet for stillasbygger er å bygge stillaser og plattformer til andre yrkesutøvere. Det daglige arbeidet innebærer fysiske og psykiske utfordringer ved arbeid på bakken og i høyden. Fagarbeideren må kunne beregne tunge løft og understøttelse.

Aktuelle arbeidsområder er å:

- bygge stillaser som arbeidsplattform og atkomst for andre fagarbeidere ved nybygg
- bygge stillaser på eksisterende bygg ved rehabilitering, utbedring av bygg osv.
- være planlegger, arbeidsleder og koordinator for prosjekter
- bygge stillaser for landbasert industri
- bygge stillaser for oljerelatert industri offshore
- rigge, stroppe og planlegge ved kranløft
- bruke manuelle og hydrauliske arbeidsplattformer
- industriklatring ved bruk av klatreutstyr
- redningslag ved bruk av klatring
- monteringsarbeid ved bruk av «Tilkomsteknikk»

En nyutdannet stillasbygger skal kjenne til og kunne bygge de vanligste stillastyper. Stillasmontøren skal kunne beregne og dokumentere de belastninger stillaset utsettes for. Stillasmontøren skal ha gjennomført praktisk opplæring på og kunne håndtere hydrauliske arbeidsplattformer, i henhold til forskrifter og øvrige bestemmelser. Stillasmontøren skal ha gjennomført praktisk opplæring og kunne rigge og stroppe hiv. Stillasmontøren skal ha gjennomført grunnleggende opplæring i «Tilkomsteknikk». Stillasbygging blir ofte utført som egen entrepris med strenge krav til stillasbyggerens kompetanse og til bedriftens sertifisering (iso-sertifisering). Stillasmontøren skal kunne lese de samme arbeidstegninger og framdriftsplaner som andre fag benytter. Stillasmontøren bygger for andres sikkerhet, men må også ta hensyn til egen sikkerhet ved ethvert stillasarbeid.

OPPLÆRINGSKONTORET

Norsk opplæringskontor for ISO-fagene, NOFISOF, har som hovedoppgave å koordinere opplæringen i bedriftene.

Opplæringskontoret er faglig ansvarlig for opplæringen i bedriftene og tegner lærekontrakt med lærlingene. Men det er bedriftene som ansetter lærlingen og har arbeidsgiveransvaret. Opplæringskontoret fungerer også som faglig rådgiver for lærebedriftene. Opplæringskontoret kan omplassere lærlinger eller holde kurs for å dekke enkelte deler av opplæringsplanen. Opplæringskontoret mottar tilskudd for sine lærlinger. Tilskuddet fordeles til medlemsbedriftene etter opplæringskontorets vedtekter. Vi setter bedriftene og lærlingene i fokus og arbeider kontinuerlig for å heve bransjens anseelse.

Formålet til NOFISOF kan kort beskrives på følgende måte:

- Tegner lærekontrakter.
- Påser at all nødvendig teori i forbindelse med læreforholdet avlegges.
- Bidrar med hjelp til å utarbeide internplaner for opplæringen, foretar rotasjoner og hospiteringer, slik at

hele bredden av mål i læreplanen dekkes.

- Planlegger og gjennomfører kurs for lærlinger, faddere, instruktører og faglige ledere.
- Følger opp lærling og bedrift gjennom lærlingsamtaler, evaluerer og fører evalueringssamtalen inn i opplæringsboken.
- Melder opp, tilrettelegger for fagprøver og forbereder lærlingen på hva som venter.
- Markedsfører ISO-fagene og til en viss grad bedriftene gjennom vår hjemmeside, på skolebesøk og ved stand brukt på yrkesmesser.
- Driver dimensjoneringspolitikk i forbindelse med opprettelse og nedlegging av skoleklasser, slik at bedriftene får tilgang på og utdannet riktig arbeidskraft.
- bedriftene så langt som mulig med all nødvendig bekreftelse i forbindelse med oppmelding av praksiskandidater til fagprøve.

Vi er bedriftens ressurscenter innenfor fagopplæring.

LANDSMØTET OM YRKESFAG

Utdanningsforbundets innsatsområder for landsmøteperioden 2016–2019:

I arbeidet for kvalitet og profesjonsutvikling skal vi

- bidra til å heve statusen til yrkesfagene og yrkesfaglærerne gjennom å framheve yrkesfagernes verdi og egenart og yrkesfaglærernes særegne kompetanse.

Landsmøtet vedtok også dette:

«Tilbud om etter- og videreutdanning må nå alle profesjonsutøvere i hele utdanningssystemet og dekke bredden av fag og kunnskapsområder. Tilbudene må være relevante for praksisfeltet

og vektlegge både den enkeltes og fellesskapets læring og utvikling. Yrkesfaglærere må ha tilgang til et system for kompetanseutvikling som er tilpasset deres behov og yrkesfagernes egenart.»

«Dette innebærer en styrking av de praktisk-estetiske fagernes posisjon og en satsing på lærerkompetanse innenfor disse fagene. Det samme gjelder yrkesfagene og yrkesfaglærernes status. Det må legges bedre til rette for praktiske læringssituasjoner og praktiske ferdigheter i grunnopplæringen.»

«For å rekruttere og beholde yrkesfaglærere er det en særskilt utfordring at skolene må kunne konkurrere direkte med lønnsnivået i privat virksomheter. I tillegg til lønn for sin formelle utdanning, må yrkesfaglærere i større grad sikres lønnsansiennitet og lønnsmessig uttelling for den praktiske erfaring de har fra yrkesfagene de underviser i. Videre må verdsetting av fagbrev vurderes lønnsmessig.»

ØNSKER DU Å ANNONSERE I YRKE?

YRKE kommer ut fire ganger i året og er det eneste fagbladet i Norge med fokus på yrkesopplæring, aktuelle og utdypende intervjuer, reportasjer og artikler fra bedrifter, skoler og andre opplæringsinstitusjoner.

Målgruppen er yrkesfaglærere, rådgivere, sosiallærere, opplæringskontorer, lærebedrifter og andre med interesse for yrkesopplæring.

Ta kontakt for et uforpliktende tilbud!

Markedskonsulent
Hilde Aalborg
ha@utdanningsnytt.no
91 19 99 89
24 14 23 30

NÅ UT TIL
11.000
LESERE!
GODKJENT OPPLAG
9.903
(FMK 2015)

utdanningsnytt.no/diverse/annonseinformasjon

PROGRAM FOR BEDRE GJENNOMFØRING I VIDEREGÅENDE OPPLÆRING

Etter at prosjektet NyGiv, som ble etablert i 2010 med mål å øke gjennomføringen av videregående opplæring, nå er avviklet, lanserer Regjeringen et nytt prosjekt med samme formål. Resultatene fra NyGiv er heller nedslående. Det har bare skjedd en marginal økning av andel elever som gjennomfører videregående opplæring med fullført kompetanse.

Det er selvsagt enkelt å være etterpå-klok, men når det gjelder NyGiv, prøvde vi faktisk å gi gode råd ved prosjektets start. Det viste seg imidlertid å være svært vanskelig. Vi ble i svært liten grad tatt med på råd om innholdet og organiseringen av prosjektet, faktisk mindre enn det som er vanlig når det gjelder nasjonale prosjekter i utdanningssektoren.

Som vanlig var det fastsatt gode intensjoner for prosjektet. For departementet, og alle oss andre, var det viktig å bli enig med fylkeskommunene om enhetlig og god statistikk. Det fikk vi. Det var verre med delene kalt Gjennomføringsprosjektet og Oppfølgingsprosjektet. I begge tilfeller har statlige midler i første rekke blitt brukt til å bygge opp en prosjektorganisasjon og til kompetanseutvikling av ansatte. Slike midler tar gjerne kommunesektoren imot med takk og følger opp. Men så lenge det ikke følger midler med til selve det ekstra arbeidet som man har som mål å gjennomføre, vil denne formen for utviklingsarbeid sjelden føre til varige systemendringer. I skoleverket handler det om midler til tettere oppfølging av elever som står i fare for å falle ut av opplæringen. Så vidt vi kjenner til, er det ikke bevilget ekstra midler til å øke lærertettheten slik at tettere oppfølging blir mulig. Og regjeringspartiene og Venstre motsetter seg stadig, med standhaftighet, å lage nasjonale regler som

sikrer alle skoler et minimum av lærertetthet som står i forhold til elevtallet.

Kan vi så sette vår lit til at det nye programmet som regjeringen nå introduserer, vil bidra til at flere elever klarer å gjennomføre og bestå videregående opplæring? Noen tiltak virker lovende. Det kanskje viktigste tiltaket er å gi hjemmel for å stille krav om at virksomheter som

krav om et antall læreplasser som står i forhold til størrelsen på den delen av virksomheten som krever kompetanse på fagarbeidernivå.

Et annet tiltak fra regjeringen har vært å øke det generelle lærlingtilskuddet. Vi mener at det empiriske grunnlaget for å tro at dette vil virke etter hensikten er svak. Problemet er at mange lærebedrifter fortsatt forholder seg til lærlingordningen først og fremst som en rekrutteringskanal av egne medarbeidere, og ikke som et bidrag til de generelle målene for utdanningssystemet. Derfor brukes valg av lærlinger først og fremst som en konkurranseprosess basert på resultatene i den teoretiske delen av opplæringen, og hvor en stor del av søkermassen får stempel som «ikke egnet». Det er spesielt uheldig fordi mange av de som ikke lykkes så godt i teoridelen av opplæringen, både ser fram til og kan ha store sjanser for å lykkes i den mer praktisk rettede delen. I stedet for en generell økning av lærlingtilskuddet, har vi derfor mer tro på et differensiert lærlingtilskudd hvor de elevene som er vanskeligst å formidle, får med seg et høyere lærlingtilskudd.

Mange av de øvrige tiltakene i det nye programmet er av samme type som i NyGiv: Man forventer at skolene skal gjøre mer og bedre arbeid, både når det gjelder kartlegging, planlegging, motivering, tilpassing, yrkesveiledning, osv. Selvfølgelig kan man alltid forbedre kvaliteten av arbeidet. Men så lenge slike kvalitetsmål ikke følges opp av det forskningen sier virker, nemlig mulighet til tettere oppfølging av hver enkelt elev i faresonen, er vi redd planen ute i virkeligheten oppfattes mer som fromme ønsker enn som hjelp i forbedringsarbeidet.

FORBUNDSKOMMENTAREN

Steffen Handal
Forbundsleder

konkurrerer om offentlige tilbud, skal være lærebedrifter og ha lærlinger. Det er en skandale at 9000, en tredjedel av alle søkerne til læreplass i innværende skoleår, ikke får plass. Regjeringens tiltak vil forhåpentlig medvirke til at dette tallet reduseres. Problemet er at det bare vil virke i privat sektor. I enkelte program er det først og fremst mangel på læreplasser i offentlig sektor som er problemet. En naturlig oppfølging av kravet som nå stilles til privat sektor, burde være at alle offentlig virksomheter pålegges å være lærebedrifter med

60-TALLET I HVITULL

- Dette moteshowet har vært en fast begivenhet her på skolen siden 80-tallet, forteller avdelingsleder Anne Helene Falnes Skogland. – Hele avdelingen har vært involvert, særlig den siste tiden, men det er jo elever fra Design og tekstil og Kjole og drakt som har sydd klærne og frisørelevne som har hatt ansvar for frisyrene.

BERGEN

TEKST OG FOTO:
PETER OPPERUD

- Klassen har holdt på med dette nesten hele skoleåret. Skolen hadde fått ganske mye hvitt ullstoff fra Janus, og vi ville bruke det til å sy klær til showet. Så ble vi enige om at vi ville prøve å gi klærne et visst 60-talls-preg, uten at det skulle være noen tvangstrøye. Alle elevene har designet, tegnet, klippet og sydd klær og i dag skal de vise dem fram. En del plagg er i annet stoff og andre farger, men det hvite dominerer. Elevene på utstillingsdesign har dekorert scenen og frisørelevne har laget frisyrene. Media-elevne har i tillegg laget en kort

film som vil bli vist først, og så står de for musikken. Mange elever er i sving bak scenen for å hjelpe til med å kle av og på. Mange gruer seg litt til å posere på «catwalken», men de vil gjennomføre det. Elevene lærer mye av å skulle presentere det de lager på denne måten. Det legger litt ekstra prestisje i å lage plaggene, når de vet at de skal vise dem fram fra scenen. De lærer også noe om formidling, kan kanskje frigjøre seg litt. Årstad vgs er en av landets største videregående skoler og vi har ca 1000 elever. Avdelingen for Design og håndverk er

også stor. Vi har både Vg2 frisør, design og tekstil, interiør- og utstillingsdesign. Elevene får også tilbud om blomsterdekoratørfaget i prosjekt til fordypning på vg1. I tillegg har vi lærlinger i Kjole- og draktsøm. Her er skolen godkjent som lærebedrift.

I frisørfaget har vi et prøveprosjekt med vekslingsmodell som vil si at elevene får lærekontrakt allerede på vg1. Skolen har en stund vært under oppussing/ ombygging og min avdeling holder til i leide lokaler på den andre siden av Fjøsangerveien. Men de midlertidige

INGVILD på scenen

OLA på scenen

ALLE på scenen

lokalene er fullt utstyrt så f eks frisør- salongen drives med eksterne kunder slik vi alltid har gjort. Og systua er jo arbeidsplassen for lærlingene i kjole og drakt.

En elev og to lærlinger

Ola Velure går i Vg2 Design og tekstil, mens Ingvild Nilsen er lærling. De var begge på scenen i selvsydd klær.

- Vi har først jobbet som designere og tegnet alle klærne. Deretter sydde vi dem. De skulle være ulike, men skulle likevel utgjøre en stilmessig helhet. Det har vært morsomt og lærerikt å gjøre dette. Å gå på scenen som mannekeng var uvant, men ganske morsomt.

Jeg vil gå videre innen dette fagområdet. Først vil jeg ta fagbrev i Kjole- og drakt- søm og så ta påbygg for å få studie- kompetanse.

Ingvild forteller at de så på mange bilder fra 60-tallet før de satte i gang med tegn- inger og designarbeidet.

- Det er masse forarbeid til et skredder- sydd plagg. Tegninger, klipping, finne det rette stoffet. Men så er det moro når du ser det ferdige plagget på en byste. Maren er også lærling i kjole og drakt. Hun har sett på showet og sydd klær som ble brukt, men var ikke selv med på scenen.

- Når jeg har tatt fagbrevet skal jeg ta påbygg før jeg drar til Danmark for å studere på Via Design. Det tar enten 1, 5 år eller 3,5 om man vil ha en bachelor- grad. Vi har ikke en slik skole i Norge. Deretter vil jeg starte for meg selv, sy klær, men jeg har tenkt å spesialisere meg innen mønsterproduksjon.

Jeg er fornøyd med kjolen jeg sydde til showet og det var morsomt å se den på scenen.

MAREN HEGGERNES OLSEN er lærling i kjole og draktsømfaget med læreplass på Årstad vgs.

ÅRSTAD VGS

Krohnsminde videregående skole ble etablert i 1982 ved sammenslåing av Bergens Husmorskole fra 1914 og Bergens kommunale kvindelige Industriskole fra 1883. Skolebygningen, tegnet av arkitekt B. Dybwad Brochmann, ble tatt i bruk i 1977.

Bergen yrkesskole ble opprettet i 1963 for å samle undervisningstilbud som før var spredt rundt over hele byen. Teoribygget ble oppført i 1963, Verkstedsbygget i 1972.

De to skolene ligger samlet og ble slått sammen til Årstad videregående skole i 2003. Den har lenge vært fylkets største videregående skole, med over 1400 elever enkelte år. I 2013 ble linjen for bygg- og anleggsgfag lagt ned, en linje som tidligere hadde svært mange elever og et bredt fagtilbud. Skolen skal nå isteden øke kapasiteten på helse- og oppvekstfag.

(Hentet fra Wikipedia)

Programfagleder Rita Gjerde og avdelingsleder på Design og håndverk, Anne Helene Falnes Skogland

STOR TIP

BERGEN

TEKST OG FOTO:
PETTER OPPERUD

Årstad vgs i Bergen er en av landets største videregående skoler. Da er det naturlig at de også har en stor og svært velutstyrt TIP-avdeling. Hele 6 klasser på Vg1, og alle møter saler fullt utrustet for 15 elever.

Avdelingsleder Øyvind Bønes tar YRKE med på en rundtur som starter i en sal med 15 dreiebenker. Selve bygningsmassen er fra den gamle Bergen Yrkeskoles tid, men utstyret er nytt. Siden skolen har så mange klasser på hvert trinn, må man også ha mange lærere, og Bønes forteller at man har valgt å hente inn lærere som er spesialister innen hvert sitt område av læreplanen. En er sveiser, en tar tradisjonell maskinering, en tar CNC og så videre. Så går lærerne på omgang mellom klassene, i stedet for at hver klasse har sin lærer i hele faget. Hver klasse har da for eksempel 4 timer i uka i maskinering. Kenneth Midttun er faglærer i dreiebensalen og instruerer Tony Heinonen.

Ved siden av salen med dreiebengkene er en liten sal der det står 15 små cross-motorsyklar, noen snøfresere og et aggregat. - Dette er utstyr som elevene skrur fra hverandre og setter sammen igjen for å lære å reparere, forklarer Bønes.

I neste sal viser Inge Johannesen fram en datastyrt plasmaskjærer. Den skjærer metallplater ved hjelp av høyspenning og trykkluft. Selve skjæringen foretas av plasma, som i dette tilfellet er luft som er ionisert av høy elektrisk spenning. Temperaturen i plasmaet kan komme opp mot 20 000 grader. Varmen er svært konsentrert og selve metallstykket blir ikke varmet opp noe særlig. Plasmaskjæreren kan cnc-styres, men den kan også «lese» fotografier eller tegninger, om man integrerer programvare for dette.

Faglærer Inge Johannesen og avdelingsleder Øyvind Bønes viser fram plasmaskjæreren

I taket i den samme salen er det montert en mobil kran oppe under taket. Den kan både brukes til å flytte de tunge maskinene og til opplæring av elevene.

To sveisesaler har avlukker til hver elev og er selvsagt fullt utstyrt med avslug. Elevene lærer også plastsveising og liming.

DREIEBENKSALEN har 15 dreiebenker

MASKINER til å skru fra hverandre og sette sammen igjen

Faglærer Alf Rosnes demonstrer riktig teknikk i sveiserommet

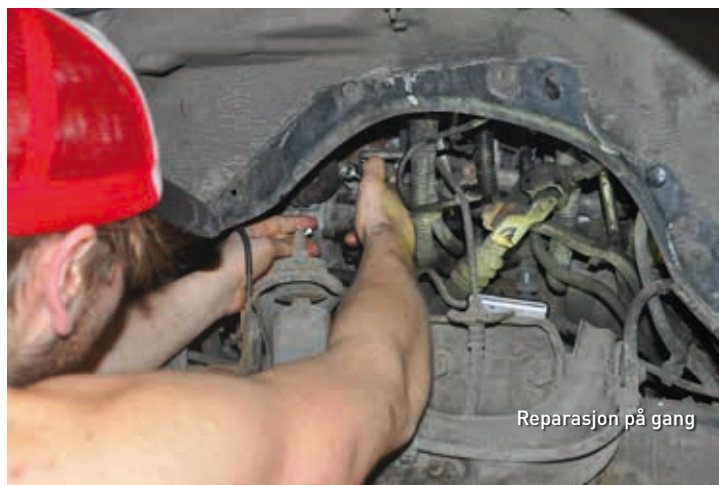
Skolen har selvsagt cnc-styrte maskiner for dreining og fresing. Faglærer Ørjan Halvorsen har selv vært cnc-operatør i 20 år og håndterer de store maskinene med solid erfaring. Opplæringen i programmering foregår i et eget rom der det står IKT-utstyr med spesialtilpassede «tastaturer». Overflaten på disse kan enkelt byttes ut, slik at når man skal

styre dreiebenken har den taster for x og y akse, mens man i tillegg får en tast for den tredje aksen (z) når man skal programmere fresen.

Videre kommer vi inn i Kjøretøy-avdelingen. Her er det to saler fulle av biler som er under reparasjon.

Ørjan Halvorsen demonstrerer cnc-programmering

Reparasjon på gang

Faglærer Ronny Marthinsen viser fram motorer fra de mest kjente bilmerkene.

Faglærer Bjørn Ove Jakobsen viser fram en modellbil som er under bygging.

Elev Øyvind Gjetø demonstrerer skumle, fargerike oppløsninger.

- Dette er både kundebiler og skolens egne biler, forklarer Bønes. Skolen er godkjent som verksted og utfører fagmessige reparasjoner av de fleste slag.

I et eget rom står det «frikoblede» motorer fra de mest kjente bilmerkene på søyler på rekke og rad. Her får elevene lett adgang til å studere motorene fra alle vinkler og bli kjent med likhets-trekk og forskjeller merkene mellom. Disse motorene kan man skru helt fra hverandre og sette sammen igjen hvor mange ganger man vil.

- Allerede på Vg1 underviser vi alle TIP-elevene om bilens oppbygning, sier avdelingsleder Bønes da vi går videre.

Det viser seg at det er snakk om fjernstyrte, elektrisk modellbiler. Alle elevene får utlevert hvert sitt byggesett som skolen får kjøpt til en spesialpris på kr 2500.- Når bilene er ferdige, får elevene beholde sin egen bil.

Dette er utrolig motiverende og svært lærerikt for elevene, forklarer Bønes. Bilene har samme oppbygging som ordentlige biler, men i litt forenklet utgave. De får se hvordan en forstilling bygges opp og hvordan akslinger fungerer. Det er svært populært å ha kappkjøring på den store fotballbanen bak skolen når bilene er ferdige.

Til slutt ender vi opp på toppen av den enorme murblokka der alle TIP-

tilbudene holder hus. Her, øverst oppe er lokalene til Laboratoriefag. Elever i hvite frakker og steriliserte miljøer danner en skarp kontrast til oljete bilverksteder og sveisehaller, men dette er også TIP. Elevene her skal stort sett ta påbygg etter fagbrevet for å gå videre mot f eks bio-ingeniør eller eventuelt få seg drømmejobbene på de mange laboratoriene innen off-shore-industrien, aller helst hos Statoil. Det ligger en eim av skarpe stoffer i lufta og Øyvind Gjetø forklarer at det er umulig å unngå selv om han viser oss hvordan alle flaskene med fiolette og grønne oppløsninger er forsvarlig lukket og avsegulene er forskriftsmessig på plass over arbeidsbenken.

MOT ET MER MILJØ- VENNLIG LANDBRUK

MÆRE

TEKST OG FOTO:
HÅVARD ZEINER

På Mære landbruksskole lærer elevene hvordan de skal bli miljøvennlige gårdbrukere.

Landbruket står for rundt ti prosent av alle klimagassutslipp i Norge. Fremtidens bønder må sannsynligvis drive langt større bruk med langt lavere klimagassutslipp enn i dag. Da er det viktig å ha kunnskap om nettopp dette. På Mære landbruksskole lærer de mye om klima og energi. I løpet av skoleåret har de flere praktiske fagdager.

Interessant

I dag er en slik dag. Det er kurs i gårdsvarme, og blant deltakerne er Camilla Madsen (18) og Ingrid Saltvik (18). Det går begge i tredje klasse på Mære landbruksskole. De går linjen landbruk og har fått god undervisning i alternative energikilder i landbruket. Kurset i gårdsvarme tror de vil komme godt med når de snart skal ut i yrkeslivet.

- Her får vi høre hva en kan tjene ved å investere i et fyringsanlegg, sier de to. Madsen sier de har lært om solenergi, klima og fokusert mye på hvordan de kan utnytte av dette i praksis. De har blant annet bygd en egen energibu på skolen.

- Den besto av solcellepanel og vindmøller og samlet energi ved hjelp av det, sier Madsen.

Det har også vært på messe i Trondheim og på besøk hos gårdbrukere som har investert i fyringsanlegg for flis og halm.

- En som jeg kjenner har tenkt å utdanne seg som ingeniør innen bioenergi på bakgrunn av det han har lært her på skolen, sier Madsen.

Mye å spare

Ivar Vatn i Norsk landbruksrådgivning sier det er mye å spare på alternative energikilder på gården. Han viser til et

FYRER MED HALM: Tor Henrik Jule har et fyringsanlegg for halm på gården sin i Sparbu i Steinkjer. Det sparer han for store energikostnader.

eksempel fra Skogn i Levanger der en gårdbruker sparer minst 150 000 kroner i året ved å ha flisfyring. Det er en rekke forskjellige støtteordninger, blant annet Innovasjon Norges Bioenergi-program. Her kan gårdbrukere søke om utvikling av biovarme- og biogassanlegg. Det er satt i gang av Landbruks- og matdepartementet. - Sagt enkelt er dette satt i gang for at bonden skal få et ekstra bein å stå på. Det skal stimulere til produksjon og levering av bioenergi. Så skal det begrense klimagassutslippene, sier Øyvind Halvorsen i Innovasjon Norge. Så langt i år har Innovasjon Norge gitt støtte til 206 slike prosjekt. Ti av dem er i Nord-Trøndelag.

Langt igjen

Men det er fortsatt en lang vei å gå for å få erstattet de tradisjonelle energikildene. De viktigste kildene til CO₂-utslipp fra jordbruket er nemlig forbrenning av fossile energikilder (olje, gass, kull) og nedbryting av organisk karbon i jord. Om en tar med produksjon av fôr, kommer rundt 90 prosent av utslippene av klimagasser fra jordbruket fra husdyrproduksjon. Lærer Geir Fisknes ved Mære landbruksskole sier mye handler om holdninger. Det tar lang tid å få til en kursendring når det gjelder energiforbruk i landbruket. Dagens lave strømpriser gjør det ikke enklere. - Å legge om rutiner tar tid. Det er veldig enkelt å bygge et anlegg, men å endre rutiner og holdninger sitter litt lenger inn, sier han. Ved å vise til gode eksempler og de muligheter som finner håper en å få bort fokuset fra store traktorer. Et av målene er å få elevene til å tenke annerledes. - Det er mange måter å gjøre dette på, men etter min mening er det beste å ta klima- og energiundervisningen inn der det faller naturlig i de enkelte fag, sier han. I jord- og plantefag på tredjeåret lærer de om biovarme og biogass.

Fisknes sier landbruket har mange ressurser som kan utnyttes bedre. Å bruke biovarme og å være en god agronom er to viktige ting. - Det handler blant annet om jordstruktur og balansert gjødsling, sier han.

Fyrer med rundballer

En gårdbruker som har tjent på å satse på alternativ oppvarming er Tor-Henrik Jule. Gårdbrukeren på Sparbu i Steinkjer investerte i et fyringsanlegg for halm i 2010. Opprinnelig ville han ha et fyringsanlegg for flis, men siden han ikke hadde noe skog, ble planen raskt lagt bort.

SNART TJENT INN: Kyllingbonde Dag Vidar Barstad har hatt varmeveksler i kyllingfjøssett sitt i ett år. Han ser store fordeler både på lavere oppvarmingskostnader, bedre innemiljø og mindre utslipp av CO₂.

Hovedårsaken til at han ville bygge seg sitt eget fyringsanlegg var at han hadde et stort areal å varme opp. Bare dyerommene utgjør 2000 m². Halmanlegget har kostet ham rundt 1,1 million kroner. Betydelige lavere oppvarmingskostnader gjør at får igjen for investeringene i løpet av noen få år.

- Nå har vi vannbåren gulvvarme i alle bygg. Det er veldig komfortabelt, sier han. Brennkammeret i halmfyringshuset har plass til to rundballer. Disse brenner i

rundt fem timer og varmer opp vann i vanntanker.

- Det eneste jeg må passe på er å ta litt hensyn til naboene når jeg fyrer opp. Det blir mye røyk i starten, sier han.

Skogen gir fordeler

I Bioforsk-rapporten Klimagasser fra landbruket som kom i fjor, vises det til flere tiltak som kan gjøre jordbruket mer klimavennlig. Norges overskudd av biomasse er en av faktorene som omtales i rapporten. Siden Norge har et overskudd av biomasse som kommer fra skog- og jordbruksrester kan dette brukes til biokull og produksjon av bioolje. En stor fordel for Norge sammenlignet med andre land er at vi har jordbruksområder som ligger helt inntil skogen. Dette gir de fleste gårder mulighet til å drive med både matproduksjon og bioenergiproduksjon. Det finnes i dag støtteordninger for dette.

Sau og ku er CO₂-verstinger

Ifølge Forskningsrådet vil klimagassutslippene i de intensivt dyrkede områdene øke. Totalt sett blir likevel de samlede utslippene betydelig redusert om en velger denne løsningen.

En ser også for seg en annen løsning. Dette går ut på å droppe rødt kjøtt. Ved heller å velge hvitt kjøtt og vegetar-mat vil en få store utslag på klimagassutslippene fra landbruket. Forskningsrådet viser til at en kilo sau eller storfekjøtt slipper ut ti ganger så mye CO₂ som tilsvarende mengde med kylling- eller grisekjøtt.

Mest for å spare penger

Kyllingbonde Dag Vidar Barstad på Ytterøy i Levanger kommune sier han har investert rundt 300 000 kroner i et varmevekslingsanlegg. Det har ført til lavere strømregning, bedre innemiljø og raskere tilvekst på kyllingene. Kollega Bjørn Winje ser de samme fordelene. Også han har varmeveksler. Han har to

KLIMAEFFEKT PÅ KJØPET: Bjørn Winje var mest opptatt av å få ned energitøftene i kyllingfjøset, men han er også opptatt av å være miljøvennlig.

SPARER PENGER MED HALM: Gårdbruker Tor Henrik Jule forteller elevene på Mære landbrukskole fordelene med å bruke halm som oppvarmingskilde.

kyllingfjøs. Ett med varmeveksler og ett uten. Kyllingene som får gleden av den «nye» varmen vokser betydelig raskere en kyllingene i det andre fjøset. Ifølge Winje legger kyllingene i varmevekslerfjøset på seg 50 gram mer i døgnet sammenlignet med kyllingene i det andre fjøset.

Winje er også opptatt av at han belaster klimaet mindre med det nye anlegget.

- Jeg hadde dette litt i tankene da jeg kjøpte det, sier han.

Lærer Geir Fisknes på Mære landbrukskole sier gode støtteordninger er viktige, men at det til syvende og sist er prisen på alternativ energi som bestemmer om det er lønnsomt eller ikke.

- Det burde vært en større belønning for å slippe ut mindre CO₂, sier han.

FAKTA

Klimagassutslipp:

- Det aller meste av utslippene fra jordbruket er såkalte prosessutslipp av metan fra husdyr og husdyrgjødsel, lystgass fra gjødsel og jord og CO₂ fra myr og åkerdyrking. CO₂ fra forbrenning av fossilt brensel i jordbruket utgjør bare ca ti prosent av utslippene.
- Landbruket står for rundt én tittel av Norges totale CO₂-utslipp.
- Dyrking av vegetabiliske matvarer som korn medfører lavere utslipp av klimagasser enn produksjonen av animalske matvarer som melk og storfekjøtt.
- Om lag 90 prosent av utslippene av klimagasser fra jordbruket er knyttet til husdyrproduksjon når utslippene knyttet til produksjon av fôret er med.
- I Norge er det en politisk målsetting å redusere utslippene av klimagasser fra jordbruket samtidig som matproduksjonen skal økes i takt med befolkningsøkningen.
- Norge har som mål å redusere innenlandske klimagassutslipp med 12-14 mill tonn CO₂-ekvivalenter innen 2020.
- De viktigste kildene til CO₂-utslipp fra jordbruket er forbrenning av fossile energikilder (olje, gass, kull) og nedbryting av organisk karbon i jord.
- Jordbruket har muligheter til å redusere nettoutslippene av klimagasser gjennom å redusere egne utslipp, å binde opp karbon i jorda og å produsere bioenergi for å redusere utslipp av fossilt karbon.
- Kjøtt fra svin og fjørfe har lavere utslipp enn kjøtt fra storfe.

Kilde: Bioforsk-rapporten Klimagasser fra landbruket (2014).

HELE FAMILIEN SATSER PÅ YRKESFAG

Hele familien Slettum, med fire barn, satser på yrkesfag. Ungdommene har valgt å bli resepsjonist, servitør, CNC-operatør, og den fjerde både bilskadereparatør og billakkerer.

- Vi som foreldre har oppfordret våre barn til å velge yrkesfag. Vi kjenner dem godt, og vi vet jo hva som kan passe for dem, sier mor Mona W. Slettum.
- Veldig moro at alle fire har valgt yrkesfag. Det er viktig at vi får faglærte unge mennesker i de forskjellige bransjene, sier far Henrik Slettum.

Mor i familien arbeider i den store kontorstolfabrikken Scandinavian Business Seating på Røros, en bedrift som omsetter for over en milliard kroner i året. Der er hun ansvarlig for kundeservice og utgående logistikk. Der er hun også opplæringsansvarlig for Camilla (28), som skal bli faglært resepsjonist.

Far i huset er daglig leder og eier i Toyota Slettum Bil AS på Røros, et moderne bilhus som driver med salg av nye Toyota-biler, verksted, biloppretting og lakking. Der er en av hans sønner lærling.

Vi reiser først til Scandinavian Business Seating for å møte Mona og Camilla.

- Hei! Sier Camilla og smiler. Velkommen!

Camilla sitter ved datamaskina i resepsjonen og legger inn ordrer av nye kontorstoler som skal inn i produksjonsplanene. Hennes ansvar er i hovedsak å besvare alle telefoner inn til fabrikken, ta imot besøk, og oppgaver som tilhører faget. Hun tar en liten pause for å fortelle om sin vei ut i yrkeslivet.

- Jeg valgte yrkesfag, fordi jeg ble skolelei. Jeg prøvde allmennfag, og senere Hotell- og næringsmiddelfag VG1 og et halvt år på Kokk- og servitørfag VG2, men fant ut at dette ikke var noe for meg, sier Camilla.

Hun har vært i forskjellige jobber innen servicebransjen.

- Jeg arbeidet ett år i resepsjonen på Bergstaden Hotell. Da fant jeg ut at dette passet meg veldig godt, og at jeg ville utdanne meg som resepsjonist. Resepsjonsfaget, det er meg, sier Camilla.

- Jeg har funnet mitt yrke og min plass. Jeg liker å yte service. Og jeg liker best av alt å treffe folk, snakke med folk. Ingen dager er like i resepsjonsfaget.

- *Hvordan opplever opplæringsansvarlige, Mona, å ha opplæringen for Camilla?*

CAMILLA
KOLSTAD SLETTUM
i resepsjonen
til fabrikken
Scandinavian
Business Seating
på Røros.

FAMILIEN SLETTUM: Her er mor og far og to av de fire barna i familien Slettum samlet på Røros. Fra venstre: Henrik Slettum, Erik Slettum, Camilla Kolstad Slettum og Mona W. Slettum. Jacob og Kim var ikke til stede da bildet ble tatt.

- Hun er enkel å lære opp, hun passer godt i yrket, hun er serviceinnstilt, kundefokusert og effektiv! Sier Mona. Slike medarbeidere, det vil bedriften ha. Personalansvaret for Camilla er det en annen i bedriften som har, slik at det blir lettere å skille privatliv og arbeidsliv.

Mona understreker at jobben i resepsjonen er viktig for å få hele bedriften til å fungere.

- Alle som arbeider i Scandinavian Business Seating er like viktige!

- *Hvorfor tar deres bedrift inn lærlinger?*
- Lærlinger er svært viktig for oss. Vi tar samfunnsansvar. Her skal det være en lærling i resepsjonsfaget til enhver tid. 10 personer arbeider i resepsjonen og kundemottaket – bedriftens kundeserviceavdeling.

Camillas vei til resepsjonsfaget er litt uvanlig, ved at hun tar all opplæring i bedriften. Det vil si at hun i prinsippet skal være lærling i fire år. Men hun

RØROS

TEKST OG FOTO:
HARALD VINGELSGAARD

får fratrekk for tidligere utdanning og praksis, slik at det blir to og et halvt år læretid, før fagbrevet.

- En fin måte å arbeide seg fram til et fagbrev, synes hun.

Billakkerer

Vi takker for praten i Scandinavian Business Seating og reiser et par kilometer til Toyota Slettum Bil som holder til i utkanten av Røros sentrum. Der møter vi far Henrik Slettum og sønnen Erik W. Slettum (19). I mottakelsen og salgshallen er det utstilt en lang rekke skinnende nye Toyotaer. På veggen står det hvitt på rødt, at Toyota alltid skal tilfredsstille kundenes ønsker.

Sønnen Erik har vært lærling i sin fars bedrift og tar fagbrev som bilskade-reparatør. Nå er han også i gang med et nytt fagbrev, denne gang som billakkerer. Dette er to fag som hører sammen. Erik mener det er spesielt viktig å ha begge fagbrevene for å drive med oppretting på litt mindre steder som Røros. Det er ofte ikke nok arbeid til for eksempel 100 prosent stilling kun i lakkering.

Inne i et lite lukket rom står Erik (19) ikledd verneutstyr og lakksprøyte, og sprøyter grunning på en bil, før den skal lakkeres. Snart er han ferdig og tar seg tid til en prat inne på sjefens kontor, det vi si sin fars kontor. Far Henrik overlater sjefsstolen til sin sønn.
- Jeg trives veldig godt med lakkering. Det er moro å se når det siste strøket er gjort og sluttresultatet er perfekt, sier Erik.

Han har gjort en stor jobb med bilen han nettopp la grunning på. Dette er en 1976-modell VW Transporter, den er så gammel at den klassifiseres som veteranbil.

- *Hvorfor valgte du å være lærling i bedriften til din far?*

- Det var lett å velge. På Røros har vi kun to biloppretterverksteder. Jeg vil jo ikke arbeide hos konkurrenten heller, sier han med glimt i øyet.

Erik har lite med sin far å gjøre på jobben til daglig.

- Fornuftig for alle parter, mener begge. Her er det verksmesteren og ettermarkedsansvarlig som har opplæringsansvaret.

- Far selger biler og driver bedriften. Jeg jobber med oppretting og lakkering. Dette er to verdener i samme bedrift, forklarer Erik.

Erik har alltid vært interessert i

mekanikk. Han mekket på mopeder, på motorsager og på mye annet opp gjennom årene.

- Da jeg var tre år gammel, satt jeg i stua med spiker og sag.

Og da han var syv år fikk han et vaffeljern, fordi han ville skru det fra hverandre...

Erik og lillebror Jacob (18) har vokst opp med motorer, ikke bare ved at deres far er bilforhandler. Begge har kjørt motocross i over 12 år på aktivt nivå. Full fart. Lærerikt. Moro.

Erik vet ikke hvor veien går videre etter at han blir ferdig med å ta fagbrevene.

- Det er alltid plass til flinke folk hos oss, så jobb kan det være muligheter for her, sier hans far Henrik i Toyota Slettum Bil.

- At Erik har vært lærling i bedriften er en stor fordel. Han kjenner bedriften og vet hvordan Toyota Slettum Bil vil at ting skal gjøres.

Erik kan med andre ord fortsette i sin fars bedrift om han ønsker det.

ERIK SLETTUM sprøyter grunning på bilen, før den skal lakkres.

Samfunnsansvar

Far Henrik setter søkelyset på samfunnsansvar, som lærebedrift, akkurat slik Mona gjorde for Scandinavian Business Seating.

- Det burde vært mange flere lære plasser i bedriftene i bilbransjen. Vi i bilbransjen har et felles ansvar for å lære opp fremtidens fagfolk. Derfor tar vi inn lærlinger, sier daglig leder Henrik Slettum.

Både Camilla og Erik bor på Røros hvor de har vokst opp sammen med sine søsken. Men de to andre barna i familien har flyttet til Trondheim for å finne lære plasser.

Jacob W. Slettum (18) er lærling i CNC-operatørfaget, det vil si at han arbeider med avanserte datastyrt industri maskiner i Sandvik Teeness på Ranheim i Trondheim.

- Jeg trives veldig godt. Her lærer jeg grunnprinsippene om hvordan CNC-maskinene fungerer, sier Jacob.

- Etter hvert skal jeg stå ved maskinene og lage dataprogram. Her er det avanserte dreiemaskiner og fresemaskiner. Vi lager verktøyholdere til slike maskiner, verktøyet som fester boret og fresen på maskinen, forklarer han.

- *Hvorfor valgte du yrkesfag?*

- Jeg har kanskje fulgt litt etter Erik. Gått i hans fotspor, sier Jacob.

Vin og mat

I en av Trondheims fineste restauranter, «To Rom og Kjøkken», arbeider familiens fjerde barn, Kim W. Thørn (24).

- Jeg trives kjempegodt som servitør. Her er det godt miljø, med mange trivelige folk. Det tok tid for meg å finne mitt riktige yrke, men nå har jeg havnet

på rett sted, fastslår Kim. Han har fagbrev som servitør.

- *Hva legger du vekt på i jobben som servitør?*

- At gjestene skal få en opplevelse. De betaler mye penger, derfor må de få topp service og god mat.

- *Hvordan gir du gjestene en opplevelse?*

- Vi i Norge er veldig opptatt av hvor maten og vinen kommer fra. Derfor må vi ha mye fagkunnskap om dette, og presentere dette når vi serverer. Det viktigste er at gjestene blir fornøyde. Gjestene våre takker som regel for god service. Det er så hyggelig å høre, at jeg får lyst til å stå på for å bli enda bedre, sier servitøren. Kim leser mye om vin

KIM W. THØRN arbeider som servitør i restauranten «To Rom og Kjøkken» i Trondheim. (Foto: privat)

og mat for å få enda bedre kunnskaper om det han serverer.

En av servitørens oppgaver er å anbefale drikke til sine gjester. Derfor har drikkelære stor betydning for ham, ikke bare på jobb, men også privat.

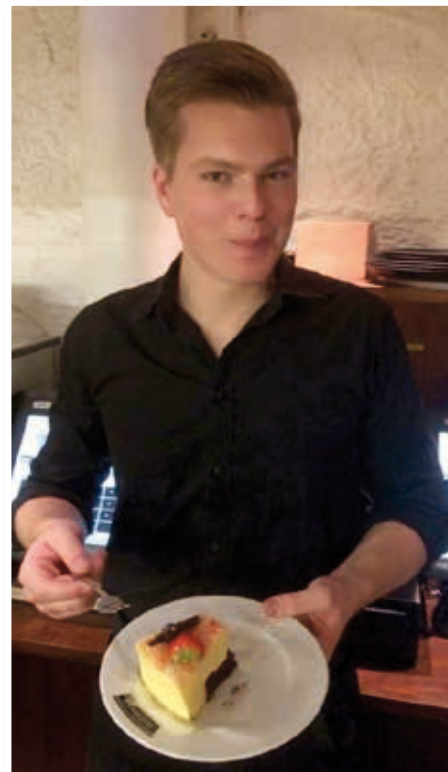
- Jeg kjøper gjerne vin og mat, ikke mat og vin. Det vil si at jeg velger hvilken vin jeg skal drikke først. Så finner jeg ut hvilken mat som passer til denne vinen, sier servitør og fagmann Kim når han skal fortelle om de dagene han gjør litt ekstra ut av måltidet hjemme. Hele familien Slettum synes det er moro at alle satser på yrkesfag.

- Vi er vel en praktisk familie. Artig at alle har valgt så forskjellig, så kan vi fortelle om hvert vårt yrke til de andre i familien, sier Kim.

Ekstra moro

Mona – som opplæringsansvarlig – synes det er ekstra moro, at de fire har valgt forskjellige veier fram til fagbrev. De to yngste, Erik og Jacob, valgte to år videregående skole og to år læretid i bedrift, med andre ord den mest tradisjonelle veien til fagbrev. Kim gikk ett år bygg- og anlegg, tre år media- og kommunikasjon, i tillegg til ett år med reiseliv på BI, før han fant veien til servitørjobben. Og Camilla som etter å ha prøvd seg fram, nå har funnet sin vei til resepsjonsfaget, ved å arbeide i resepsjonen.

JACOB W. SLETTUM skal bli CNC-operatør. (Foto: privat)

Her er mor Monas råd til foreldrene med barn som ønsker å satse på yrkesfag.

- Lytt til ungene. Undersøk mulighetene som finnes for ulike veier til fagbrev. I læretiden er samarbeid mellom opplæringskontor og bedrift viktig for å sikre at lærlingene får utdanningen sin. Hun har – som mor og opplæringsansvarlig – et stort fortrinn, fordi hun kjenner hele systemet for utdanningen. Hun kontaktet for eksempel opplæringskontoret i Trondheim for å hjelpe sønnen Kim da han ønsket seg arbeid som servitør. Da fikk Kim raskt lærlingavtale med Britannia Hotel.

- **Sats på yrkesfag!** Det er oppfordringen fra både mor og far, Camilla, Kim, Erik og Jacob i familien Slettum på Røros.

FIRE UNGDOMMER

FAKTA

MILLIARDER

Scandinavian Business Seating på Røros i Sør-Trøndelag har 175 ansatte, produserer 230.000 kontorstoler i året, og er representert i over 27 land. Årlig omsetning er over en milliard kroner (1.000.000.000 kroner).

Scandinavian Business Seating har fagopplæring innenfor tekniske fag, resepsjonsfaget, logistikkfaget og IKT-fag.

TOYOTA

Toyota Slettum Bil er et bilhus som driver med salg av nye Toyota-biler, verksted, biloppretting og lakkering på Røros i Sør-Trøndelag.

Selskapet har 25 ansatte og avdelinger på Røros, Os og Tynset.

RESEPSJONIST

Hovedområder for resepsjonsfaget er ifølge læreplanen:

Vertskapsrolla: Hovedområdet omfatter gjestehåndtering i resepsjoner og formidling av serviceleveranser i virksomheten. Videre dreier det seg om situasjonstilpasset kommunikasjon og adferd. Vertskapsrolla omfatter formidling av produkter og tjenester som inkluderer lokale og regionale attraksjoner, lokalt næringsliv og transporttilbud. Regelverk og rutiner for trygghet under oppholdet hører med til hovedområdet.

Salg: Hovedområdet omfatter kommunikasjon og samhandling i resepsjonen med kunder, gjester og medarbeidere. Det omfatter salg, mersalg og gjensalg. Videre inkluderer det utforming av salgsbrev, utarbeidelse av kommunikasjonsmateriell, klagebehandling og presentasjon av serviceleveransen.

Hovedområdet fokuserer på samarbeid med de eksterne salgskanalene knyttet til virksomheten. Bruk av digitale reservasjons- og kundeoppfølgingssystemer i virksomheten hører med til hovedområdet.

Drift: Hovedområdet omfatter daglige gjøremål i en resepsjon. Her inngår driftssystemene i virksomheten, trygghetsrutiner, internkontrollrutiner og bruk av digitale verktøy. Hovedområdet omfatter også innhenting av analyse av nøkkeltall i virksomheten.

CNC-OPERATØR

Formål med opplæringen i **CNC-maskineringsfaget** er ifølge læreplanen:

CNC-maskineringsfaget skal legge grunnlag for yrkesutøvelse i datastyring av maskiner for produksjon av mekaniske deler og komponenter. CNC er en forkortelse for Computer Numerical Control og betyr datastyring og kontroll av bevegelser med hastigheter, posisjoner, retninger og tilstandssensorer på maskiner. Nasjonal og internasjonal industri setter høye krav til kvalitet, standardisering, prosedyrer, kontroll og dokumentasjon. CNC-maskineringsfaget skal medvirke til å utvikle fagkompetanse som tilfredsstiller slike krav.

Opplæring i CNC-maskineringsfaget skal bidra til at lærlingen utvikler evne til å arbeide selvstendig, nøyaktig og kvalitetsbevisst etter tegninger og prosedyrer. Videre skal opplæringen fremme refleksjon, kreativ tenking og ansvarsbevissthet. Opplæringen skal fremme evne til faglig utvikling og evne til å håndtere utfordringer.

Opplæringen skal legge til rette for at lærlingen får variert trening i planlegging, programmering, produksjon og dokumentasjon. Videre skal opplæringen bidra til forståelse for standarder og lønnsomhet. Opplæringen skal legge til rette for samarbeid med kollegaer og fremme respekt for mennesker, miljø, maskiner og utstyr.

Fullført og bestått opplæring fører fram til fagbrev. Yrkestittel er CNC-operatør.

— OG FEM FAG

BILSKADEREPARATØR

Slik beskrives formålet med bilskadefaget i læreplanen:

Bilskadefaget skal legge grunnlag for yrkesutøvelse innen reparasjon av skadde kjøretøy. Bilskadereparatøren utfører arbeid på bilens karosseri, understell, hjuloppheng, styring og sikkerhetssystemer. Faget har gjennomgått en rask teknisk utvikling, særlig når det gjelder utvikling av karosserier med innebygd sikkerhet. Faget skal bidra til å imøtekomme behovet for kompetanse som er oppdatert på teknikker, metallegeringer og kompositter. Videre skal faget bidra til å ivareta krav til sikkerhet og komfort i bruk av kjøretøy. Faget skal fremme økt gjenbruk og resirkulering av materialer.

Opplæringen skal bidra til at lærlingen utvikler kompetanse i reparasjons- og sammenføyingsmetoder. Opplæringen skal også fremme lærlingens samarbeids- og kommunikasjonsferdigheter og helhetsforståelse for faget.

Opplæringen skal legge til rette for at lærlingen får trening i alle deler av en reparasjonsprosess. Økonomiske vurderinger og gjeldende regelverk for helse, miljø og sikkerhet skal inngå i opplæringen. Orden og ryddighet på arbeidsplassen skal inngå. Videre skal opplæringen legge til rette for bruk av ny teknologi.

Fullført og bestått opplæring fører fram til fagbrev. Yrkestittel er bilskadereparatør (tidligere benevnt som biloppretter).

BILLAKKERER

Formål med opplæring i billakkererfaget, er ifølge læreplanen:

Billakkererfaget skal legge grunnlaget for yrkesutøvelse innen reparasjonslakkering, spesiallakkering og vedlikeholdslakkering. Faget skal bidra til å utvikle fagkompetanse i bruk av nye lakkmaterialer som passer alle karosserimaterialer. Videre skal faget bidra til å ivareta økte miljøkrav og fremme bruk av miljøvennlige materialer og lakkprodukter som reduserer utslipp av skadelige stoffer i tråd med gjeldende regelverk.

Opplæringen skal bidra til at lærlingen utvikler teknikker og ferdigheter innen billakkering. Videre skal opplæringen bidra til at lærlingen utvikler evne til effektivitet, nøyaktighet, problemløsning og samarbeid. Opplæringen skal legge grunnlag for utvikling av en helhetsforståelse for faget og innsikt i tilgrensende arbeidsprosesser. Opplæringen skal også fremme lærlingens evne til kommunikasjon og respekt for arbeidskollegaer, kunder og andre samarbeidspartnere.

Opplæringen skal legge til rette for at lærlingen får trening i lakkering og reparasjon av kjøretøy. Rasjonell og økonomisk bruk av materialer skal inngå i opplæringen. Opplæringen skal fremme orden og ryddighet på arbeidsplassen. Helse, miljø og sikkerhet står sentralt i opplæringen. Videre skal opplæringen legge til rette for bruk av moderne teknologi- og kommunikasjonsutstyr i arbeidet.

Fullført og bestått opplæring fører fram til fagbrev. Yrkestittel er billakkerer.

SERVITØR

Hovedområder for servitørfaget er ifølge læreplanen:

Drikke, mat og servering:

Hovedområdet handler om klargjøring av lokaler, oppdekking, behandling, ferdigstilling, tilberedning og servering av mat og drikke. Det omfatter også spesialkost og ulike kulturers matskikker. Klargjøring av bar, miksing og presentasjon av drinker står sentralt. Ressursutnyttelse og arbeidsteknikker inngår.

Salg og service: Hovedområdet handler om markedsføring, salg, service, kommunikasjon og profesjonell gjestebehandling. Matglede og mersalg står sentralt.

Hygiene og kvalitetsstyring:

Hovedområdet handler om mattrygghet i alle ledd, fra varemottak til anretning og servering av måltider. Det omfatter også gjeldende regelverk og kvalitetsstyrings-systemer med vekt på produksjons-hygiene, næringsmiddelhygiene og personlig hygiene.

Bransje, bedrift og miljø:

Hovedområdet handler om organisering, arbeidsforhold, bedriftens krav til økonomisk resultat, service, samarbeid og kommunikasjon. Det omfatter også etikk, helse, miljø og sikkerhet og relevant regelverk.

MASSE LÆRLINGER

- At Sunndal kommune har så mange lærlinger er resultatet av en bevisst politikk fra arbeidsgivers side, sier personalsjef Ildri Solbakk. – Vi vil egentlig ha så mange lærlinger som vi bare kan, men vi må ha ressurser til et forsvarlig læreprogram.

- I tertialrapportene forventer kommunestyret at det skal redegjøres eksplisitt for fagopplæringen som drives i kommunens regi, og dette er jevnlig tema i kommunestyret. Sunndal kommune har ca 7000 innbyggere, ca 800 ansatte alt i alt og 23 lærlinger.

Fagopplæring er en viktig faktor i kompetanseutviklingen i kommunen. Og også i rekrutteringsarbeidet. Lærlingene bidrar også til at vi er innovative, for vi får nye, unge, blikk på virksomheten vår hele tiden.

Personalavdelingen har en del av ansvaret for strategien i den kommunale fagopplæringen, men selve opplæringen foregår ute i tjenestene, og de gjør en kjempejobb for å sikre at det blir et vellykket opplegg både for lærlingen og for arbeidsgiver

Sunndal kommune er en veldig allsidig kommune og dekker en rekke fagområder i sin tjenesteyting. Dette gir igjen en mulighet til å ta inn lærlinger innenfor flere fagfelt, noe som skaper et godt læremiljø.

Samarbeidet med Opplæringskontoret har vært helt avgjørende for at dette har gått så bra. Og de kommunale tjenestene, som er selve arbeidsstedene er veldig flinke til å finne læreplasser.

- Kommunestyret velger en representant til styret for Opplæringskontoret. Det er bred tverrpolitisk enighet om denne satsingen, slik at det blir ikke så viktig hvilket parti som får dette vervet.

OPPLÆRINGSKONTORET

Solskinshistorier i norsk fagopplæring har ofte et opplæringskontor som sentral aktør. Og slik er det her også. Sunndal kommune ligger langt over KS anbefaling på 1 lærling pr 1000 innbyggere. Her er faktisk over 3 ganger så mange. Og det flerfaglige Opplæringskontoret med daglig leder Tove Lange er helt sentralt i denne aktiviteten.

- Opplæringskontoret – Sunndal, Nesset, Tingvoll, Gjemnes er et flerfaglig opplæringskontor og har lærlinger i både offentlig og privat sektor. Kontoret eies av de fire kommunene samt 31 private små- og mellomstore bedrifter.

ILDRI SOLBAKK er personalsjef i Sunndal kommune

SUNNDALSØRA

TEKST OG FOTO:
PETTER OPPERUD

Totalt har kontoret nå 60 løpende lærekontrakter, flest i Sunndal kommune. Dette er en veldig positiv jobb, her er lett å holde motivasjonen oppe. Kontoret lever jo av å yte service, så jeg prøver å besvare alle henvendelser fortløpende

Vi bruker bl.a. et elektronisk oppfølgingsverktøy som heter OLKWEB for holde kontakten med lærlingene og veilederne. Og lærlingene bruker det samme dataprogrammet til å logge elektronisk i Opplæringsbøkene sine. På den måten kan både jeg og veiledere følge med på hva lærlingene dokumenterer og gi tilbakemeldinger på det

SERVICEKONTORET I KOMMUNEHUSET

Det er ikke alle lærlinger som får eget kontor, men det har Kristin Lie, som er lærling i kontorlag på Rådhuset i Sunndal kommune. Rådhuset ligger midt i Sunndalsøra, som er kommunesenteret. Kristin sitter en del på eget kontor, en del i resepsjonen i Rådhuset, eller Servicekontoret som avdelingen kalles. Hun er også innom andre avdelinger i kommuneadministrasjonen. Veileder Inger Nærum sier at det er givende og krevende å ha lærling.

- Vi må skjerpe oss, for vi må hele tida kunne forklare hva vi gjør og hvorfor vi gjør det sånn. Særlig den første tida er krevende, men så får vi mye tilbake.

- Kristin er den 4. lærlingen vi har. Det har hendt at lærlingene er blitt ansatt i kommunen, men ikke her på Servicekontoret. Kristin Lie synes Kontor- og administrasjonsfaget er interessant og omfatter svært varierte oppgaver. Hun tok Vg1 Salg og Service og Vg2 Salg, service og sikkerhet i Molde, men gikk derfra til påbygg. Så ble hun lei skole og ville ha arbeidserfaring.

Kristin Lie har eget kontor, men jobber ofte i resepsjonsdisken til Servicekontoret i Rådhuset. Her sammen med Inger Nærum og Tove Lange, daglig leder av Opplæringskontoret.

- Jeg bestemte meg for Kontor- og administrasjon, og tok kontakt med Opplæringskontoret for å få lære plass. Det fikk jeg 1. januar 2015. Det er kjekt å jobbe på Rådhuset og fine kolleger. Jeg får også snakket mye

med innbyggerne i kommunen, for det er mange som kommer hit og skal ha svar på spørsmål. Derfor lærer jeg veldig mye om kommunen, saksgang og tjenester og litt om politikk ved siden av selve faget jeg er lærling i. Og så er det jo en del enkle gjennomgående spørsmål som jeg har lært svarene på. Hvis noen vil ha ny søppeldunk, så skaffer jeg det!

Nå skal jeg videre for å få praksis på økonomiavdelingen. Siden skal jeg til personal. Totalt skal jeg være her ett år til. Det er ikke noen garanti for at jeg får jobb her, men de tre tidligere lærlingene har fått jobb i kommunale tjenester. Jeg trives best med oppgaver innen personal og administrasjon. Det er mulig at jeg tar videreutdanning innen HR.

Jeg vil i alle fall helst ha en jobb her i Sunndalsøra. Jeg trives på plassen, trives med fjella.

HELSEFAGLÆRLINGENE PÅ HELSETUNET

- Her er jeg ofte, sier Opplæringskontorets daglige leder Tove Lange da vi parkerer bilen ved Helsetunet i Sunndalsøra.

Sunndal helsetun er en institusjon med heldøgns botilbud. Det er ulike langtidsplasser, korttidsplasser og dagtilbud. Langtidsplass i sykehjem gis som tilbud til personer som har behov for heldøgns omsorgstjeneste på grunn av sykdom, funksjonshemming, alder eller andre

årsaker. Korttidsavdelingen gir tilbud om øyeblikkelig hjelp døgnopphold, behandling, rehabilitering, gjennopptrening og fleksible avlastningsordninger. Helsetunet har også dagtilbud for demente som bor i egen bolig for å kunne gi et regelmessig og meningsfylt aktivitetstilbud i fellesskap med andre utenfor hjemmet.

- Her på Helsetunet har vi nå 13 lærlinger, sier rådgiver Britt Iren Bæverfjord. Lærlingordningen er en god rekrutteringskanal som er av stor verdi for bedriften. Veilederne får dessuten en reflektert praksis.

Under jobben min som rådgiver ligger ansvaret som faglig leder og ansvaret for koordinering av utplasserte elever, lærlinger og studenter. Totalt er vi 300 ansatte i pleie og omsorgstjenesten i kommunen.

Lærlingene er 6 måneder på korttidsavdelingen der de jobber med rehabilitering, avlastning og øyeblikkelig hjelp. Så er de 6 måneder på henholdsvis sykehjem, hjemmesykepleien og habilitering i 4 bofellesskap.

Jeg tar ansvar for at lærlingene får den opplæringen de skal ha. Da må jeg også sørge for god opplæring av veilederne. De går egne kurs i regi av fylkeskommunen. Dessuten har vi veilederforum 2 ganger i halvåret der vi kan utveksle erfaringer og problemer.

- Dette er et veldig godt opplegg, skyter Tove Lange inn.

Vi får med oss 3 nokså ferske lærlinger inn på et av treningsrommene på Helsetunet for å få noen erfaringer fra livet som lærling.

- Jeg hadde god magefølelse for dette yrket helt fra Ungdomsskolen, sier Emil Sande. – Det er fint å jobbe med mennesker, kjenne at du gir noe til andre. Etter å ha vært lærling her i 4 måneder kjenner jeg definitivt at dette er riktig valg. Dette er et yrke jeg vil bli i.

- Jeg er helt enig med Emil, sier Kaja Outzen. – Jeg valgte å bli lærling her fordi jeg var nysgjerrig på yrket og for å få fagbrevet, for å lære noe jeg er interessert i, men jeg vil nok gå videre mot sykepleier etter hvert. Jeg har gått påbygg på vgs.

Kristina Fiske Åsgård sier hun ville ha fagbrev.

- Jeg har jobba 2 år som vikar på langtidsavdelingen, nå er jeg lærling. Jeg ville ha fagbrevet. Jeg ringte Opplæringskontoret for å få hjelp til å få læreplass. Jeg kommer nok til å bli i Helsearbeiderfaget, men jeg vil ta noen kurs for å spesialisere meg. Å gå videre til sykepleier er ikke aktuelt.

Emil kan også tenke seg å spesialisere seg, kanskje i retning arbeid med funksjonshemmede.

De tre lærlingene er enige om at Helsearbeideryrket er bedre enn de trodde på forhånd.

- Men vi hadde jo en del praksis fra skolen, så vi visste hva vi gikk til.

- Man må handle litt på intuisjon, sier Kaja. - Noe av årsaken til at jeg vil gå videre mot sykepleier er at jeg ønsker 100% stilling og fast ansettelse.

Kristina vil helst jobbe med eldre på korttidsavdelingen.

Rådgiver Bæverfjord sier hun er klar over problemet mange helsefagarbeidere har med å få fulle stillinger. – Vi jobber

Lærlingene Kaja Outzen, Emil Sande og Kristina Fiske Åsgård, med rådgiver Britt Iren Bæverfjord

Marius Solberg, Erling Melien og Tonje Myhren utgjør feierkorpsset i Sunndal kommune.

John Bråten og Sindre Hammervoll Listaul holder kommunens bilpark i god stand.

med å finne løsninger på dette. Samtidig ser vi at vi nærmer oss et tak på opplæringen nå, for i tillegg til de ordinære lærlingene har vi 6 voksne som vil ta faget den veien. Sunndal kommune er glade for å rekruttere helsefagarbeidere som er sikre på at de vil bli i yrket. Vi ønsker oss dem med en genuin interesse for faget.

BILVERKSTEDET

- Det var lærlinger her da jeg begynte i 1997, og lærlinger har det vært nesten hele tiden siden den gang, forteller John Bråten, faglig leder på Sunndal kommunes bilverksted.

- Vi trenger fagfolk her på verkstedet, men mange går til oljebransjen eller utdanner seg videre. Faget heter Bilfaget, lette kjøretøy. Kommunen har stort sett VW og Toyota, samt selvsagt traktorer, grave-maskiner, store gressklippere, kassebiler, lastebiler, brannbiler, slamsugere, brøytebiler, store og små hjullastere. Men i tillegg tar vi inn en del kundebiler for opplæringsens skyld. Vi er et autorisert bilverksted.

Vi har to fulle stillinger og en lærling. Det er greit å ha lærlinger, de blir god arbeidskraft, særlig andre året. Tove Lange fra opplæringskontoret hadde noen navn på blokka og en av dem var Sindre.

Sindre Hammervoll Listaul forteller at han var på utkikk etter en lære plass i bilfaget og syntes at et kommunalt bilverksted var helt greit.

- Det er bare fint at det er mange forskjellige typer kjøretøy her, det gir variasjon i hverdagen. Ellers liker jeg godt å jobbe med lastebiler. Arbeidstida her er halv åtte til halv fire, men jeg dagpendler så jeg må starte en del tidligere hjemmefra.

John Bråten sier at de ikke jobber skift, men om vinteren hender det at de må ta en tørn på brøytebilene om de går i stykker selv om det er midt på natta. For det må være brøyta på veiene.

- Jeg skal nok helt sikkert jobbe på et bilverksted, men først skal jeg i militæret, sier Sindre.

MED GULLKNAPPER OG FLOSSHATT

Plassert i samme bygg som brannstasjonen og det kommunale bilverkstedet finner vi Sunndal Kommunes Feierkontor.

- Vi er en del av brannvakta, forklarer Erling Melien, som også jobber ved feierkontoret. – Men til daglig er vi feiere. Og opplæringen i feierfaget skjer ved ett år på Byggfag og tre år som lærling inklusive kurs på Norges Brannskole.

- Dette var ikke planlagt, forklarer Tonje Myhren, Norges kanskje eneste kvinnelige lærling i feierfaget. – Men jeg var her som vikar, og så ble stillingen ledig og jeg søkte.

Jeg trodde som alle andre, at en feier står på tak og feier skorsteiner. Det hadde jeg lyst til, så den jobben ville jeg ha. Nå viste det seg at det stort sett er om sommeren, når det ikke er så glatt, at man står på tak og feier. Om vinteren er det tilsyn og rådgiving. Men det er også morsomt. Nå har vi en kampanje mot boligbrann.

Jeg gikk Vg1 Bygg og anlegg og Vg2 Byggteknikk før jeg tok påbygg og Folkehøyskole. Visste ikke hva jeg ville bli. Men nå vet jeg det. Jeg trives godt her og jeg vil bli feier.

Jeg får noen kommentarer på at jeg er jente, men alle kommentarene er positive.

Marius Solberg er veileder for Tonje. Han forteller at han ble «hekta» på

yrket da en feier kom på besøk for å presentere yrket da han gikk 1. året ved den videregående skolen.

- Dette likte jeg! Og så hjalp det selvfølgelig litt at kommunen la på en god del på lærlingelønna for å hjelpe på rekrutteringen.

Det er moro å være veileder, blir litt annet å tenke på. Og så er det hyggelig å være to når man er ute på jobb, vanligvis jobber vi alene.

- Dette er ikke et tungt yrke, sier Tonje, men det kan bli noen belastninger. Og selvfølgelig må man ta i litt når man skal trekke stålborsten med loddet opp gjennom skorsteinen. Det er jo meningen at det skal skrape litt.

- HMS er blitt mye bedre nå, forteller Erling Melien. – Blant annet hjalp det veldig at vi fikk Pickup med atskilt førerhus. Før kom sota fra utstyret rett inn i fører setet. Feiere er godt over gjennomsnittet utsatt for kreft.

- Høyden er alltid litt vanskelig i begynnelsen, men man venner seg til det, sier Tonje.

Melien forklarer at feiere jobber uten sikring oppe på takene. – Vi er unntatt fra stillasforskriften. Men man må være forsiktig. Blir du arrogant, så faller du! Og alle ler når de forteller at de nok har opplevd noen katastrofer når huseier har glemt å lukke ildstedene før feiing. Det blir dyrt, for hele leiligheten blir fylt av sot!

De tre forteller at de er en del av kommunens brannordning. Kommunen har ikke faste brannfolk, men har 4 lag a 5 mann som er på vakt mandag – mandag hver 4. uke.

- Folk vil ha ildsteder og piper i orden. Når vi er på tilsyn må vi snakke til dem på en ordentlig måte. God dialog med brukerne er målet. Vi er jo en servicebedrift.

KS KAN IKKE INSTRUERE KOMMUNENE

- Både Landstinget og Hovedstyret i KS har vedtatt målsettinger om hvor mange lærlinger den enkelte kommune bør ha, 1 pr 1000 innbyggere. Men KS kan ikke instruere eller beordre kommuner eller fylkeskommuner til å ta inn lærlinger. Både kommuner og fylkeskommuner er politisk styrt av kommunestyre eller fylkesting.

Budsjettspørsmål

Jorunn Leegaard er spesialrådgiver i KS. Hun representerer KS i Samarbeidsrådet for yrkesopplæringa og er sentral i organisasjonens arbeid med lærlinger.

- Akkurat hvor mange lærlinger en kommune skal ha i egne virksomheter er i stor grad et økonomispørsmål, og avgjøres oftest i budsjettvedtak. I noen grad vil det også være rent praktiske forhold som spiller inn, sier Leegaard.

- De politiske målsettingene som er vedtatt i KS, vil derfor måtte settes ut i livet av de politisk valgte kommunestyremedlemmene. Men KS kan være, og er, en pådriver. Og det er helt klart en målsetting at kommuner og fylker skal bli enda bedre til å ta inn lærlinger.

- Kommunale virksomhetene, særlig innen helsesektoren, har et potensiale i å ta ut verdiskapningen lærlinger bidrar med, ikke la lærlinger «gå på toppen» av ordinær turnus i 2 år. Kommunesektoren viser ofte til et samfunnsansvar for å ta inn lærlinger, og det er riktig og viktig, samtidig er det et behov for å se lærlinger i større grad i sammenheng med framtidig arbeidskrafts- og kompetansebehov, og sikre at læretiden både omfatter opplæring og verdiskaping, sier Leegaard.

I en NIFU-rapport om lærlinger i kommuner og fylkeskommuner heter det:

«Et hovedfunn i denne rapporten er at lærlingordningen i kommunal sektor ikke bare oppfattes på en helt annen måte av de lærebedriftene og tjenestestedene som skal praktisere den, men at lærling-

ordningen også arter seg helt annerledes her enn i privat sektor. En rekke forhold ser ut til å spille sammen og dermed bidra til et slikt resultat:

- Verdiskaping i kommunal sektor er noe helt annet enn i privat, konkurranseutsatt sektor
- Stillingsstrukturen i kommunal omsorgssektor skiller seg fra for eksempel industri og håndverk, med et sterkt preg av deltid og midlertidighet
- Lov- og avtaleverk beskytter et tradisjonelt rekrutteringsmønster og hindrer en integrering av lærlinger og nyutdannede fagarbeidere
- Normene for god opplæring i omsorgsfagene, med idealer fra skoleopplæring og instruksjon, avviker sterkt fra normene i privat sektor om opplæring gjennom deltakelse i produksjon
- Lærlinginntaket har ingen sterk kopling til arbeidsorganisasjonen og rekrutteringen
- Når lærlingen lønnes av kommunen, mens det lokale tjenestestedet i praksis fungerer som lærebedrift, er også lønn og produktivitet framkoplede hverandre

Lærlingordningen ser ikke ut til å ha erstattet, men i stedet ha lagt seg over gamle opplæringspraksiser. Kommunene betaler lærlingenes lønn, mens tjenestestedene tar de imot gratis, mot at de gir dem opplæring, på samme måte som alltid har gjort med elever. Lærlingordningen er ikke selvgående, fordi de kommunale tjenestestedene har svak interesse for å ta imot lærlinger de selv må betale lønn. En slik ordning kan fungere på sine premisser og gi

en del læreplasser, men vil trolig også begrense lærlinginntaket som følge av kostnadene det påfører kommunene. Lav ungdomssøkningsrate til de kommunale lærefagene gjør at disse problemene ikke stilles på spissen. Samtidig betyr det at man fortsatt er helt avhengig av rekruttering av voksne. Også her sliter man imidlertid med fagopplæringsmodellen, spesielt fordi få tilfredsstillende kravet om fem års praksis for ufaglærte som ønsker fagbrev gjennom praksiskandidatordningen. Mye peker i retning av at man må finne mer hensiktsmessige voksenopplæringsordninger for å klare å dekke rekrutteringsbehovet.

Læretid som arbeid og verdiskaping

Lærlingrekruttering i kommunal sektor er de fleste steder et spørsmål kommunen sentralt avgjør, og det er de som finansierer den delen av lærlinglønna som ikke dekkes av statstilskudd. Utover rent kommuneøkonomiske hensyn, gjøres også andre vurderinger, som for eksempel behovet for framtidig rekruttering, men sjelden eller aldri konkrete vurderinger knyttet til de enkelte tjenestestedenes behov. Bare rent unntaksmessig finner vi tjenestesteder som integrerer lærlinger i egen arbeidsorganisasjon, økonomi og rekruttering. Regelen er i stedet at lærlingene går på toppen av ordinær bemanning. Stort sett er tjenestestedene positive til å ta inn lærlinger, mange steder er det til og med konkurranse om disse, men bare så lenge de er gratis for tjenestestedet. Hovedregelen er at lærlingene ikke tilbys jobb i etterkant, i hvert fall ikke annet enn i mindre deltidsstillinger.

TEKST:
PETTER OPPERUD

Innenfor tradisjonelle lærefag anses deltakelse i produktivt arbeid å være en betingelse for god læring og dermed etter hvert høy produktivitet.»

Lærlingetallet øker

- Det er kun i tariffspørsmål KS kan inngå avtaler som binder kommuner og fylker som arbeidsgivere, sier spesialrådgiver Jorunn Leegaard.

- På andre områder kan vi fatte vedtak og jobbe som pådrivere og inspiratorer f eks gjennom konferanser, informasjon og kampanjer. Vi har

vært med på «Samfunnskontrakt for flere læreplasser» fra 2011 til 2015 der målsettingen var å øke tallet på lærlinger med 20 %. Og vi har vært en del av «Aksjon helsefagarbeider», «Bli helsefagarbeider» og «Menn i helse». Dette er eksempler på hvordan vi kan jobbe med denne type spørsmål. Og vi ser at antallet lærlinger har gått markant opp. Men som jeg sa innledningsvis, kan også rent praktiske spørsmål spille inn. I fag som bilmekaniker, byggdrifter og feier er stillingene faste og heltid. Men innen helsesektoren sliter kommunene

med å finne turnusordninger som sikrer heltidsstillinger med fast tilsetning. Det er ofte en forutsetning for at ungdom vil bli lærlinger i faget. Dette jobber kommunene med og det kommer stadig flere eksempler på kommuner som får det til, f eks ved at man er ansatt i 100 % stilling, men fordelt på flere institusjoner/arbeidsplasser som ligger nær hverandre. Dette er svært positivt og kan bidra til å løse det store rekrutteringsbehovet vi har f eks som helsefagarbeider, avslutter Jorunn Leegaard fra KS.

Stillingsportalen for utdanningssektoren

 Barnehage
  Grunnskole
  Videregående skole
  Høgskole/ Universitet

Kontakt oss for din neste stillingsannonse:
post@laererjobb.no / 24 14 23 30

Lærerjobb.no er stillingsportalen for utdanningssektoren. Stillingene som utlyses dekker ledige jobber i utdanningsløpet fra barnehage til høyskole/universitet. **Lærerjobb.no** leveres og driftes av medlemsbladet Utdanning / Utdanningsnytt.no som utgis av Utdanningsforbundet.

Se ledige stillinger her:
Lærerjobb.no

MÅLBEVISSTE ELEVER

- Jeg er kjempefornøyd med den utdanningen jeg får her på Vg2 Salg, Service og Sikkerhet på Eikeli. Jeg vil jobbe med salg eller kommunikasjon, og da er dette veldig relevant. Jeg visste at jeg ikke ville på Studiespesialisering, men lurte litt på Media.

Kristine Høymer Steen vil gå påbygg neste år, så ett år på folkehøyskole og så ta høyere utdanning.

- I praksisperiodene her på skolen har jeg jobbet i butikk. I fjor var det i en stor klesbutikk på Karl Johan. I år er det Baker Hansen her lokalt. Jeg liker Baker Hansen best. I klesbutikken var det masse kunder hele tiden og vil skulle også flytte rundt på varene hele tiden. Hos Baker Hansen er det en disk dit kundene kommer, og de kommer i puljer til bestemte klokkeslett med roligere perioder innimellom.

- På sikt kan jeg gjerne tenke meg å bli eiendomsmekler. Da må jeg ta det eller økonomi som studium, avslutter Kristine, som røper at hun liker TV-programmet «Solgt»!

Alexander Kallevåg Tenden hadde valg av program klart allerede tidlig på ungdomsskolen. Jeg ville ta sss og så gå videre mot markedsføring.

- Jeg vil ta påbygg neste år, men valgte bort Studiespesialisering fordi jeg ikke ville ha så mye språk.

Og så var jeg her på utplassering fra U-skolen og trivdes kjempegodt. Det var rett og slett veldig morsomt. Så da tok jeg det endelige valget. Jeg vil bli siviløkonom og jobbe med regnskap/økonomi. En del av faget i år går jo mot sikkerhet/vekter, men det har aldri vært et alternativ for meg.

Jeg trives veldig godt her på skolen og i klassen.

For **Henrik Henriksen Thomsgård**, er det nettopp sikkerhet som er den mest interessante delen av Vg2 SSS.

- Jeg vil bli vekter, i alle fall i første omgang. Derfor skal jeg bli lærling neste år og ta fagbrevet om 2 år. Jeg startet på Service og Samferdsel fordi jeg ville gå i denne retningen. Det var et bevisst valg. Far jobber i samme bransjen.

For meg handler det mye om å være i kontakt med mennesker. Som vekter vil jeg gjerne framstå som en tillitsperson, en som er der for å hjelpe. Mye av faget handler om å lære å takle situasjoner, kommunisere, unngå at situasjoner eskaleres til konflikter.

På sikt vil jeg gå videre innen sikkerhetsfaget, studere sikkerhetsledelse og administrasjon.

Avdelingsleder Mona Berit Standahl, Alexander Kallevåg Tenden, Alexander Kallevåg Tenden og faglærer Toril Dyngeseth .

Jeg har vært utplassert i Securitas i Prosjekt til fordypning. Der har jeg fått prøve mange forskjellige jobber. Men jeg får ikke bære uniform. Det er for at jeg ikke skal bli innblandet om det skulle oppstå en vanskelig situasjon. Men noen steder har jeg hatt på meg en vest med logo og der det står «under opplæring» på ryggen. Noen steder må vi ha kommunikasjonsutstyr hele tiden.

PÅ EIKELI

Eikeli videregående skole

Henrik Henriksen Thomsgård skal bli vekter ►

Avdelingsleder Mona Berit Standahl og faglærer Toril

Dyngeseth forteller at de har 17 elever på Vg2, men har valgt å ha disse som 1 gruppe med 2 lærere. I Vg1 er det 28 elever. Alle går i samme klasse med to lærere.
- Det gir større fleksibilitet mht til gruppeinndeling og mht tilpasset opplæring.

fagene eller f eks elektriker, der du overhodet ikke slipper inn uten fagbrev.
Det kan nok tenkes at dette er et av programmene som vil se store endringer i organisering og innhold de nærmeste årene.

HOSLE

TEKST OG FOTO:
PETTER OPPERUD

Salg, service og samferdsel betraktes ofte som «Studie-spesialisering light» og ikke som et «ordentlig yrkesfag». En del elever går her fordi de ikke kom inn på Studie-spesialisering. De kan ha litt lavere motivasjon enn de som går her som et bevisst prioritert valg og har ofte ikke helt klare framtidsplaner. Totalt sett har vi fortsatt god søkning, selv om den går nedover som i resten av landet.
Vi skulle nok ønske at flere gikk ut i lære, blant annet fordi mange ikke er klar over hvilket knalltøft år Påbygg er. Men vi ser at mange av de som tar påbygg går til studier der de to årene på ss og sss er svært relevante. Og når vi treffer ungdommer som var elever her for noen år siden, er de svært ofte i yrker innen disse fagene. De to forteller at det stort sett går greit å finne praksisplasser, særlig innen dagligvarebransjen, verre i klesbutikker.
Standahl og Dyngeseth diskuterer litt om ss og sss er naturlige eller heldige enheter.
- Salg, service, resepsjon og reiseliv, henger nok litt sammen, men både sikkerhet og logistikk kunne kanskje like godt vært andre steder eller for seg selv. Trailersjåfør har lite til felles med resepsjonsfaget.
Samtidig ser vi at fagbrevet står svakere i bransjen i de 4 første fagene, sterkere innen transport og sikkerhet. Men det er langt fram til de gamle håndverks-

STRESS OG GØY

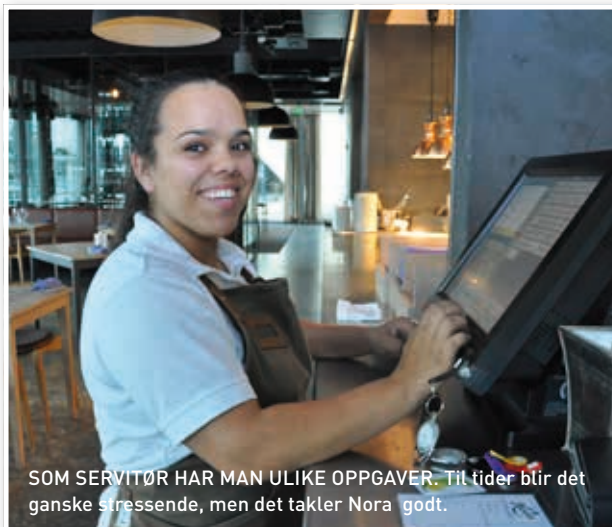
Det er stressende. Men samtidig veldig gøy. Slik beskriver Nora fra Fredrikstad livet som servitørlærling. Tiden ved Restaurant Fabel i hjembyen har gitt mersmak. Får hun tilbud om jobb etter endt læretid, tror hun at hun slår til.

DET ER STILLE fredag ettermiddag på Restaurant Fabel i Fredrikstad, før helgerushet setter inn. En venninnegjeng har inntatt ett av bordene. Ellers er det foreløpig tomt i lokalet. Servitørlærling Nora Marchich (18) gjør seg klar for mellomvakta som varer fra to om ettermiddagen til ti om kvelden. Den første er morgenvakta fra halv ti til fire, så mellomvakta, og til slutt er det kveldsvakta som begynner klokka fire og varer til tolv. Noen gnager strekker den seg til halv to, avhengig av gjestene. Skal man jobbe som servitør, er det bare å innstille seg på ulike arbeidstider, først som sist. For Nora er det ikke noe problem, hun synes det er helt ålreit å gå forskjellige vakter.

MÅ BLI VINKJENNER

Nora fra Fredrikstad skulle egentlig ikke bli servitør. Hun startet på Idrettsfag ved en videregående skole i Moss for å bli personlig trener. Men hun følte ikke at hun passet helt inn der, og ettersom flere av vennene hennes gikk på Restaurant- og matfag, var ikke veien lang over til den linja. Dessuten hadde hun alltid likt å bake, og tenkte at hun

kanskje i stedet kunne bli konditor. På Vg2 ble det kokk- og servitørfag, før hun først begynte som servitørlærling ved Stattholdergården i Oslo, deretter ved Brasserie France i Oslo. I juni i år tok hun til ved nystartede Restaurant Fabel i hjembyen. Da havnet hun midt i sommerrushet, dermed ble det lite tid til opplæring. Men nå er hun i full gang. -Det jeg skal lære her er å mikse drinker, lære om vin, ta oppgjør og yte service. I tillegg kommer helt konkrete oppgaver

SOM SERVIØR HAR MAN ULIKE OPPGAVER. Til tider blir det ganske stressende, men det takler Nora godt.

jeg skal gjøre som dreier seg om alt fra hygiene til vinvalg. Jeg må for eksempel kunne anbefale viner som passer til maten og det liker jeg veldig godt, for vin interesserer meg, forteller Nora.

KREVENDE

Til tider er det stressende å jobbe som servitør, innrømmer Nora. På det meste er de tre servitører i sving. Det gjelder å ha fokus, understreker hun. Men det er Nora vant til som taekwondoutøver gjennom mange år. -Det er ofte veldig stressende, og det er krevende, både psykisk og fysisk. Men akkurat det opplever jeg som gøy. I sommer var det mye å gjøre, nå i oktober er det mer stille, mens det blir travelt igjen i desember. Jeg synes det er morsomt når det er travelt, for da må man virkelig yte noe og vise at man kan. Det er dessuten alltid noe nytt å lære, og vi kan ha alt fra én til tyve gjester. -Hvilke egenskaper er viktig som servitør, tror du? -Man må være positiv, yte god service og være fleksibel. Og så må man klare å

EN DEL AV OPPLÆRINGEN til servitørlærling Nora Marchich (18) er å lære om vin.

skille jobb og privatliv. Jeg føler selv at jeg både er serviceinnstilt og utadvendt som person, og jeg takler veldig bra et stort arbeidspress og ulike situasjoner, sier Nora.

-Hvordan takler du fulle folk?

-Da har jeg rett til å nekte dem mer alkohol. Hvis de ikke hører på meg fordi jeg er ung, så sender jeg heller en kollega eller sjefen min, sier servitørlærlingen og skryter av samholdet på arbeidsplassen.

STILLER TYDELIGE KRAV

-Vi forventer at Nora følger læreplanen sin og viser engasjement, og tilegner seg den kunnskapen hun skal, og at det ligger en genuin interesse i bunn, poengterer daglig leder Ingri V. Pettersen.

- Vi er fornøyd med Nora så langt, hun er villig til å lære og er pliktoppfyllende.

-Tenker dere rekruttering når dere tar inn lærlinger?

-Det er få faglærte servitører og vi tenker helt klart rekruttering. Den tiden Nora er hos oss, er hun uansett en ressurs for oss. Det er også opp til oss å levere det vi skal, at vi klarer å skape en god arbeidsplass.

-Det krever vel en ekstrainsats fra dere å skulle ha opplæring av nye?

-Det er ressurskrevende og tar litt ekstra tid, men det er verdt det.

Deleier i Restaurant Fabel, østeriske Christian Unterweger, er også tydelig på at restauranten bevisst satser på rekruttering av nye, siden det er vanskelig å finne faglærte servitører. Men Unterweger tilføyer at det også handler om idealisme på vegne av bransjen.

-Hvilke forventninger har du til lærlingene, dere har jo også to kokkelærlinger

TEKST OG FOTO:
TERJE HANSTEEN

FREDRIKSTAD

inne for tiden?

-Vi forventer at de utvikler seg som mennesker og at de blir en viktig del av bedriften, at de stiller store krav til seg selv og at de finner yrkesstoltheten i bransjen, sier Unterweger og legger til at de har en fortløpende dialog med Lærlingekompaniet Øst som har ansvaret for lærlingen.

FAGBREVET ETTERSPORRER

- Hvordan er interessen blant unge for servitøryrket?

- På flere av de videregående skolene i Østfold har det vært en økende interesse for servitøryrket de siste to årene. Vi ser at lærerne i faget og deres bakgrunn har en påvirkning på elevene. Engasjerte lærere skaper engasjerte elever. Og de fleste gjennomfører utdanningsløpet, sier Linn Bonnevie, daglig leder for Lærlingekompaniet Øst, Opplæringskontor for Østfold og Follo.

- Er det lett å finne lærlingeplasser for servitørfaget her i Østfold?

- Vi har for øyeblikket seks aktive medlemsbedrifter i servitørfaget. Vi opplever dessverre at mange søker seg ut av fylket. De fleste som søker i Østfold får også lære plass her, det hender også at det er ufulle plasser. Den beste måten å få lære plass på er via faget Prosjekt til fordypning på skolen. Da er elevene ute i praksis og blir kjent med arbeidslivet. Flere får da tilbud om lære plass før hovedformidlingen starter i mars-april.

- Og hvordan er jobbmulighetene når man står med fagbrevet i hånda?

- Servitør er en fagutdanning som har eksistert i lang tid. Det er generelt ingen stor utfordring for de med fagbrev å få fast jobb. Fagbrevet er et kvalitetsbevis som etterspørres i restaurantbransjen, avslutter Bonnevie.

FÆRRE TAR YRKESFAG I NORGE ENN I ANDRE OECD-LAND

Norge ligger bak andre europeiske land når det gjelder andelen elever som fullfører en yrkesfaglig utdanning. – Dette viser hvor viktig regjeringens yrkesfagløft er, sier kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen.

Gjennom Yrkesfagløftet har regjeringen satt i gang flere tiltak for å bedre gjennomføringen og kvaliteten på yrkesfaglige utdanninger. I statsbudsjettet for 2015 ble satsingen på yrkesfag styrket med 93 millioner kroner.

– Vi må få flere unge, og særlig jenter, til å få øynene opp for de gode mulighetene det gir å ta en yrkesfaglig utdanning. Regjeringens satsing på yrkesfag har som et hovedmål å skaffe flere læreplasser, slik at flere fullfører og får fag- eller svennebrev, understreker kunnskapsministeren. Norge skiller seg ut blant de europeiske landene med få elever som tar en yrkesfaglig utdanning, og spesielt få jenter. Det viser Education at a Glance 2015, som er OECDs årlige rapport om utdanningssektoren.

Store kjønnsforskjeller

I Norge forventes det at kun 35 prosent av dagens unge fullfører en yrkesfaglig utdanning. I Sverige og Danmark er andelen unge som forventes å ta en yrkesfaglig utdanning henholdsvis 36 og 48 prosent. For alle medlemslandene i EU er gjennomsnittet 52 prosent.

– Yrkesfag i Norge kan skille seg fra yrkesfaglige utdanninger i andre europeiske land. Likevel er det urovekkende at bare én av tre norske ungdommer forventes å fullføre en yrkesfaglig utdanning, sier kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen. Det er også større kjønnsforskjeller i Norge enn i de andre nordiske landene, når det gjelder andelen menn og kvinner som tar yrkesfag. 42 prosent av norske menn forventes å ta en yrkesfaglig utdanning, mens bare 27 prosent av kvinnene forventes å gjøre det samme. I Danmark forventes det

at nesten halvparten av alle unge kvinner vil ta en yrkesfaglig utdanning i løpet av livet.

Flere læreplasser

Regjeringen har satt i gang en rekke tiltak for å skaffe flere læreplasser. Siden 2014 har regjeringen og samarbeidspartiene økt lærlingtilskuddet med 12 500 kroner per lærling ut over prisstigningen. I tillegg vil kravene til bruk av lærlinger i offentlige tilbud bli skjerpet inn, og det er innført en merkeordning for lærebedrifter.

– Vi gjennomgår nå også alle de yrkesfaglige studieprogrammene, for å se om det trengs endringer slik at de matcher behovet i arbeidslivet bedre enn i dag og for å sikre at de holder en høy faglig kvalitet, sier Røe Isaksen.

Høyt frafall på videregående

Norge skiller seg ut med noe lavere gjennomføring i videregående skole enn gjennomsnittet i OECD. 19 prosent i aldersgruppen 25-34 år i Norge har ikke fullført videregående opplæring (2014). I hele OECD er andelen 17 prosent.

– Til tross for mange tidligere satsinger er det for få elever som fullfører videregående opplæring. Vi trenger mer kunnskap om hva som faktisk motvirker frafall, og i 2016 setter vi derfor i gang et omfattende forskningsprosjekt på dette, sier kunnskapsministeren.

Høsten 2014 lanserte regjeringen Program for bedre gjennomføring i videregående opplæring. Målet med programmet er å øke gjennomføringen gjennom tiltak for elever som er i risikozonen for frafall og ungdom som står utenfor skole og arbeid.

– Ingen "mastersyke" i Norge

EaG 2015 gir for første gang mulighet til å sammenligne omfanget av lavere og høyere grads utdanning fra høyskole og universitet. Det er færre voksne i Norge som har en mastergrad enn i våre naboland. Norge ligger også under OECD-snittet når det gjelder andelen voksne som har utdanning på mastergradsnivå. At Norge likevel har en høy andel med høyere utdanning, kan tilskrives at vi har mange med bachelorgrad eller lavere.

– Dette viser at vi ikke har noen "mastersyke" i Norge, slik enkelte har hevdet. Tvert imot ligger vi bak land vi ellers liker å sammenligne oss med når det gjelder befolkningens utdanningsnivå, sier kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen.

I Norge har 16 prosent av befolkningen mellom 30 og 34 år utdanning på mastergradsnivå. I Sverige og Danmark er andelen med mastergrad i denne aldersgruppen 19 prosent, noe som tilsvarer gjennomsnittet for alle medlemslandene i EU. Totalt forventes 45 prosent av befolkningen i Norge å ta en høyere utdanning i løpet av livet, mens gjennomsnittet for OECD-landene er 50 prosent.

FAKTA

- Education at a Glance er OECDs årlige indikatorrapport for utdanningssektoren.
- Rapporten gjør det mulig å sammenligne Norge med andre OECD-land når det gjelder ressursbruk, deltakelse og resultater av utdanning.
- Organisasjonen for økonomisk samarbeid (OECD) består i dag av 34 medlemsland.

Les sammendrag av de norske funnene på www.kd.dep.no
Les hele rapporten på <http://www.oecd.org/>

KREATIVITET KRYDRER TIMEPLANEN

Kreativitet og innovasjon verdsettes høyt i thailandsk fag- og yrkesopplæring. Den videregående Eamla-skolen i Bangkok driver egen restaurant og kafé, og har fått pris for å ha oppfunnet en spesialhanske for sengeoppredning.

TEKST OG FOTO:
LISBET JÆRE

På fortauet utenfor den videregående fag- og yrkesskolen Eamla i Bangkok har noen studenter som studerer markedsføring satt opp en stand der de selger kaker laget av elevene på mat- og ernæringsfag

- Vær så god, vil du prøve denne thailandske spesialiteten, sier en av dem og rekker meg en pose med frityrstekte kaker.

At Eamla er en mester i å forene teori og praksis, og til å finne kreative løsninger på undervisningen, er merkbart allerede før en har kommet inn gjennom skoleporten.

Thailandsk høflighet

- Velkommen, sier Mr Suphot Thonglvang, og hilser med en høflighet og et smil som så ofte møter en i Thailand. Rektoren ved Eamla, vil mer enn gjerne vise fram skolen. Men først holder han en orientering om undervisningstilbudet sammen med flere lærere og visedirektør Noppadol Tecawatakul.

- Her på Eamla er det flere utdanningsmuligheter, men det mest vanlige er et treårig undervisningsopplegg. Vi tilbyr undervisning i åtte fag, det er markedsføring, regnskap, business og data, motedesigner, mat og ernæring, blomsterdekorasjon, kunst samt hotell og reiseliv, forteller Thonglvang.

Kravet for å begynne på Eamla er å ha fullført niårig grunnskole. De fleste begynner rett etter grunnskolen når de er rundt 15 år gamle. Elevene får ikke generell studiekompetanse etter det treårige løpet, men mulighet for å fortsette å studere innen samme fagområde på universitetet eller høyskole.

Grønn kaffe

Å få besøk fra Norge er populært, og besøket blir nøye dokumentert med både foto og video av en av lærerne. Som del av besøket er også smaksprøving av kaffe i skolens kaffebar, Eamla coffee house, hvor jeg både får prøve rosa, hvit og grønn caffè latte – eller var det te?

Miss Rungnapha Punyanudaj,
 rektor Mr Suphot Thonglvang og Mr Noppadol Tecawatakul,
 engelsklærer Achiraya Pitchayaphakinum i gul skjorte

Godt smaker det i alle fall.

Ved kaffebaren ligger skolens vietnam-esiske restaurant som er åpent for publikum, den er både en inntektskilde og et bra praksissted for elevene.

- Skolen er 68 år og faktisk noen år eldre enn meg, spøker Mrs Gulchamich Yampakdee.

For 35 år siden var læreren selv elev ved Eamla. Hun tar meg med til sitt spesialfelt hvor hun trives alles best, som er hotell og reiselivsfag. En del av skolen er bygd om til hotell, og lærere og elever stiller seg opp for et gruppebilde.

- Dette er mitt andre hjem, sier Yampakdee, som snart skal pensjoneres.

Ettertraktede elever

Mym Settapon (18) som står bak resepsjonen og går tredjeåret, har et helt klart mål for utdanningen.

- Jeg har lyst til å bli flyvert, det er godt betalt og så får jeg reist mye. Spesielt

har jeg lyst til å reise til Europa.

En av fordelene med å studere her er at jeg lærer engelsk, det er svært nyttig. Jeg håper også å lære flere språk, fortsetter han.

Yampakdee forteller at de aller fleste som har tatt utdanningen får jobb og at studentene er etterspurte.

- Hoteller rundt om ringer meg og spør om jeg har studenter som kan jobbe deltid.

To elever holder på å re senge på et av hotellrommene som brukes til praksis.

- Jeg liker å gjøre rent værelser, det er dette jeg vil jobbe med, sier Reeya Kongdaiboon. Når hun stryker over de hvite lakenene har hun en slags hanske på seg. Hansken beskytter hånden og er en oppfinnelse elever og lærere ved skolen står for. De har også fått en pris for den.

Lang tradisjon yrkesopplæring

Retten til gratis utdanning er 12 år i Thailand, det vil si ut videregående skole. Thailand har en lang tradisjon for yrkesopplæring, den første skolen ble opprettet allerede i 1910. I alt tilbys det 350 ulike fag som er inndelt i ni hovedbolker: Landbruk, Tekstilindustri, Handel, Business og administrasjon, Fiskeri, Industri, Økonomi, Informasjonsteknologi og kommunikasjon, Hotell og reiseliv og Kunst og håndverk.

Ifølge tall fra Unesco (2011) finnes det 415 offentlige og 427 private skoler for yrkesopplæring i Thailand. Både private som offentlige er underlagt den statlige institusjonen Office of the Vocational Education Commission, som igjen ligger under utdanningsministeriet.

- Thailand bruker over 20 prosent av BNP til utdanning, det er bra, sier

► Mym Settapon i resepsjonen vil bli flyvert.

► Lærer Mrs Gulchamich Yampakdee var selv elev ved Eamla. Hennes spesialfelt er hotell og reiselivsfag.

rektor Mr Suphot Thonglvang. 22 prosent av BNP blir brukt til utdanning i 2011, til sammenligning brukte Norge 15, ifølge tall fra Verdensbanken.

Inspirert av Tyskland

På Eamla tilbyr de også det tyskinspirerte German-Thai Dual Excellence Education, et toårig program i yrkesopplæring, der studentene studerer og jobber samtidig. Modellen ble utviklet i Tyskland, og er blitt eksportert til mange land, Thailand innførte den i 2012.

- Opplegget er spesielt tilpasset de som vil ha mye praksis, det er bare en til to dagers undervisning i uken på skolen, mens de tilbringer tre til fire dager på arbeidsplass, sier Achiraya Pitchayaphakinum.

Engelsklæreren er med på omvisningen og oversetter når det trengs, men målet er at både elever og lærere skal praktisere engelsk. Hun tar meg også med til klassen til Mrs Martruedee Chunhabandit i Mat og ernæring. Her får jeg en stekespade i hånden, hvit frakk og kokkehatt på hodet.

- I dag skal vi lage den klassiske thailandske retten Pa Thai, og du skal også få lære hvordan det gjøres, sier Chunhabandit. Heldigvis er hun en utmerket pedagog som loser meg trygt gjennom hele matlagingsprosessen. På Eamla setter de praksis så høyt, at selv besøkende får svingt seg.

MULIGHETER FOR ALLE

Også voksne kan gjøre seg nytte av kurs i yrkesopplæring i Thailand. Ved Siphraya Polytechnic College i Bangkok finnes det kurs i alt fra søm av dukkeklær til foto og data.

De har stilt seg pent og kokett opp til fotografering, en mørkhudet med svart krøllet hår, en annen i kort kjole og med det blonde, lange håret i et skaut, og den tredje med rødt bølget hår og rosa buksedress. Men de hadde ikke klart å holde seg oppreist hadde det ikke vært for Mrs Yupin Limpidokboon.

- Disse dukkene er på moten nå og er et populært samleobjekt her i Thailand, også for voksne, sier læreren, og ser på dem med et varmt blick – som om de skulle være levende. Dukkene overlever ikke uten klær, og det er søm av dukkeklær og finsøm Limpidokboon, ved Siphraya Polytechnic College i Bangkok, underviser i.

- Både klærne og dukkene er dyre, for mange er det en ekstra inntektskilde å selge klærne på internett, forteller Limpidokboon.

LIMPIDOKBOON underviser i dukkesøm

Tharit Chaimongkhol

- Kurset i søm varer i to og en halv måned. Undervisningen er hver dag i tre timer og foregår på ettermiddag og kveld. Mange kombinerer kurset ved å jobbe ved siden av, sier Limpidokboon.

Oppfinner og lærer

I dataklassen til Tharit Chaimongkhol, er gjennomsnittsalderen godt over 50 år. Motivasjonen for å lære er også heldigvis tilsvarende høy. Chaimongkhol er oppfinner, blant annet av en kaffemaskin som han har fått en pris for.

- Denne skolen fikk ikke noen pris på 69 år før jeg kom hit, sier han stolt, og peker på hylla med diplomer og pokaler.

Chaimongkhol trives med å undervise, og fordi undervisningen bare opptar tre timer av tiden hans hver dag, har han også tid til å være oppfinner på deltid.

- Myndighetene prioriterer utdanning, men jeg mener at kvaliteten likevel ikke er god nok. Blant annet trengs det flere kvalifiserte lærere, sier Chaimongkhol.

TEKST OG FOTO:
PETTER OPPERUD

BJØRKELANGEN

- Dette studiet bygger på de 2-dagers «grunnkursene» som Akershus fylkeskommune har tilbudt faglige ledere og instruktører gjennom mange år, sier fagansvarlig/lærer Trond Pettersen. Årets studentkull er det første, men erfaringene så langt tilsier at det vil bli flere.

SVÆRT RELEVANT STUDIUM

- Jeg er opprinnelig murmester og har også jobbet 8 år som yrkesfaglærer, men nå jobber jeg som rådgiver innen fagopplæring i Akershus fylkeskommune, forteller Trond Pettersen.

- Blant oppgavene mine er å holde 2-dagers grunnleggende kurs i fagopplæring som vi tilbyr instruktører/veiledere i Akershus fylkeskommune. Disse kursene samler hvert år ca 400 deltakere, og ettersom interessen er såpass stor, tok vi initiativ til å videreutvikle dette til et deltidsstudium over ett år. Med oss i å utvikle studiet har vi hatt Utdanningsetaten i Oslo og Fagskolen i Oslo.

Vi sendte invitasjon til alle som har gått 2-dagers-kurset, samt averterte i medier. Studiet er et ½-års studium som tas over ett år. Det inkluderer 4 tre-dagers samlinger og oppgaveløsninger i mellomperiodene, utført i basisgrupper som selv avgjør hvordan de vil jobbe. Jeg gir veiledning på nett utenom samlingene, og det er dette som er utgjør mesteparten av mitt arbeid, forteller Pettersen.

Byggopp

- Jeg jobber på et opplæringskontor for byggfagene i Haugesund. Vi kaller det Byggopp, forteller Steinar Høyvik.

- Jeg har jobba i byggbransjen hele livet. Jeg er tørrer, men har også jobbet mye med tegninger, salg, kjøkkeninnredninger. Jeg begynte på Byggopp i 2002. Inngangen til det var at vi hadde lærlinger på jobben og at jeg satt i prøvenemnda.

Dette studiet fikk jeg et hint om fra en på jobben.

Studiet er svært relevant for det jeg driver med til daglig. Det er fint å bli utfordret på noe man tror at man kan. Det viste seg raskt at jeg hadde mer å lære enn jeg trodde. Og så blir det fint å få kunnskapene formalisert.

Elevassistent og veileder

Aud Monica Tvetter jobber som elevassistent på Riddersand skole på Fetsund.

- Jeg er utdannet BU-arbeider, men nå har jeg også ansvar for to lærlinger i

faget. Da er det fint å få litt kunnskaper om den delen av jobben også. Det å være veileder er kjempeartig.

Jeg har tidligere gått 2-dagers-kurset og ble invitert hit.

Dette studiet er krevende hvis man har familie. Det er mye jobbing mellom samlingene. Men studiet er veldig relevant for jobben min!

Fylkeskommunen

Elisabeth Bjerkvik jobber som saksbehandler i seksjon fag og yrkesopplæring i Rogaland fylkeskommune. En del av jobben er å være veileder for 4 lærlinger i Kontor- og administrasjonsfaget.

- Jeg ble tipset om dette studiet fra en kollega i Stavanger. Studiet er relevant for hele stillingen min. Jeg lager bl.a. kurs for alle medlemmene i prøvenemndene i fylket. Jeg har lært enormt mye her. Jeg kunne nok noe fra før, men nå har jeg fått en del bekreftelser på det,

OPPLÆRING AV INSTRUKTØRER

Fagskolen Oslo Akershus tilbyr i samarbeid med Bjørkelangen videregående skole fagskoleutdanning som deltidsstudium over 1 år finansiert av Akershus fylkeskommune. Målgruppe for utdanningen er personer som er, eller ønsker å bli instruktør eller faglig leder med ansvar for opplæring i bedrift.

Fag- og yrkesopplæringen står overfor store utfordringer i årene framover. Økt rekruttering og statusheving for fagarbeidere er nødvendig for å dekke framtidens behov for faglært arbeidskraft. Riksrevisjonens rapport fra undersøkelse av fagopplæring i bedrift stadfester at det er avgjørende at fag- og yrkesopplæringen har høy kvalitet for å kunne tilfredsstille arbeidslivets og samfunnets behov for dyktige fagarbeidere.

Utdanningsdirektoratet arbeider med et nasjonalt løft for kvalitet i fag- og yrkesopplæringen som skal sikre god kvalitet i alle ledd. Kompetanseheving for instruktører og faglige ledere i bedrift er nødvendig for å bidra til kvalitet på arbeidsplassbasert opplæring.

Formålet med utdanningen er å kvalitets sikre opplæring i bedrift gjennom å tilby en mer formalisert instruktør-opplæring. Målet er at studenten skal kunne utvikle en reflektert holdning til egen veiledningspraksis som gir best mulig læringsutbytte for lærlingene innenfor alle fagretninger, styrker kvaliteten på arbeidsplassbasert opplæring og hever status for instruktører og faglige ledere som veileder lærlinger.

ARBEIDSFORMER OG METODER

Undervisningen bygger på moderne pedagogiske prinsipper, med fokus på studentaktive læringsformer. Et viktig pedagogisk prinsipp gjennom hele studiet er at studentene har ansvar for egen læring. Arbeidsmetoder som anvendes i studiet er: forelesninger, dialog-preget undervisning, gruppearbeid, studentundervisning, selvstudium, veiledning individuelt og i gruppe, gjennomføring og presentasjoner av arbeidskrav.

Opplæringen organiseres som deltidsstudium over 1 år. Undervisningen gjennomføres på Bjørkelangen vgs. med fire samlinger á 3 dager i løpet av studieåret. Oppstart er siste del av august. Mellom samlingene gis det nett-basert veiledning fra skolen. Ca. halvparten av studiet er selvstudium.

Det blir gitt vurdering med karakter til hvert emne på bakgrunn av studentenes tilpassning av faget. Studiet avsluttes med en fordypningsoppgave og muntlig høring som utgjør eksamen. Det utstedes vitnemål når alle emnene er gjennomført og bestått.

STUDIETS INNHOLD

Emne 1: Veileders rolle og oppgaver

Roller og ansvar, lov- og regelverk
Kvalitet i fagopplæringen
Kommunikasjon og veiledningsferdigheter
Samarbeid og gruppeprosesser
Mottak av lærlinger

Emne 2: Læreplanverket, vurdering og dokumentasjon

Læreplanforståelse
Mål og planer
Vurdering for læring
Gjennomgående dokumentasjon

Emne 3: Veiledning i praksis - delemner og litteratur

Metoder
Veiledning og yrkespedagogikk
Konflikthåndtering
Tilpasset opplæring
Medvirkning, mestring og motivasjon

Emne 4: Faglig fordypning

TILBAKEMELDING FRA STUDENTER:

Det er utrolig bra er at studiet er så relatert til hverdagen og at man får et bedre og mer helhetlig opplegg rundt lærlingen i det daglige arbeidet"

Det er lærerikt, jeg har god nytte av stoffet i jobben min. Både mottaksplan og forventningssamtalen vil jeg ha bruk for videre i jobben. I tillegg har jeg fått meg en tankevekker hvor viktig det er med gode planer og kommunikasjon for å skape gode relasjoner"

Dette er en nyttig utdanning som kommer til å gjøre meg til en bedre og mer reflektert veileder"

Stoffet vi jobber med er veldig relevant til min oppgave som veileder. jeg har en viktig jobb å gjøre med å opparbeide gode rutiner på min egen arbeidsplass"

Steinar Høyvik, Aud Monica Tveter og Elisabeth Bjerkvik går på instruktør-opplæring med Trond Pettersen som lærer.

lært mye nytt og føler meg mye tryggere i utøvelsen av jobben.

Viktig del av Yrkesfagløftet

Knut Ole Rosted, spesialrådgiver, avdeling for videregående opplæring i Akershus fylkeskommune sier at fylkeskommunen satser sterkt på yrkesopplæring og ser dette studie-tilbudet som en viktig del av Yrkesfagløftet.

- Vi ser dette som en viktig brikke i arbeidet med å heve kvaliteten og kompetansen i fag- og yrkesopplæringa. Da er det fint at denne opplæringa gis status som et studium. Det vil dermed være med på å heve statusen til de som tar ansvaret for lærlingene ute i bedriftene.

- Det normale vil være at disse instruktørene og faglige lederne selv også har en fagutdanning, men vi har åpnet for deltakelse på studiet også med annen utdanningsbakgrunn.

TROMSØ

TEKST OG FOTO:
PETTER OPPERUD

«NETTFAGSKOLEN»

Fagskoleutdanning er en praktisk-teoretisk utdanning for alle med fagutdanning. Eventuelt kan man ha minst 5 års relevant praksis uten fagbrev, og med realkompetanse i felles allmenne fag, tilsvarende læreplanene i VG 1 og VG 2 i yrkesfaglige studieretninger.

Fagskolen i Troms avd. Tromsø, også kalt Nettfagskolen, tilbyr fire spesialiserte studietilbud innen tekniske fag: Anlegg, Bygg, Datateknikk med fordypning "Drift og Sikkerhet" og Elektro med fordypning "Elkraft".

Studiet er fordelt over tre år og omfatter:

Allmennfag:

Kommunikasjonsfag:
Norsk og Engelsk
Realfag: Matematikk og Fysikk

Fellesfag (LØM-fag):

Økonomi: Organisasjon og ledelse, Markedsføringsledelse

Linjefag, fordypningsfag og valgfag

Alle fagene i teknisk fagskole er oppdelt i moduler. Enkeltfag gjennomført ved andre utdanningsinstitusjoner gir ikke grunnlag for fritak på teknisk fagskole.

HELSE OG OPPVEKSTFAG

Fagskolen i Troms avd. Tromsø tilbyr to videreutdanninger innen helse- og oppvekstfag.

Helse, aldring og aktiv omsorg

Nettstøttet deltidsutdanning over to år. Fagskoleutdanningen innen Helse, aldring og aktiv omsorg har som hovedmålsettingen og overordnet mål å videreutdanne reflekterte yrkesutøvere, med høy yrkesetisk standard som tar initiativ til å planlegge, organisere

og iverksette tiltak i samarbeid med tjenesteytere og brukere i eldreomsorgen.

Psykisk helsearbeid og rusarbeid

Fagskoleutdanningen har som overordnet mål å utdanne helse- og sosialpersonell innen forebygging, behandling og rehabilitering av mennesker med rus- og/eller psykiske problem og

NETTSTUDIE MED SAMLINGER

Undervisningen ved Nettfagskolen skjer i en kombinasjon av samlinger, selvstudium og veiledning via Internet, samt videoforelesninger. Fagskolen driver nettstøttet undervisning på læringsplattformene It's Learning og Fronter.

Avdelingsleder Even Kilvær flankert av lærerne Bengt Larsen og Audun Pedersen på den tekniske avdelingen på fagskolen.

Frihet og fleksibilitet

Vi legger stor vekt på å legge forholdene til rette for voksne studenter som vil ta etter- eller videreutdanning. Fjernundervisning via Internet er særlig nyttig for deg som ønsker å ta en utdanning, men ikke kan ta fri fra jobben, reise til et utdanningssted, eller frigjøre deg fra omsorgsoppgaver eller andre forpliktelser. Læringsplattformene It's learning (teknisk fagskole) eller Fronter (Helsefag) er åpne 24 timer i døgnet, 365 dager i året. Du kan

jobbe alene eller samarbeide med andre nettstudenter. Nettfagskolen har en stab av tekniske og administrative veiledere som du kan nå via telefon og e-post.

Kostnader

Skolen krever ingen studieavgift. Studentene må selv dekke kostnader til eget undervisningsmaterieell, og utgifter til reise og opphold i forbindelse med obligatoriske samlinger (ca. 5 per år). Studentene må ha bærbar PC med Internet

TEMA: FAGSKOLE

Niklas Myllan programmerer en informasjonsskjerm ved hjelp av en mini-pc

og e-post og må selv dekke kostnader til dette.

Samlinger

Erfaringsmessig er det krevende å gjennomføre et utdanningsløp over tre år. Samlingene er et viktig redskap, til faglig oppdatering / undervisning og til å bygge opp et sosialt nettverk mellom studentene. Samlingene er en kombinasjon av ukksamlinger og "oval weekend". Helse- og oppvekstfag har 4 samlinger i året. Teknisk 5 samlinger i året. Tekniske sine samlinger er 5 dager, hos helse- og oppvekstfag er de kun 2 dager.

MARITIME FAG

Fagskolen i Troms, avdeling Tromsø har også en avdeling for maritime fag. Den er nå fusjonert inn i skolemiljøet på Breivika og skal sannsynligvis flytte inn i et nytt bygg der i 2018.

Fagskolestudentene Niklas, Olga, Carina, Raymond, Ove og Bjørmar har svært forskjellig bakgrunn for å studere Datateknikk/Drift og sikkerhet.

PSYKISK HELSE OG DATASIKKERHET I ISHAVS

- Dette er egentlig en helt ny skole i gamle bygninger, sier rektor Asbjørn Rikardsen. - Den startet opp i høst og er en fusjon mellom Breivika vgs, Fagskolen i Troms, avd Tromsø eller «Nettfagskolen», deler av Breivang vgs og Tromsø Maritime vgs og fagskole. Den nye skolen har ikke fått noe navn ennå, og bygningene som den maritime skolen skal flytte inn i, er ikke bygget, men vi har begynt å fungere som en enhet.

- Vi har en navnekonkurranse ute nå, sier rektor Rikardsen videre. - Det blir bystyret som skal avgjøre resultatet utpå våren. Helt ferdig blir skolen i 2018 da de nye bygningene skal være klare til innflytting. Den nye skolen får stor faglig bredde, men også store faglige miljøer innen enhetene. Den store utfordringen vår er å få ut potensialet fra et så stort og sammensatt fagmiljø.

Vi har begynt med felles personalmøter og felles planleggingsdager. Og den nye ledelsen for den fusjonerte skolen er på plass.

I en prosess som dette må alle være forberedt på å tilpasse seg og forandre seg selv og sine vaner litt. Vi må bryne oss litt på hverandre og så er jeg sikker på at vi kommer styrket ut til slutt. Fellesfaglærerne er nå plassert sammen med programfaglærerne ute i de forskjellige avdelingene. Dette funker fint og gjør det mye lettere å yrkesrette undervisningen i fellesfagene. Men fellesfaglærerne har i tillegg egne fora på tvers av avdelingene. Fra 1. januar er avdelingene selvgående, med egne budsjetter. Men vi har en sentral, felles økonomiansvarlig og felles regnskap. Avdelingenes budsjetter avhenger i hovedsak av elevsatsene, men i tillegg må vi alltid vurdere behov for investeringer som er så store at de må gi ekstrabevilgninger.

HELSEFAG PÅ FAGSKOLEN

Det offisielle navnet er visstnok: Fagskolen i Troms, avdeling Tromsø. Men den kalles også Nettfagskolen. Skolen tilbyr 2 studier innen Helse og omsorg, nemlig: «Helse, aldring og aktiv omsorg» og «Psykisk helsearbeid og rusarbeid» som samlingsbaserte studier, støttet på videoforelesninger over to år. To samlinger på høstsemesteret og to på vårsemesteret. Videoforelesning to ganger i måneden.

Da Yrke besøkte skolen fikk vi se videoforelesning i full aktivitet. Ingunn Pettersen, som selv er psykiatrisykepleier, underviste 12 studenter om Personlighetsforstyrrelser. Men bare 3 av studentene var i klasserommet i Tromsø. 5 satt i et tilsvarende rom i Bardufoss og 4 i Nordreisa. Kameraer i rommene var koblet opp mot stor-skjermer og alle deltok i diskusjonene. Innimellom video-forelesningene foregår arbeidet med oppgaveløsninger og studiestøtte på nett.

Wenche Nilsen er student på fagskolen og følger Psykisk helse og rusomsorg. - Beslutningen om å ta dette studiet har modnet over 4-5 år. Jeg er blitt stadig mer opptatt av psykisk helse og vil etterhvert prøve å bytte jobb til dette feltet. Jeg har jobbet 27 år i Tromsø kommune og de har institusjoner jeg kunne tenke meg å jobbe på. Jeg synes

REKTOR
Asbjørn Rikardsen

BYEN

Psykiatrisykepleier og fagskolelærer Ingunn Pettersen underviser i personlighetsforstyrrelser for studentene i klasserommet i Tromsø, mens studenter fra Bardufoss og Nordreisa følger med pr video.

TEKST OG FOTO:
PETTER OPPERUD

Alt det som skjer med skolen her nå er veldig spennende. Det blir viktig å bygge opp et godt fagskolemiljø hvis vi skal flytte over i et nytt fagskolebygg. Inntil videre har vi jo en del fordeler av å dele bygningene her med den videregående skolen. Da vi nylig hadde en samling om akuttbehandling, brukte vi klasserommet til Helsefagarbeiderklassen.

Når studentene her på helsefag er i praksis, så er det to varianter: De kan være i praksis på egen arbeidsplass. Da må de skrive en rapport om et utviklingsprosess. Eller de kan være i praksis ved å følge arbeidet på en annen arbeidsplass. Da må de skrive et refleksjonsnotat.

Studiene er bygget opp i 5 emner: 1. del er lik for alle, så kommer 3 fagspesifikke emner og så avsluttes det hele med en individuell fordypningsmodul. Her skal de skrive en oppgave som samler teori og praksis.

TEKNISK FAGSKOLE

- De aller fleste studentene våre er i full jobb, forteller avdelingsleder Even Kilvær. Vi treffer ham sammen med faglærerne Bengt Larsen og Audun Pedersen på Datateknikk som nå har 6 studenter inne på fagsamling.

- Studiene er et to-årig heltidsstudium spredd ut over 3 år og nettbasert. Studiet består av videoforelesninger samt gruppearbeider og oppgaver på nett i tillegg til noen fysiske samlinger. Det gir 120 fagskolepoeng. Vi har ingen heltidsstudenter. Når de er ferdige her kan de kalle seg Fagskoleingeniør. Studiet inneholder mer data nå enn før, det er retta mot drift og sikkerhet i bedrifters dataanlegg.

Mange av studentene er sendt hit av arbeidsgiver. De som tar elektro her,

tilbudet innen omsorg for psykisk syke burde bli bedre.

I dag jobber jeg med eldre, men jeg har også vært på korttidsavdelinger for pasienter med flere diagnoser.

Det jeg lærer her på fagskolen nå, kommer jeg til å få direkte nytte av i jobben min. Jeg har allerede hatt mange a-ha-opplevelser. Jeg er blitt mer bevisst på hvordan jeg er og andre er, jobber for å bli mer reflekterende. Når man har vært mange år i en jobb, så blir det ofte til at man går på autopilot.

Jeg fikk et push av at datteren min var på Utøya. Hun ble ikke fysisk skadet, men både hun og jeg har slitt psykisk etterpå, så jeg er 50 % sykemeldt. Den tida bruker jeg på å gå her. Skulle ønske jeg kunne studere på heltid, men nå skal jeg i alle fall i 3 måneders praksis. Da skal jeg jobbe på en annen institusjon enn den jeg jobber fast på.

Una Thijssen Amundsen er fagleder på Helsefag på Fagskolen og følger YRKE rundt. Hun forteller at det er god søkning på begge HO-tilbudene.

- På kurset om aldring kommer det kanskje litt overraskende Barne- og ungdomsarbeidere, for hvis de f eks jobber med brukere med Downs syndrom, så viser disse tidlig tegn på aldring. Ellers kommer studentene fra hjelpepleiere, omsorgsarbeidere, helsefagarbeidere, helsesekretærer og noen får opptak på bakgrunn av realkompetansevurdering.

Vi har videoforelesninger 2 x pr mnd og to fysiske samlinger i semesteret. Da kommer alle hit fra begge de to tilbudene og vi kjører med den del eksterne forelesere i tillegg til egne lærerkrefter. Alle studiene på fagskolen er gratis. Kursene på Helsefag gir 60 fagskolepoeng og er et ettårig heltidsstudium fordelt over 2 år.

kan etterpå gå opp til Installatørprøven. Vi gir også fullt grunnlag for sertifisering, f.eks. hos Microsoft, og hvis folk kommer inn her på realkompetanse, legger vi opp til at de får ta fagprøven når de er ferdige her.

For å ta studiet som vi har samling for nå, datateknikk, må du ha fagbrev som dataelektroniker eller Driftsfag, eller du kan ha 5 år i relevant yrkespraksis og få en realkompetansevurdering. De som tar dette studiet vil oftest rykke opp et hakk i bedriften, dette er en mellomlederutdanning. De får ofte en eller annen variant av driftsansvar. Studiet avsluttes med et Hovedprosjekt, og de som kommer så langt, stryker ikke. Men vi har noe frafall underveis og noen velger å ta ett år om igjen. I prinsippet kan du holde på i det uendelige for å bli ferdig, det er ingen formell grense for hvor lenge du kan holde på med et studium.

Den praktiske delen av opplæringa skjer bl.a. i et serverrom, der man skal sette opp utstyr. Her kan vi lærere også legge inn feil og problemer som må løses gjennom feilsøking, akkurat som i virkeligheten. På samlingene prøver vi å få lagt inn mest mulig av denne type praktisk jobbing, så tar vi teorien i periodene mellom samlingene. Men også teorien er ganske praktisk retta. Dette er et avsluttende studium, ikke en del av en stige.

DATASIKRING

Yrke får møte seks studenter som er inne til samling i studietilbudet Data-sikring. Alle er i 100% jobb ved siden av studiet. At det er mulig, holder de fram som en av de viktigste årsakene til at de tar studiet.

Oppgaven denne dagen har vært å sette opp, altså programmere, en info-skjerm

Wenche Nilsen følger studiet Psykisk helse og Rusomsorg

Una Thijsen Amundsen er fagleder på Helsefag på Fagskolen

lik den man f.eks. ser i kjøpesentre. Programmet kjøres gjennom en «mini-datamaskin» på størrelse med en sigarettpakke.

Niklas Mylland forteller at han fra før har fagbrev som telemontør, men er interessert i å få en utdanning som gjør

ham litt mer fleksibel i forhold til type jobb.

- Jeg har tenkt på dette lenge. Denne utdanningen er mer direkte retta må data enn fagbrevet mitt, og IT-sikkerhet blir bare viktigere og viktigere. Olga Johansen er telemontør og vil ha utvidet sin kompetanse for å komme over på en jobb på kontor i stedet for utendørs. – Jeg vil gjerne bli «sjef» og tjene litt mer, sier Olga med et humoristisk glimt i øyet, men med alvor i stemmen.

Carina Grettem har fagbrev i IKT-servicefag. Hun vil først og fremst ha utvidet sin kompetanse. – jeg vil ha flere muligheter og jobbe mer innen drift og sikkerhet. Jeg bestemte meg for dette allerede mens jeg var lærling og startet opp med en gang jeg hadde fagbrevet. Nå er jeg i full jobb i Harstad ved siden av studiet.

Raymond Widjen er serviceelektroniker, men er lei av å jobbe på knærne. Han jobber i praksis som telemontør. Nå vil han lære mer om data og sikkerhet og kanskje jobbe fra en kontorstol. Ove Ivesen vil ha faglig påfyll og utvikling. –Jeg vil kunne bestemme mer over min egen framtid. Jeg ble inspirert til å ta dette studiet av min bror, som har tatt det tidligere. Jeg har jobba som Radio/TV/telemontør i 20 år.

Bjørnar Johansen er fra Berlevåg og jobber i Norges Cyberforsvar. Han kan ikke si noe særlig mer om hva han jobber med, men stasjonen han jobber på blir lagt ned, og dermed må han inn og konkurrere om videre jobb. – Denne utdanningen passer rett inn i mitt arbeid, forteller han

De seks studentene er etter fire mnd som studenter svært fornøyde med fagskolen, med selve opplegget og med lærerne, som får ekstra ros.

ELEVER MED LESE- OG SKRIVEVANSKER HVORDAN REDUSERE FRAFALLET?

Med reform -94 ble det en rettighet for alle 16 – 19 åringer å gå på videregående skole. For elever med store faglige utfordringer skulle undervisningen legges til rette for den enkelte. Til tross for at videregående skole har et overordnet mål om at flest mulig elever skal gjennomføre skolen på normalt tid, er det på landsbasis ca. 30 % av elevene som ikke fullfører. Frafallet er størst ved yrkesfaglig utdanning. Det er mange årsaker til dette. I denne artikkelen skal vi ha fokus på om det er realistisk å redusere frafallet i skolen for elever som hovedsakelig sliter med lesing og skriving.

En Fafo-rapport fra 2010 viser til undersøkelser som bekrefter at elevenes grunnleggende ferdigheter i lesing, skriving og regning fra grunnskolen er helt avgjørende for at de ikke faller fra senere i skoleløpet. Dette virker jo svært opplagt siden disse ferdighetene utgjør grunnleggende verktøy i de aller fleste fag. Manglende mestring fører ofte til liten motivasjon. Og når motivasjonen forsvinner, blir det viktig for den enkelte å kompensere for skolevansker, og en «enkel» måte å gjøre det på, er å droppe helt ut av skolen.

Det er et problem i denne sammenheng at det ikke eksisterer nasjonale retningslinjer for å fange opp de som strever og hvorfor de strever. Pr. i dag er det opp til den enkelte kommune og skole å bestemme tiltak som skal settes i verk. Dessverre er også dette, som ellers i samfunnet, svært personavhengig.

Hva kan gjøres for å motvirke frafallet i skolen for denne elevgruppen?

For det første er det viktig med et inkluderende læringsmiljø, men dette alene er

ikke tilstrekkelig. Elevene må føle seg sett og verdsatt. De som sliter med lese- og skrivevansker, må alltid legge inn ekstra innsats for å kunne følge med i undervisningen.

Rådgiverapparatet ved den enkelte skole må ha god kunnskap om de tiltak som bør settes inn. Noen viktige stikkord her er opplæring i studieteknikk og strategier og stimulering til bruk av digitale læremidler i undervisningen.

I det følgende vil vi i stor grad bygge på våre erfaringer fra Fagskolen Innlandet.

Allerede for 15 år siden satte fagskolen i gang med kartlegging av studentenes lese- og skriveferdigheter. Dette gav fort resultater. Færre sluttet underveis i studiet.

Ved oppstart i første skoleår tilbyr vi en frivillig screeningstest. 70 % av studentene tar imot dette tilbudet. Deretter følger en samtale mellom student, PP-rådgiver og rådgiver. Gode tilbakemeldinger bekrefter at dette er svært viktig.

Dessuten tilbyr vi studentene hver høst ulike kurs:

1. Kurs i studiestrategier, dvs. for å lære hvordan den enkelte kan finne sin egen måte å lære på – ikke bare få noen gode råd i studieteknikk.
2. Forberedende kurs i matematikk
3. Opplæring i bruk av digitale læremidler som er tilpasset den enkeltes behov.

Ca, 10 % av studentene på Fagskolen har ulik grad av lese- og skrivevansker. De aller fleste fullfører uten at det blir satt inn store ressurser. Tall fra Sandefjord videregående skole viser at rask oppfølging med riktige tiltak har redusert frafallet fra skolen til

2,9 %. Dette er tall som harmonerer med våre erfaringer på Fagskolen.

Vi mennesker lærer på ulike måter.

Mange som sliter med lesing og skriving, har stor nytte av retteprogram med stemmer på norsk og engelsk. De profiterer på å lytte til det de skal lære. Det eksisterer flere typer slike digitale læremidler. Bruken av dem er usedvanlig nyttig. Tekster, egne eller fra lærebok, skannes inn på PC og de blir lest opp.

Lærere må også være klar over betydningen av visualisering og konkretisering. Bruk av Power Point, videosnutter og tavle er spesielt viktig for de som sliter med lesing og skriving. Det må også arbeides systematisk med begrepsforståelse i alle fag. Mange sliter f.eks. med matematikk da de ikke skjønner begrepene som brukes. De blir nemlig knagger vi henger vår kunnskap på.

Bruk av tankekart kan for en dyslektiker gjøre den store forskjellen mht. å lykkes. Her systematiseres kunnskapen ved å samle et tema, et kapittel eller f. eks. planlegging av et prosjekt på ett ark. Dette er til stor hjelp, spesielt for de med lese- og skriveproblemer.

Vi påstår at frafallet i skolen for denne elevgruppen vil bli vesentlig redusert dersom disse og andre relevante tiltak settes i verk.

*Eva Margareta Engenes, PP-rådgiver
Thor Åge Bergan*

Fagskolen Innlandet

JEG ELSKER HVALEN, SÆRLIG SOM BIFF...

Den gang jeg var ung og flåsete og ikke tenkte mye lenger enn nesetippen min, reiste jeg til Mallorca med en t-skjorte med dette utsagnet. Ikke særlig smart gjort på 80-tallet når diskusjonene om hvalfangst virkelig herjet verden over. Hvalkjøtt sliter enda med litt dårlig rykte om tran-smak og trevler, dette er nok ufortjent for det hvalkjøttet som selges over disk i dag er prima vare. Se etter merket «Norsk kvalitetshval», så er du garantert at råvaren er av beste kvalitet.

Hvalkjøtt er vilt fra havet, den har livnært seg av ulike fiskeslag og plankton, med sild som livrett. Og den har

levd i kaldt friskt hav uten tilsetningsstoffer og andre remedier. Et 100% rent naturprodukt som garantert er kortreist, kan det bli bedre?

For å hedre denne unike råvaren har jeg komponert en egen variant på hvalbiff med litt av hele Norge på tallerkenen, og jeg håper det vil friste.

Baconstekt hvalbiff

Smørðampa aspargesbønner og vinstakte regnbuerøtter

Grønnpeppersaus med tuttebær og Snøfrisk

Byggotto med steinsopp

Løp til frysedisken nå, eller vent til ettersommeren når du kan få ferskt kjøtt og slå deg løs på kjøkkenet og gi dine gjester en unik matopplevelse.

GODT DRIKKE MÅ TIL

Som seg hør og bør stupte jeg innom vinmonopolet for å be pent om anbefalinger til drikke. Og anbefalinger fikk jeg fra hylla med røde italienske viner, nemlig Valpolicella og Barbera. Så da ble det en av hver.

Vigna '800 Cesolina Valpolicella Classico 2014, kr 139, 50

Vinen har en middels dyp rød farge, har en sval aroma preget av røde bær, blomst og urter. Smaken er ung og ren med preg av røde bær og urter. Frisk ettersmak.

Varenummer: 9962001

Karakteristikk: Fylde: ● Friskhet: ● Sødme: ●

Land/ distrikt: Italia, Veneto, Valpolicella

Produsent: Vigna '800

Råstoff: Corvina 75%, Rondinella 10%, Molinara 10%, Corvinone 5%

Innhold: Alkohol 13,00% Sukker: 5,00 g/l Syre: 6,00 g/l

Metode: Håndplukkede druer, skånsom pressing før temperaturkontrollert gjæring i ståltanker, lang maserasjonstid.

Lagringsgrad: Drikkeklar, men kan også lagres

Giacosa Fratelli Barbera d'Alba Bussie 2013/2014, kr 139,90

Vinen har en litt under middels dyp blårød farge. Har en fruktig aroma som preges av røde og mørke bær, innslag av svale urter, blomst og trekrydder. Smaken er bløt og saftlig preget av mørke bær, urter og litt fat, frisk ettersmak.

Varenummer: 1571101

Karakteristikk: Fylde: ● Friskhet: ● Garvestoffer: ●

Land/ distrikt: Italia, Piemonte, Barbera d'Alba

Produsent: Giacosa Fratelli

Råstoff: Barbera 100%

Innhold: Alkohol 13,00% Sukker: 1,00 g/l Syre: 5,30 g/l

Metode: Tradisjonell gjæring og maserasjon i 15 dager ved maks. 28°C.

Lagringsgrad: Drikkeklar, men kan også lagres

SAMMEN MED MÅLTIDET

Først og fremst må jeg nevne at jeg sjelden har smakt to viner som er så like og samtidig så ulike. Smak og aroma lignet veldig i utgangspunktet, men fylden var vidt forskjellige. Barberaen opplevdes nesten tynnere enn vann mens Valpolicellaen hadde en god og behagelig fylde. Det lønner seg kanskje å håndtere druene pent?

Bege vinene harmonerte med måltidet, så

det vil bli en smakssak og man ønsker en lett eller en fyldigere vin. Personlig foretrekker jeg Valpolicellaen til dette måltidet av den enkle grunn at jeg opplevde at den vinen kunne hamle opp med fett i sausen og baconet rundt hvalbiffen. Med en lettere saus og uten bacon, så hadde Barberaen vært en innertier. Alt i alt, det blir ikke lenge til neste gang at det kommer hvalkjøtt på middagsbordet her i heimen.

Og med det, takker jeg for meg etter 9 år som matskribent for Yrke og flotte redaktør Petter Opperud. Jeg har valgt å «pensjonere» med sammen med han, men jeg fortsetter å jobbe med mat og ungdommer som stolt yrkesfaglærer hos Vestby videregående skole i mange år til. Det har vært en glede å få skrive om mat og vin disse årene, og jeg gleder meg over alle de gode stundene dette har gitt meg.

INGREDIENSER TIL FIRE PERSONER:

800 g hvalkjøtt
4 skiver bacon
Salt og grovmalt pepper
Smør til steking

GRØNNPEPPERSAUS MED TYTTEBÆR OG SNØFRISK:

3 dl kremfløte
1,5 – 2 ss grønnpepper
1 ts rørte tyttebær
2 ts Snøfrisk naturell
Maldonsalt

TILBEREDNING

Del kjøttet i fire like store skiver og surr en skive bacon rundt hver av biffene, fest med en tannpirker.
Stek i varm panna med godt med brunet smør, ca. 3 minutter på hver side og la den hvile i 10 – 15 minutter før servering.
Det er viktig å ikke steke for lenge, da blir kjøttet fort tørt.
Når du ser at det begynne rå piple kjøttsaft på toppen er det på høy tid å snu biffen, sett biffen til hvile når det skjer på andre siden. Så ikke stol blindt på klokka, følg med!

Sausen

Knus pepper sammen med en klype Maldonsalt i en morter, ha i en passe kjele og tilsett fløten. Kok opp og la det koke til fløten begynner å tykne. Tilsett tyttebær og Snøfrisk rett før servering

Anrett på varm tallerken med ovnsbakte regnbuerøtter, smørdampa aspargesbønner, saus og byggotto. Til denne retten kjøpte og tilberedet jeg økologisk byggotto fra familien Gianluca (www.superbra.no)

Matglad hilsen

Janne Hvitsand Solstad

Yrkesfaglærer, Restaurant og matfag,
Vestby videregående skole

NORSK ØL-GUIDE

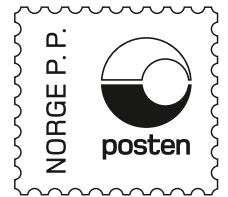
«Norsk øl- og bryggeriguide» er en morsom gavebok til innbarka ølhunder. Knut Albert Solem har drukket seg gjennom alle øltypene fra 152 små og store norske bryggerier, totalt ca 700 brygg. Og han er fortsatt gift!

Boka har en liten faktadel om historie, øltyper og salgsregler, men 220 av de 230 sidene er viet prøvesmaking av øl, alle med fargebilde av flasken, samt et eget kapittel om bryggeripuber og gårdsbryggerier. Her er register både over bryggerier og over bryggene. Boka inneholder ikke oppskrift-er eller tips om ølbrygging.

Boka kan ha en slags nytteverdi hvis man oppdager at man liker en bestemt øltype og vil teste den ut fra forskjellige landsdeler eller bryggerier, men ellers er dette typisk en bok til å sitte og bla i og kose seg med mens man nipper til et skummende glass.

Petter Opperud

Returadresse:
Utdanningsforbundet
Postboks 9191 Grønland
NO-0134 Oslo

VIL DU HA BESØK AV YRKE?

Yrke prioriterer svært høyt å lage reportasjer fra stadig nye skoler og arbeidsplasser. Det gjør innholdet i bladet mer variert og interessant. Vi legger ned mye arbeid i å finne fram til interessante opplæringstilbud over hele landet, men det er dere som jobber som lærere, ledere og instruktører som kjenner til hva som foregår. Vi tar svært gjerne imot tips og invitasjoner. Du får ikke 10 000 kroner for et godt tips, men det koster heller ikke noe å få besøk av oss. Vi reiser hvor som helst (i Norge), når som helst (på hverdager). Du trenger ikke ha noen sensasjon å vise fram. YRKE handler om helt vanlig yrkesopplæring gitt av helt vanlige lærere/instruktører til helt vanlig ungdom. Men kanskje dere har funnet på et litt morsomt undervisningsopplegg? Kanskje dere har et nytt prosjekt, en vellykket satsing, en stor, flott ny maskin, nye undervisningslokaler eller noen flotte lærlinger.